

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**EVLİLİK BİÇİMLERİ AÇISINDAN EVLİLİK UYUMU,
İLİŞKİLERDE YÜKLEME TARZLARI VE PSİKOLOJİK
DAYANIKLILIK DEĞİŞKENLERİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Gülşah GÜL

İSTANBUL, 2016

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**EVLİLİK BİÇİMLERİ AÇISINDAN EVLİLİK UYUMU,
İLİŞKİLERDE YÜKLEME TARZLARI VE PSİKOLOJİK
DAYANIKLILIK DEĞİŞKENLERİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Gülşah GÜL

Öğrenci No:

140790101

Danışman:

Yrd. Doç. Dr. Selin Birgül BARAN

İSTANBUL, 2016

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum ‘Evlilik Biçimleri Açısından Evlilik Uyumu, İlişkilerde Yükleme Tarzları Ve Psikolojik Dayanıklılık Değişkenlerinin İncelenmesi’ adlı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içerisinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Gülşah GÜL

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

23/..9/..2016

Enstitümüz *Psikoloji* Anabilim Dalı *Klinik Psikoloji* Programı yüksek lisans öğrencilerinden 140790101 numaralı *Gülşah GÜL*'ün "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Evlilik Biçimleri Açısından Evlilik Uyumu, İlişkilerde Yükleme Tarzları Ve Psikolojik Dayanıklılık Değişkenlerinin İncelenmesi*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 06.09.2016 tarih ve 2016/35 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (.56) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında *oyçokluğu/oybirliği* ile *Kabul/Red veya Düzeltme* kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

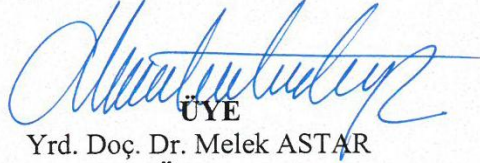
DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Selin Birgül BARAN
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Hüseyin EBADİ
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Melek ASTAR
(FSM Üniversitesi)

TEŞEKKÜR

Tez yazım süresince yardımlarını esirgemeyen, her ihtiyacım olduğunda ulaşabildiğim, nezaketi ve bilgileriyle tezime önemli katkılarda bulunan Yrd. DoÇ. Dr. Selin Birgöl BARAN'a sonsuz teşekkür ederim.

Bütün yaşamım boyunca her kararında arkamda duran aileme Őukranlarımı sunarım.

Zorlu bu süreçte hem manevi anlamda hem de akademik anlamda her zaman yanımda olan ve dostluğu ile yaşamıma güzellik katan canım arkadaşım Rabia ÖZER'e teşekkür ederim.

Saatlerce bana istatistik öğreten kuzenim Ali YOĞUN'a sabrından ve emeğinden ötürü teşekkür ederim.

Gülşah GÜL

Adı ve Soyadı : Gülşah GÜL
Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Selin Birgül BARAN
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans, 2016
Alanı : Klinik Psikoloji
Anahtar Kelimeler : Evlilik Biçimleri, Evlilik Uyumu, ilişkilerde Yükleme Tarzları, Psikolojik Dayanıklılık.

ÖZ

EVLİLİK BİÇİMLERİ AÇISINDAN EVLİLİK UYUMU, İLİŞKİLERDE YÜKLEME TARZLARI VE PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK DEĞİŞKENLERİNİN İNCELENMESİ

Bu araştırmada görücü usulü zorla, görücü usulü isteyerek ve flört ederek şeklindeki evlilik biçimlerine sahip çiftlerin evlilik uyumu, ilişkilerde yükleme tarzları ve psikolojik dayanıklılıklarını incelemek amaçlanmıştır. Bu amaçla 2016 senesinin Mayıs – Temmuz ayları süresince Hakkari ve Van ili sınırları içerisinde rastgele seçim yöntemi ile belirlenen 370 katılımcıya Evlilikte Uyum Ölçeği, İlişkilerde Yükleme Ölçeği ve Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği uygulanmış olup evlilik biçimleri açısından evlilik uyumu, ilişkilerde yükleme tarzları ve psikolojik dayanıklılıkları açısından fark olup olmadığına bakılmaya çalışılmıştır. Verilerin analizleri için SPSS 20.0 istatistik paket programı kullanıldı.

Çalışmanın sonuçlarına göre; Evlilik Uyumu Ölçeği toplam puan ortalamaları evlilik biçimi değişkenine göre incelendiğinde grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur.

Kişilerin İlişkilerde Yükleme Tarzları Ölçeği toplam puan ortalamaları evlilik biçimi değişkenine göre incelendiğinde grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur.

Katılımcıların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği toplam puan ortalamaları evlilik biçimi değişkenine göre incelendiğinde grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur.

Bu sonuçlar; uyum, yükleme ve dayanıklılık konularında, flört ederek evlenen grupların en avantajlı grup olduğunu fakat görücü usulü zorla şeklinde evlenenlerin ise en dezavantajlı grup olduğunu, bunun yanı sıra görücü usulü isteyerek evlenenlerin avantaj konusunda orta düzeyde olduklarını göstermektedir.

Name and Surname : Gülşah GÜL

Supervisor :Asst. Prof. Selin Birgül BARAN

Type and Date : Master 2016

Field : Clinical Psychology

Keywords : Marriage Forms, Marital Adjustment, Attribution, Psychological Resilience

ABSTRACT

A RESEARCH ON MARITAL ADJUSTMENT, ATTRIBUTION, RESILIENCE WITH RESPECT TO MARRIAGE FORMS

In this work, it is aimed to examine the marital adjustment, attribution and resilience of the couples who have forced, arranged and love marriages. For this reason, the marital adjustment, attribution and resilience for adults tests are applied to the 370 participant who are randomly chosen within the boundaries of Van and Hakkari during May-July in 2016 and we analyzed if there is a difference in the concept from the aspect of marriage types. For the data analysis, SPSS 20.0 statics software is used.

According to the results, the difference between the group average is found statically meaningful when the marital adjustment test total point average is analyzed according to the marriage types factor.

The difference between the group average is found statically meaningful when the marital attribution test total point average is examined according to the marriage types factor.

The difference between the group average is found statically meaningful when the marital resilience for adults test total point average is investigated according to the marriage types factor.

These results indicated that the group of love marriage is the most advantageous one while the group of forced marriage is the most disadvantageous; besides, the group of arranged marriage is in the middle on marital adjustment, attribution and resilience.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖZ	i
ABSTRACT	ii
TABLolar LİSTESİ	vi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1.Evlilik Biçimleri	4
1.1.1 Görücü Usulü Zorla Evlendirme	5
1.1.2 Görücü Usulü İsteyerek Evlenme	5
1.1.3 Flört Ederek Evlenme	5
1.2 Evlilik Uyumu	6
1.2.1 Uyumunu Etkileyen Faktörler	8
1.2.1.1 Bireysel Faktörler.....	10
1.2.1.2 Çift Özellikleri	10
1.2.1.3 Çevresel Faktörler	11
1.3 Yükleme	14
1.3.1 Yükleme Aşamaları	16
1.3.2 Yükleme Kuramları	16
1.3.2.1 Heider'in Kuramı	17
1.3.2.2 Jones ve Davis (1965)'in uyuşan vadamalar (karşılıklı çıkarsama) modeli	18
1.3.2.3 Kelley Küp Kuramı	19
1.3.2.4 Weiner ve Arkadaşlarının Yükleme Kuramı	21
1.3.3 Yükleme Kuramlarının Karşılaştırılması.....	21
1.3.4.Yükleme Kuramı ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki	22
1.4 Psikolojik Dayanıklılık.....	24

İKİNCİ BÖLÜM

MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli	31
2.2. Araştırmanın Amacı	31
2.3. Araştırmanın Önemi	31

2.4. Evren ve Örneklem.....	32
2.5. Problem Durumu	32
2.6. Araştırma Hipotezleri	32
2.7. Kapsam ve Sınırlılıklar.....	33
2.8. Veri Toplama Araçları.....	33
2.8.1. Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ):	33
2.8.2. İlişkilerde Yükleme Ölçeği(İYÖ):	34
2.8.3. Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (YİPDÖ):	34
2.9. Verilerin Toplanması.....	35
2.10. Verilerin İstatistiksel Analizi	36

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. Araştırmaya Katılan Grupların Evlilik Uyum Ölçeğinden Aldıkları Puanların Dağılımı	37
3.2. Araştırmaya Katılan Grupların İlişkilerde Yükleme Tarzları Ölçeğinden Aldıkları Puanların Dağılımı	38
3.3. Katılan Grupların İlişkilerde Yükleme Tarzları Ölçeğinin Nedensellik Boyutu'ndan Aldıkları Puanların Dağılımı.....	40
3.4. Katılan Grupların İlişkilerde Yükleme Tarzları Ölçeğinin Sorumluluk Boyutu'ndan Aldıkları Puanların Dağılımı.....	42
3.5. Araştırmaya Katılan Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinden Aldıkları Puanların Dağılımı.....	43
3.6. Katılan Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Yapısal Stil Boyutu'ndan Aldıkları Puanların Dağılımı	45
3.7. Katılan Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Gelecek Algısı Boyutu'ndan Aldıkları Puanların Dağılımı	47
3.8. Katılan Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Aile Uyumu Boyutu'ndan Aldıkları Puanların Dağılımı	49
3.9. Katılan Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Kendilik Algısı Boyutu'ndan Aldıkları Puanların Dağılımı	51
3.10. Katılan Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Sosyal Yeterlik Boyutu'ndan Aldıkları Puanların Dağılımı	53
3.11. Katılan Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Sosyal Kaynaklar Boyutu'ndan Aldıkları Puanların Dağılımı	55

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1.Tartışma	57
SONUÇ VE ÖNERİLER	62
KAYNAKLAR	63
EKLER	74
Ek 1. Evlilikte Uyum Ölçeği	74
Ek 2. İlişkilerde Yükleme Tarzları Ölçeği	78
Ek 3. Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	85

TABLolar LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 3.1.1: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların EUÖ'den Aldıkları Ortalama ve Standart Sapma Puanları.....	37
Tablo 3.1.2: Evlilik Uyum Ölçeği Puanlarının Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Gruplara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Sonuçları	37
Tablo 3.1.3: Evlilik Uyum Ölçeği Puanlarının Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Gruplara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Post-Hoc Sonuçları.....	38
Tablo 3.2.1: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların İlişkilerde Yükleme Tarzları Ölçeğinden Aldıkları Ortalama ve Standart Sapma Puanları	39
Tablo 3.2.2: İlişkilerde Yükleme Tarzları Ölçeği Puanlarının Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Gruplara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Sonuçları	39
Tablo 3.2.3: İlişkilerde Yükleme Tarzları Ölçeği Puanlarının Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Gruplara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Post-Hoc Sonuçları.....	40
Tablo 3.3.1: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların İlişkilerde Yükleme Tarzları Ölçeğinin Nedensellik Boyutu'ndan Aldıkları Ortalama ve Standart Sapma Puanları	40
Tablo 3.3.2: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların İlişkilerde Yükleme Tarzları Ölçeğinin Nedensellik Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Sonuçları	41
Tablo 3.3.3: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların İlişkilerde Yükleme Tarzları Ölçeğinin Nedensellik Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Post-Hoc Sonuçları	41
Tablo 3.4.1: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların İlişkilerde Yükleme Tarzları Ölçeğinin Sorumluluk Boyutu'ndan Aldıkları Ortalama ve Standart Sapma Puanları.....	42
Tablo 3.4.2: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların İlişkilerde Yükleme Tarzları Ölçeğinin Sorumluluk Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Sonuçları	42
Tablo 3.4.2 incelendiğinde; İYTÖ Sorumluluk Boyutu'ndan alınan toplam puanların ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu gözlenmektedir [$F(2.367) = 57.38, p < .01$].....	43
Tablo 3.4.3: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların İlişkilerde Yükleme Tarzları Ölçeğinin Sorumluluk Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Post-Hoc Sonuçları	43
Tablo 3.5.1: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinden Aldıkları Ortalama ve Standart Sapma Puanları	44

Tablo 3.5.2: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinden Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşım Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Sonuçları	44
Tablo 3.5.3: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinden Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşım Farklılaşmadığına İlişkin Post-Hoc Sonuçları	45
Tablo 3.6.1: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Yapısal Stil Boyutu'ndan Aldıkları Ortalama ve Standart Sapma Puanları	45
Tablo 3.6.2: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Yapısal Stil Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşım Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Sonuçları	46
Tablo 3.7.1: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Gelecek Algısı Boyutu'ndan Aldıkları Ortalama ve Standart Sapma Puanları	47
Tablo 3.7.2: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Gelecek Algısı Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşım Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Sonuçları	48
Tablo 3.8.1: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Aile Uyumu Boyutu'ndan Aldıkları Ortalama ve Standart Sapma Puanları	49
Tablo 3.8.2: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Aile Uyumu Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşım Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Sonuçları	50
Tablo 3.8.3: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Aile Uyumu Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşım Farklılaşmadığına İlişkin Post-Hoc Sonuçları	50
Tablo 3.9.1: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Kendilik Algısı Boyutu'ndan Aldıkları Ortalama ve Standart Sapma Puanları	51
Tablo 3.9.2: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Kendilik Algısı Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşım Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Sonuçları	51
Yapılan ANOVA analizi sonuçlarına göre; YİPDÖ Kendilik Algısı Boyutu'ndan alınan puanların ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır [F(2.367) = 512.53, p <0.01].	52
Tablo 3.9.3: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Kendilik Algısı Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşım Farklılaşmadığına İlişkin Post-Hoc Sonuçları	52

Tablo 3.10.1: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Sosyal Yeterlik Boyutu'ndan Aldıkları Ortalama ve Standart Sapma Puanları	53
Tablo 3.10.2: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Sosyal Yeterlik Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Sonuçları	53
Tablo 3.10.3: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Sosyal Yeterlik Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Post-Hoc Sonuçları	54
Tablo 3.11.1: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Sosyal Kaynaklar Boyutu'ndan Aldıkları Ortalama ve Standart Sapma Puanları	55
Tablo 3.11.2: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Sosyal Kaynaklar Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Sonuçları	55
Tablo 3.11.3: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Sosyal Kaynaklar Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Post-Hoc Sonuçları	56

GİRİŞ

İnsanın doğasına bakıldığında en büyük ihtiyaçlarından birinin toplum içerisinde yaşamayı sürdürmesi olduğu söylenebilir. Toplum içerisinde tutunmaya ve yaşamaya çalışan insan sosyal yaşamında çeşitli birlikteliklerle var olmaya devam eder. Bu birliktelik yollarından biri de evliliktir. Alan yazına göz attığımızda karşımıza farklı dinamikleri içine alan tanımlamalar çıkar. Evlilik, kişilerin belirli kurallar çerçevesinde gönül bağıyla birbirlerine bağlı olmalarıdır (Rauch, 2004).

Özüğurlu'ya (2013) göre evlilik, farklı motivasyonlarla iki bireyin yaşamı paylaşmak, soyu devam ettirmek gibi sebeplerle bir araya geldiği ilişki biçimidir. Cinselliğin tabu olarak görüldüğü toplumlarda evlilik kurumuna dahil olmanın sebeplerinden bir tanesi de cinsel doyumu sağlamak olabilmektedir. Buradan yola çıkarak evlilik; bireylerin çeşitli sebeplerle bir araya geldiği ve karşılıklı cinsel doyumun da sağlandığı bir ilişki şeklidir (Çakır, 2008).

Ateş'e (2014) göre evlilik; iki yabancıdan farklı geçmişlerle ve farklı motivasyonlarla bir araya geldikleri ve kimliklerini yeniden inşa ettikleri bir toplumsal birliktelik biçimidir. Kendi ailelerinden ve onun getirdiği sorumluluklardan ayrılan bireyler evlilik çatısı altında yeni kimliklerinin getirdiği yeni sorumluluklara gebe kalır ve yaşam biçimlerini buna göre şekillendirirler.

Her bireyin evlilik kurumundan beklentileri içinde yaşadığı kültüre, bireysel olgunluğuna, geçmiş yaşantılarına göre değişebilmektedir. Kağıtçıbaşı'na (2007) göre aile, toplumun vazgeçilmezidir ve toplumun dinamiklerini, yapısını ve normlarını yansıtmaktadır. Toplumların kültürlerinin devamlılığında evlilik kurumu bu nedenle önemli bir etkiye sahiptir. Toplumsal olarak böyle etkileri olabildiği gibi bireysel olarak da önemli etkilere sahiptir.

Başka bir açıdan da evlilik, kültürden kültüre fark olsa da genellikle toplumlarda kalıplaşmış ve yasal şekilde meşru olmuş tek birliktelik durumudur (Tarhan,2012). Buradan hareketle cinselliğin tabu olarak görüldüğü, bu konuda kalıplaşmış geleneklerin bulunduğu ve daha sıkı işlediği toplumlarda evliliği; insanın en temel içgüdülerinden olan cinselliğin meşru kılma aracı olarak ele alabiliriz.

Boran (2003) evlilik kurumuna yönelik genel olarak üç temel motivasyondan söz etmektedir.

a)*Biyolojik Motivasyon*: Kendi cinsinden nesiller üretme arzusu, ilişkiden haz elde etme, beraberliğini ve kendini koruma arzusudur. b)*Psikolojik Motivasyon*: Arzu duyduğu karşı cins tarafından beğenilme, sevilme, sevme, seçilme, kendi çocukları ve beraberliğin devamından duyduğu güven ve hazdır. c) *Sosyal Motivasyon*: Toplumun beklentilerine, kurallarına uyarak yaşamın verdiği rahatlık, toplumda kabul edilen değerlere uyumla birlikte kazanılan saygınlık hazzı ve güvendir.

Evlilikle ilgili alan yazındaki tanımlamalara göz gezdirdiğimizde evliliğin; kişilerin bireysel gelişimine ve sağlığına aynı şekilde toplumların gelişimine ve sağlığına etkileri bulunan, cinsel doyuma ulaşmak için başvuru olan meşru bir yol olarak ve kişileri evliliğe götüren motivasyonların kişiden kişiye ve toplumdaki topluma göre değişebildiği bir kurum olarak ele almak yanlış olmayacaktır.

Evlilik yaşamının kişisel ve toplumsal işlevlerini Özgüven (2001, s.60-61) şöyle ele almıştır;

- Karı kocanın üremeye ve neslin devamına dair sorumluluklarını yerine getirmeleri
- Kişilerin kültürün sürekliliğini ve ortak değerleri kazanacak ve sürdüreceği nesil yetiştirmeleri
- Ailedeki kişilerin ekonomik, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamaları
- Çocuğun toplumsallaşmasının ve uyumunun sağlanması
- Aile bireylerinin kendilerine uygun toplumsal cinsiyet rollerini öğrenmeleri

Belirtilen işlevlerin topluma uyumu sağlayıcı olduğu ve toplumun sürekliliğini sağlamaya katkısı olduğu açıktır.

Türk Medeni Kanunu'nun 185. Maddesine göre evlilik olgusu; “ Evlenmeyle eşler arasında evlilik birliği kurulmuş olur. Eşler, bu birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler. Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar.” şeklinde yer almaktadır (TMK,2001: madde 185).

Görüldüğü gibi ülkemiz kanunlarıyla da koruma altına alınan evlilik, toplumlar için önemli bir kurumdur.

Ortalama 4000 yıllık bir tarihi olan evlilik kurumu, toplumsal nizamı ve kültürel sürekliliğin sağlanmasına katkıda bulunan bir kurum olmuş, dini yapılar ve devletler tarafından da desteklenmiştir. Toplumlar özelliklerine göre çeşitli evlilik şekilleri oluşturmuşlar, ve bu şekilleri gene kültüre uygun seremonilerle desteklemişlerdir. Günümüze değin evlenme kanunların ve toplumun diğer dinamiklerinin doğru bulduğu bir yaşam birliği olarak kabul görmüştür (Sezer 2004).

Bilinen en eski evlilik belgesi, Yahudi geleneğinden İ.Ö. 5. yüzyıla ait Aramca kalem edilmiş bir papirüstür (Emiroğlu 2002). Yahudi geleneğinde evlilik akitleri genellikle damat tarafından şahitler huzurunda geline bildirilen törensel bir ifade barındırır. Bahsi geçen dönemde evlilik sözü düğünden çok daha önce verilir idi. Dahası evlilik adayı kadına izin verecek erkekle (genellikle baba) damat adayı arasında gerçekleştirilen sözlü bir anlaşmaydı, ve gelin adayının haberi olmazdı. Verilen söz evlilik olmasa dahi hem yasal hem maddi sorumlulukları bulunan bağlayıcı bir anlaşmaydı (Yalom 2002).

1980 ve 1990 lı yıllardan başlayarak Batılı toplumlarda kadına bakıştaki değişimler farklı evlilik biçimlerinin ortaya çıkmasında etkili olmuştur (Gottman ve Notarius, 2000).

Toplumsal tarihçilerin çoğu batılı modern evliliğin Amerika’da Amerikan Devrimi ile 1830’lar arasındaki dönemde ortaya çıktığını savunmaktadır. Türkiye’de modern evliliğe ilk adımın Türk Medeni Kanunu ile atıldığı söylenebilir. 17 Şubat 1926 yılında kabul edilen bu kanun, erkeğin çok kadınla evliliğini yasaklamasından, erken yaştaki evliliklerde yasal düzenlemeye kadar birçok alanda yenilikler yapmıştır. Bunun sonucunda kadınlarda evlilik yaş ortalamasının yükseldiği ve tek eşli kadınların oranında artış olduğu gözlemlenmiştir (Akdemir, Karaoğlu ve Karakaş, 2006). “Avrupa’da Fransız İhtilâli’nden sonra Medenî evlenme yayılmaya başlamıştır. 1917 tarihli Hukuk-u Aile Kararnamesi’nde de Hristiyanlar için kısmen dinî ve kısmen de Medenî bir evlenme usulü benimsenmiştir. Buna göre Hristiyanların nikâhı, dini ayinler çerçevesinde ruhanî memurlarınca akdedilir. Ancak Ruhani memur en az 24 saat öncesinde mahallî mahkemeye nikâh akdini haber verir. Hâkim belirtilen saatte, nikâh meclisine özel bir memur gönderip, kıyılan nikâhı deftere kayıt ve tescil ettirir (Liv, 2014).

Bu araştırmada görücü usulü zorla, görücü usulü isteyerek ve flört ederek şeklindeki evlilik biçimlerine sahip bireylerin evlilik uyumu, ilişkilerde yüklenme tarzları ve psikolojik dayanıklılıkları incelenmiştir. Bu anlamda çalışmada her bir farklı evlilik biçimindeki bireylerin bu değişkenlere dair farklılaşmaları incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde evlilik biçimleri, evlilikte uyum, ilişkilerde yüklenme tarzları ve psikolojik dayanıklılık kavramları ile ilgili tanımlara ve kuramlara yer verilmiştir.

1.1.Evlilik Biçimleri

Her toplum oluştuğu andan itibaren zaman geçtikçe çeşitli nitelikler kazanır. Toplumlar gerek küresel anlamda gerek yerel anlamda yaşanan her türlü ekonomik, sosyal, ideolojik gibi değişimlerden belirli ölçülerde etkilenirler. Toplumun bir boyutu olan evlilik ve evliliğe atfedilen anlamlar, evliliğin oluş biçimi ve evliliği yaşayış biçimi gibi unsurlar da bu etkiden payını alır.

Bireysel yaşam sürmenin ve bireysel değerler inşa etmenin giderek daha çok önem kazandığı Batı toplumlarında, aşkı, yakınlığı ve evlilikte eşitliği içeren çiftlerin anlaşması yoluyla(flörtleşerek) evlenme daha yaygındır (Hortaçsu, 1999). Türkiye gibi üçüncü dünya ülkesi sayılabilecek ve modern değerlerle geleneksel değerlerin bir arada yaşatılmaya çalışıldığı ancak geleneksel değerlerin daha belirleyici sayıldığı toplumlarda flört ederek evlenmeye ilave olarak, görücü usulü ve kan bağı olan kişilerle yapılan akraba evliliği gibi Batı toplumlarında pek rastlanmayan bazı evlilik biçimleri de mevcuttur (Fox, 1975; Hortaçsu, 1999; Fışiloğlu, 2001; Ayan, Beder-Şen, Ünal ve Yurtkuran, 2001).

Alan yazın incelendiğinde ülkemizde evlilik biçimlerini değişken olarak ele alıp kişilerin evlilik doyumları arasındaki ilişkiyi inceleyen çok fazla çalışma bulunmamakla birlikte evlilik biçimlerine ait bazı araştırmalar şunlardır; Fox (1975), Ankara'daki evli kadınlar üzerine yaptığı bir araştırmada, görücü usulü ve anlaşarak gerçekleşen evlilik yaşantıları arasında bir takım farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur. Buna göre görücü usulü evliliklerde, erkeklerin ev içi ve ev dışı karar vermede daha baskın ve kısıtlayıcı oldukları saptanmıştır. Türkiye'de yapılan bir araştırmada görücü usulü ve anlaşarak evlenen bireylerin ilişkiye bağlanım düzeylerini (ilişki istikrarlarını) belirleyen ilişki doyumları, seçeneklerin niteliğini değerlendirme şekilleri ve ilişki yatırımları incelenmiştir (Çimen, 2007). Hortaçsu'nun (1999), 130 çiftle, çiftlerin ilk evlendikleri yıllarda yürüttüğü bir çalışmada, örneklemin beşte birinin görücü usulü beşte dördünün flörtleşmeye dayalı evlilikler yapmayı tercih ettiklerini ortaya koymuştur. Hortaçsu (2007), diğer bir çalışmasında, şehirde yaşayan 430 çift ile çalışmıştır.

Sonuçlar, görücü usulü yapılan evliliklere nazaran flörtleşerek evlenenlerin daha çok duygusal yakınlığa sahip olduğunu ortaya koymuştur. Korkut ve Şendil' in (2012) yaptıkları bir çalışmada flörtleşme yoluyla evlenen çiftlerin görücü usulü evlenen çiftlere göre daha fazla çift uyumu gösterdikleri anlaşılmıştır.

Türkiye, bireycilik ve karşılıklı bağımlılığın bir arada bulunduğu bir geçiş ülkesidir (Kağıtçıbaşı, 1996). Bu nedenle ülkemizde hem geleneksel değerlere ait hem modern değerlere ait evlenme biçimleri bulunmaktadır.

Evlilik biçimleri farklı gruplandırmalarla da ele alınabileceği gibi teze konu olarak seçilen evlilik biçimleri daha çok kişilerin ilişkiyi başlatma süreçlerine, evliliğe olan isteklerine, motivasyonlarına dair bir sınıflandırmayı içerir ve şöyledir (Artun, 2007).

1.1.1 Görücü Usulü Zorla Evlendirme

Gelenekselliğin yaşatıldığı bölgelerde görülen bir evlenme şeklidir. Bu evlenme şeklinde evlenecek olan kadını belirleme girişimi, direkt olarak evlenecek erkeğin annesi, babası veya diğer yakınları tarafından başlatılmaktadır. Tanımlanması gereken kavramlardan biri olarak karşımıza aynı zamanda “zorla” terimi çıkar ki bu da akla evlenecek olan kişilerden birinin veya ikisinin birden rızası olmadan evlenmeyi getirir.

1.1.2 Görücü Usulü İsteyerek Evlenme

Modern değerlerin geleneksel değerleri belirli ölçülerde etkilediği bölgelerde var olan bir evlenme şeklidir. Bu evlenme şeklinde evlenecek olan kadın ve erkeğin evliliğe dair rızalarının bulunması söz konusudur. Aileler veya başka yakınlar tarafından tanıştırılarak başlatılan, onların gözetiminde devam eden ve sonrasında tarafların rızası alınarak yapılan bir evlenme şeklidir

1.1.3 Flört Ederek Evlenme

Modern değerlerin geleneksel değerlere görece daha etkili olduğu bölgelerde görülebilecek bir evlenme şeklidir. Evlenecek olan tarafların ailelerden bağımsız herhangi bir sosyal çevrede tanışmaları, ilişkiyi başlatmaları ve devamında evlilik kararı almalarına dayalı bir evlenme şeklidir.

Evlenme biçimlerinin çeşitliliğine yönelik ülkemizde yapılan bir çalışmada Sezen'e (2005) göre tespit edilebilen 33 çeşit evlenme biçimi vardır. Ve bunlar şu başlıklar altında

toplabilir; görücü usulü ile evlenme, kız kaçırma, başlık parası karşılığında evlenme, oturma evliliği, baş örtüsü kaçırma yoluyla evlilik, beşik kertme evliliği, taygeldi evlilik, kuma getirme evliliği, berder (bedel) evliliği, kepir (yaban değişimi) evliliği, ölen kardeşin karısıyla evlenme, baldızla evlilik, içgüveyi evliliği, yetim evliliği, yakın akraba evliliği, oldu bitti evlilik, para karşılığı evlenme, kan parası karşılığı evlenme, oç alma karşılığı evlenme, çok eşli evlilik, anlaşmalı evlilik, hileli evlilik, rastlantı evliliği, ilan yoluyla eş seçme (evlenme), tercihli evlilik, yabancı ile evlilik, farklı mezhep evliliği, metres edinme evliliği, muta evliliği, dış güveyi evliliği, dul evliliği, tanışıp anlaşarak evlenme, televizyon evliliği.

Evlilik, insanların yaşamları boyunca uyguladıkları temel kavramlardan birisidir. Toplumun kültürel yapısı ve değer yargılarına göre farklılıklar gösterir (Sezen, 2005).

1.2 Evlilik Uyumu

Toplumun temelini oluşturan aile ve evlilik kavramları günümüz literatür çalışmalarında geniş yer edinmektedir. Evlilik, aile yapıtaşını oluşturan ve bireylerin soyunun devamını sağlayan, insanın inşa ettiği en önemli iç grup olarak tanımlanmaktadır (Larson ve Holman, 1994).

Evli bireylerin ilişkileri araştırmacılar tarafından evlilik doyumu, niteliği, süresi, uyumu, mutluluğu gibi kavramlar üzerinden incelenmektedir. Araştırmacılar arasında tanımlara dair ortak bir tanım ve ölçüt birliğinin olmaması kavramlar arasında bir takım benzerlik ve karmaşıklığa sebep olmaktadır (Yılmaz, 2001).

Evliliğin hem kadın hem erkek memnuniyeti bağlamı, evlilik uyumu üzerinden değerlendirilmektedir. Evlilik uyumu günümüz en önemli konularından biri olmasına rağmen literatürde net bir tanıma sahip değildir dolayısıyla bu durum birtakım karışıklığa sebep olmaktadır (Fışıloğlu ve Demir, 2000; Yılmaz, 2001). Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu'na (2006) göre evlilik uyumu, ilişkideki ortaklık ve mutluluk şeklinde tanımlanmıştır. Evlilik uyumu bir nevi; mutlu ve çatışmanın olmadığı bir ilişki biçimi şeklinde de tanımlanabilir. Bu daha çok iletişimin olumluluğu, cinsel doyum, çatışmasızlık üzerinden ele alınmaktadır (Temeloğlu, 2014). Kimi araştırmacılara göre bu kavramlar; benzer fakat farklı anlamlar içermektedirler. Örneğin White (2003) evlilik içerisinde mutluluğu duyguya, doyumu ise bilişe atfetmiştir. Her iki kavramsa evlilik uyumu dolayısıyla kalitesini belirlemede önemli rol oynamaktadır (Koçak, 2009). Bir takım araştırmacılara göre evlilikte doyum evlilikte uyumun yordayıcısı olduğunu öne sürmektedirler (Fowers ve ark.,1994).

Evlilik içerisindeki ilişkinin yönü, kişilerin etkileşimi, ilişkinin sürekliliği evlilik uyumuna bağlı değişen değişkenlerdir. Evlilik süreci içerisindeki uyumun iyi veya kötülüğü eşler arasındaki işbirliği ve anlaşma üzerinden değerlendirilebilir. Bu işbirliği içerisinde sevgi, saygı ve iş bölümü gibi öğeler ele alınmaktadır. Uyum ve mutluluğun temelinde kişilerin ilişki içerisinde sorumluluk almalarıyla alakalı olduğunu savunan görüşler de bulunmaktadır. İlişkilerin sürekliliği ve niteliği daha çok ortak karar alma, empatik ilişki kurma becerisi, psikolojik dayanıklılık, ilişkilerde yükleme biçimleri ile bağlantılı görülmektedir (Aydemir, 2015). Bir başka tanıma göre, evlilik uyumu, mecburilik ve içtenlik - isteklilik dengesi üzerinden değerlendirilmektedir. Evlilikte uyum bu iki unsurun eşit olması durumunda sağlanmaktadır (Temeloğlu, 2014). Diğer bir tanımda da evlilik uyumu, eşlerin evlilik içerisinde ihtiyaçlarını karşılama düzeyleri üzerinden açıklanmaktadır. Eşlerin beraber gerçekleştirdikleri etkinliklerde hemfikir olmaları ya da karşıtlıklarını çözme becerileri ve bu durumların getirdiği mutluluk da evlilik uyumunun diğer bir tanımıdır (Aydemir, 2015).

Evliliğin sürekliliği ve uyumu ele alındığında alan yazında kişisel, etkileşimsel birçok faktör ele alınmaktadır. İlişkilerde yükleme tarzları, psikolojik dayanıklılık, evlilik biçimleri, cinsellik eşlerin birbirlerine yönelik atıfları gibi pek çok değişken araştırmacılar tarafından ele alınmaktadır (Polat, 2006). Kreitman ve ark. evlilik içerisinde eşlerin birbirlerine karşı tutumlarının sağlıklı bir şekilde değerlendirilmesinin eşlerin uyumu üzerinde çok önemli bir faktör olduğunu bulgulamışlardır (Aktaş, 2009). Öte yandan duygusal anlamda erişkinlik de önemli bir faktördür (Polat, 2006). İlişkide eşlerin bencilliklerini bertaraf etmeleri ve ilişkiye taşımamaları iletişimin kalitesi üzerinde önemli bir rol oynamaktadır. Araştırmacılar özellikle daha empatik ilişki geliştiren çiftlerin daha uyumlu olduklarını bulgulamaktadırlar. Empati becerisi güçlü çiftler daha çok hemfikir olmakta ve evlilik uyumları daha yüksek bulunmaktadır (Aydemir, 2015). Olumsuz yıpratıcı yüklemeler ve ifadelerinde ilişkiyi daha yıpratıcı hale getirdiği bulgulanmıştır (Akbaş, 2008).

Evlilik uyumu ve evlilikten sağlanan doyum kişilerin psikolojileri üzerinde önemli bir yer edinmektedir. Günümüz yaşam koşulları düşünülünce evlilik uyumunun hem kolaylaştırıcı hem de hayatı zorlayan yönleri görülmektedir. Mutlu ve uyumun yüksek olduğu evliliklerde yaşam aile bireyleri için kolaylaştırıcı çatışmalı evliliklerde yaşam tüm aile bireyleri için bir sorun duruma dönüşebilmektedir (Sardoğan ve Karahan, 2005). Öte yandan sağlıklı bir evlilik, kişilerin yaşamlarına anlam katmakta yeniden bir kimlik inşası kazandırmaktadır. Alan yazına bakıldığında; uyum, kişilerin yaşam doyumunu, bedensel sağlığını ve ruhsal durumunu pozitif yönde etkilemektedir. Sağlıklı ilişki geliştiren evliliklerde ilişkilerin iyilik

hali tüm aile bireylerine ve dolayısıyla topluma yarar şeklinde kendini göstermektedir (Kahraman, 2011).

Dünyada değişim gösteren koşullar evliliği zorlaştırabileceği gibi evlilik uyumu bu değişen ve zorlaşan koşullar ile baş etmede kolaylık sağlayabilmektedir. Dolayısıyla bu değişimler ile baş etmek ya da bu değişimlerden olumsuz yönde etkilenmek ilişkinin niteliğini ve evliliğin uyumuna bağlanmaktadır. Evlilik uyumu bireyden başlamak üzere toplumu da önemli derecede etkilemektedir. Bu anlamda Türkiye’de ve yurtdışında evlilik uyumuna ve evlilik sürelerine ilişkin birçok araştırma yapılmıştır (İlericiler, 2015). Evlilik uyumunun pozitif olması olumlu sonuçları getirirken uyumun düşük olduğu durumlar da bir takım olumsuzlukları doğurabilmektedir (Adams, 2004).

Günümüz toplumsal, bilimsel, ekonomik, teknolojik ve kültürel dönüşümlerle beraber tüm toplumlarda değişkenlik gösteren bir takım evlilik sorunları ve uyum sorunları gözlenmekte ve son zamanlarda bu sorunlarda bir takım artışlar bulgulanmaktadır (Temeloğlu, 2014). Evlilikler çoğu zaman olumlu bir şekilde başlarken her zaman bu şekilde devam edememektedir (Karney ve Bradbury, 2000). Son zamanlarda yapılan araştırmalar incelendiğinde boşanma oranlarında ciddi bir artış olduğu saptanmıştır. Diğer ülkeler incelendiğinde boşanma oranları 2000 yılı öncesine kadar %800, Güney Kore’de %600, Çin’de %500, Avustralya’da %300, şeklinde bulgulanmıştır (Adams, 2004). Türkiye’de boşanmalara bakıldığında; sonuçların diğer ülkeler kadar kötü olmadığı bulgulanmıştır. Fakat son on yılın verileri incelendiğinde ülkemizdeki boşanma sonuçlarının üzerinde durulması gerektiği bulgulanmıştır. Ülkemizde boşanmalar 1990’larda artmaya başlamış olmakla beraber 2000’li yıllarda hızla artmıştır (Çelen, 2011). Türkiye’de 2001 senesinde 91.994 çift boşanmış olup 2007 senesinde boşanmaların sayısı 94.219’a çıkmıştır. Bölgeler bazında incelendiğinde; boşanmaların en yüksek olduğu bölge 1.85 ile Ege Bölgesi olup, 0.5 oran ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde boşanma en düşüktür. Daha spesifik boyutta incelendiğinde 2.39 ile İzmir boşanmanın en yüksek oranda yaşandığı il, 0.11 ile Siirt ve Hakkari boşanmanın en düşük oranda yaşandığı ildir (TÜİK, 2007).

1.2.1 Uyumunu Etkileyen Faktörler

Evliliklerin iyilik halleri toplumun iyi oluşlarına dair bir temeldir. Toplumun sağlıklı olabilmesi öncelikle kişilerin sonra çiftlerin veya aile içindeki bireylerin birbirleriyle iyi oluşları üzerinden inşa edilmektedir (Stack ve Eshleman, 1998). Bu etkileşim öncelikli olarak eşler arasında başlamaktadır. Evlilik uyumu iyi bir ailenin, toplumun ve dolayısıyla geleceğin

ön koşuludur. Evlilik uyumu ya da evlilik uyumunu etkileyen faktörler, daha mutlu, uzun süreli, sağlıklı evliliklerin temelini oluşturmaktadır. Uyumlu evliliklerin sırlarını çözebilme ve aile içi çatışmaların anlaşılması ve üstesinden gelinmesi amaçlı ya da aile terapilerinde kullanılması amaç edinilerek evlilik uyumunu etkileyen faktörler araştırmacılar tarafından özveriyle araştırılmıştır (Ar, 2014). Uyum ve çatışma konularının çalışılması, ilişki içinde problem çözmeyi sağlayacak, sağlıklı ilişkiler yaratacak verileri sağlaması bakımından önemlidir (Bradbury, Fincham, Beach, 2000).

Evlilik uyumuyla ilgili araştırmalar incelendiğinde literatürde evlilik uyumu ile ilgili pek çok araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmalar eşliğinde evlilik uyumunu etkileyen faktörler konusu da araştırmacılar tarafından incelenmektedir. Elli seneden fazla evli olan çiftlerle yapılan araştırmada evlilik uyumunu etkileyen en önemli faktörün, çiftlerin benzeştiklerine dair inanışları olduğu bulgulanmıştır (Sporakowski ve Hughston 1978). Yapılan diğer araştırmalar incelendiğinde; evliliğin çiftlerin iyi olma halleri üzerine etkisi kısa süreli olabilmektedir. Araştırmalar bu süre sonunda çiftlerin evlenmeden önceki çift uyum ve doyumuna döndüğünü bulgulanmaktadır. 1984-1995 yılları arasında on bir sene süren bir çalışma gerçekleştirilmiştir, çalışma 24 bin bireyle yürütülmüştür. Araştırmada; evliliğin uzun süreli uyumunun evlilik öncesi çiftin ilişkisi ile doğru orantılı şekilde devam ettiği sonucuna ulaşılmıştır (Demiray, 2006). Locke (1946), tarafından evlilik öncesi tanışıklık sürelerinin evlilik uyumuna etkisi incelenmiş olup araştırmaya boşanmış ve evli çiftler alınmıştır. Araştırmanın sonucu incelendiğinde özellikle kadınlar için bu sürenin etkili olduğu gözlenmiştir. Bir seneden daha az süre geçirmiş olan çiftlerin daha düşük uyum gösterdikleri bulgulanmıştır.

Alan yazındaki diğer araştırmalar incelendiğinde; Stanley ve ark. (2012) ise, evlilik uyumunun; evlilik öncesi uyum ve doyum ile paralel devam ettiğini bulgulanmışlardır. Bunların yanı sıra hayat doyumunu da evlilik uyumunu etkileyen önemli faktörlerden biri olarak bulgulanmıştır. Hoşgör'e (2013) göre; çiftlerin düşünce anlamında uyuşması, uyuşmadığı durumlarda bu ayrışmaları çözebilme becerileri, duyguları rahat ifade edebilme, eşlerin birbirlerine dair yüklemeleri, birbirlerinden memnun olup olmadıkları, evliliklerinin sürdürülebilir olup olmadığına dair çıkarımları evlilik uyumunu etkileyen etmenler olarak ifade edilmektedir.

Burgess'ın (1939) çiftler üzerine yaptığı araştırmalar sonucu evlilik uyumunu pozitif yönde yordayıcı bir takım faktörler sıralamıştır;

- a) çiftin evlilik biçimi; mutlu bir evlilik olması
- b) çocuk gibi ortak kararlarda eşlerin hemfikir olmaları
- c) çiftlerin geniş aileleri ile de samimi ilişki içinde olmaları
- d) çiftlerin, yakın ilişkide oldukları ailelerinin dini, ırksal, ekonomik, sosyal açıdan birbirleriyle ve ait oldukları kültürle yakın olmasının yanı sıra çiftlerin yaş yakınlığı da evlilik uyumunu olumlu yönde etkilemektedir (Kirkpatrick, 1937).

Davidson (1984) evlilik uyumunu *eşitlik kuramı* üzerinden ele almıştır. Bu kurama göre; çiftlerin ilişkiye olan yatırımları kazanımlarını etkilemektedir. Kazancından daha az yatırım yapan kişi kazanımı düşük olan olmaktadır. Kazanımların yüksek ya da düşüklüğü ise uyumu etkileyen önemli faktörlerden biri olmaktadır. Çiftlerden birinin ilişkideki eşitsizliğe dair algısı ilişki doyumunu negatif etkilemektedir. Böylelikle çiftler tarafından evlilik uyumunun daha az olduğu düşünülmektedir. Davidson'a (1984) göre; ilişki içinde kendilerini eşleriyle eşit gören çiftlerin evlilik uyumu en yüksek düzeyde olmaktadır.

Evliliği etkileyen faktörler incelendiğinde Larson'un 2002 yılında geliştirdiği 'Evlilikte üçgen modeli' literatürde 3 grup ile incelenmektedir.

1.2.1.1 Bireysel Faktörler

Bu kısımda bireyin problem çözme becerileri, işlevsellik, öfke kontrolü, girişkenlik, yüklemeler, psikolojik dayanıklılık gibi kendine dair olumlu veya olumsuz özellikleri belirtilmektedir.

1.2.1.2 Çift Özellikleri

İlişki içerisinde çiftin denge kurabilmesi, ilişki kurma becerileri, paylaşım, romantik ilişkiyi sürdürülebilirlik gibi faktörler belirtilmektedir. Bu faktörler kişilerin kullanımının abağı olarak pozitif veya negatif özellikli olabilmektedir.

1.2.1.3 Çevresel Faktörler

Ekonomik özgürlük, iş hayatının stresi, çocuk sahibi olmanın versiyi sorumluluk, sağlık, geniş aile ile ilişkiler gibi faktörler çift ilişkisi üzerinde olumlu bir etki yaratabileceği gibi olumsuz sonuçlar doğurabileceği bulgulanmaktadır (Hoşgör, 2013).

Gottman ve Krokoff (1989) ise ters gitme, iletişimde pasif kalma gibi tutumlarının evlilik uyumu üzerinde etkili olduğunu bulgulamışlardır. Öte yandan Tutarel Kışlak ve Çabukça (2002), evlilik uyumunu etkileyen en önemli faktörlerden birinin empati olduğunu bulgulamışlardır. Evlilik uyumunu etkileyen diğer faktörlerin ise; cinsel doyum, fiziki koşullar, duygusal paylaşım, birbirini olumlama birlikte gelişebilme gibi olgular olduğu saptanmıştır (Aminjafari, Padash, Baghban ve Abedi, 2012).

Evlilik uyumu mutlu bir ailenin önkoşuludur. Yaşantılarına dair tüm konularda bir fikirliğine varmaları çatışma yaşadıkları noktalarda ise bu problemi çözme becerileri kazanmaları da önemlidir. Başta demografik özellikler, çocuk bakımı ya da ev işlerinde iş bölümü, duyguların ifadesi, yaşam felsefesi, boş vakitlerin verimli veya birlikte kaliteli geçirilmesi, ev geçimi gibi konularda hemfikir olmalarının evlilik uyumunun önemli yordayıcılarından olduğu bulgulanmıştır (Küçükçelik, 2015).

Örneklemleri Pakistanlı çiftlerden oluşan bir çalışmada iki önemli faktörün evlilik uyumuna etkisi üzerine bir çalışma yapılmıştır. Bunlardan biri demografik değişkenler olup bir diğeri ise duygusal zeka'dır. Demografik değişken içinde bulunan sahip olunan çocuk sayısı ile çift arasındaki uyum anlamlı bulgulanmıştır. Anlamlılık; çocuk sayısı arttıkça uyumun azaldığı yönünde bulgulanmıştır. Bu sonuç; çok çocuğun ihtiyaçlarından dolayı ekonomik güçlük yaşatması, çift arasında özel ayrılacak zamanın kısıtlaması ve iş bölümü eşitsizliğinden kaynaklanan çatışmaları doğurması şeklinde açıklanmaktadır. Evlilik uyumunu etkileyen önemli faktörlerden bir diğerrinin de duygusal zeka olduğu bulgulanmaktadır. Bu sonuca göre kişinin bireysel özellikleri çiftler arasındaki uyumu etkileyen önemli faktörlerden biridir. Empati kurma becerisi, otokontrol gibi faktörlerin ilişkide uyum sağlamak adına etkili oldukları bulgulanmıştır (Batool ve Khalid 2012).

Madanes'e göre; evlilik uyumunu sevgi ve saldırganlık olmak üzere iki temel zemin üzerinde dört ikilem şeklinde inşa edilmektedir. Evlilik uyumunun sevgi-saldırganlık uçlarında gidip gelen ikilemler üzerinden meydana geldiği bulgulanmıştır. İlk ikilem; çiftin birbirine hakim olması ve sözünün geçmesi olup ikinci ikilem çiftin birbirine olumlu ya da

olumsuz duygularını ifade etmeleri şeklinde tanımlanmaktadır. Üçüncü ikilem ile; çiftin birbirlerine dair sevgi dolu ve korumacı tutum sergilemelerinin ilişkiyi pozitif yönde etkilediği, böyle tutumların olmadığı durumlarda ise çatışma doğurduğu ifade edilmektedir. Dördüncü ikilem ile; eşler arasındaki pişman olma gibi durumlarda iletişim açıklığının çift arasındaki sorunları ortadan kaldıracağı vurgulanmaktadır (Gladding, S. T. 2002).

Çiftlerin arasındaki problemleri çiftlerin samimi ve netlik çerçevesinde çözmeye çalışmaları aralarında daha sağlıklı, nitelikli ve sağlam bir ilişkinin inşasını sağlamaktadır. Böyle çiftler karşılaştıkları her türlü ve her dereceden sıkıntı ile baş edebilecek bir ilişki içerisinde bulunmaktadır. Dolayısıyla bu evliliklerin uyumunun ve sürekliliğinin diğer evlilik ilişkilerine göre çok daha dayanıklı ve uzun süreli olduğu bulgulanmıştır (Ersanlı ve Kalkan, 2008).

Evlilik uyumunda bir diğer önemli faktörün de eşlerin ilişkilerinde yüklemeleri olduğu, birbirlerine dair algıları ve birbirlerini nasıl anlamlandırıp konumlandıkları şeklinde bulgulanmıştır. Çiftin ilişkiye ve birbirlerine dair yüklemelerinin evlilik uyumunu ve bu uyumun sürekliliğini önemli ölçüde etkilediği ifade edilmektedir. Evlilik uyumları düşük olan çiftlerin uyumsuzluğu eşlerinde aramakta olduğu değiştirilemez ve genel gördüğü bulgulanmıştır. Uyumlu çiftlerin ise olumsuzluklara dair daha yapıcı yüklemeler yaptığı sonucuna varılmıştır. Bu çiftlerin birbirlerini olumsuzlukların nedeni olarak görmedikleri olumsuzlukları daha özel ve değişebilir gördükleri bulgulanmıştır (Tutarel – Kışlak,1999).

Psikolojik dayanıklılık da evlilik uyumunda önemli faktörlerden biri şeklinde bulgulanmıştır. Özellikle öğrenim durumunun dayanıklılığı arttırdığı böylelikle evlilik uyumunun da arttığı bulgulanmıştır. Psikolojik dayanıklılığı güçlü bireylerin problem çözme ve başa çıkma gibi becerileri diğer bireylere göre daha kuvvetli bulgulanmıştır. Böyle bireylerin hem kendi sosyal iletişimlerinde hem de romantik ilişkilerinde daha başarılı oldukları bulgulanmıştır (Basım ve Çetin, 2011).

Evlilik uyumunu etkileyen bir diğer önemli faktör ise evlilik biçimleridir. Evlilik biçimi toplum ve kültürlere bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Türkiye gibi kıyasla toplumsal değerleri ön planda olan ülkelerde bireysel yakınlık, aşk veya flört ile anlaşarak evlenmenin yanı sıra görücü usulü ya da akraba evliliği de rahatlıkla görülebilmektedir (Fox, 1975; Hortaçsu, 1999; Fışıloğlu, 2001; Ayan, Beder-Şen, Ünal ve Yurtkuran, 2001).

Geleneksel olmayan evliliklerde otorite paylaşımı, iş bölümü gibi durumlar ilişkide daha çok karmaşaya sebep olduğu gibi eşler arasında daha çok çatışma yaratmaktadır. Fakat öte yandan net roller olmadığı için yeniliklerin ve değişikliklerin denenmesi eşler arasında iletişim yollarının önünü açmakta olduğu ve böylece problem çözme becerilerini daha yetkin kullanabildikleri bulgulanmıştır. Bir takım araştırmacılara göre; çatışma çözme becerileri, değişebilirlik ve gelişebilirlik, gücün eş paylaşımı evlilik doyumu ve uyumunu arttıran bir faktör olarak görülmektedir (Rhoden, 2003).

Fox (1975) yaptığı çalışma ile; evlilik biçimlerinin evlilik davranışları üzerinde bir etkisi olduğu; görücü usulü evliliklerde kadınların eşleri tarafından daha pasif bir konumda tutulduğu ve kısıtlandıkları bulgulanmıştır.

Diğer araştırmaların aksi şekilde Hortaçsu'nun (1999), yaptığı araştırmada görücü usulü evli olmasına rağmen kadınların eşlerinden daha çok karar mekanizması olduğunu ve aile ilişkilerinde daha aktif konumda olduğunu bulgulanmıştır. Araştırma evliliklerinin ilk yılı olan 130 çift ile yürütülmüştür. Örneklemin beşte birini geleneksel görücü usulü evlilik yapmış çiftlerin, diğer beşte dördünü ise kendi arzularına dayalı evlilik gerçekleştiren çiftlerin oluşturduğu gözlemlenmiştir. Bu geleneksel evliliklerde daha erken anne- baba olma, kadının daha çok evde söz sahibi olması gözlemlenmiş fakat bu diğer araştırmaların aksine kadını pasif konuma itmek yerine kadının daha yakın ilişkiler geliştirdiği şeklinde gözlemlenmiştir. Bu durum da eşler arasında güç paylaşımını dengeleyerek evlilik uyumunu arttıran bir faktör olarak bulgulanmıştır.

Diğer bir araştırmada ise; örneklem kent aileleri olarak kabul edilen 430 çiftten oluşmaktadır. Araştırmanın sonucunda problem çözme ve ortak karar verme açısından ise fark yoktur. Fakat kendi tercihleri ile evlilik yapan çiftlerin evlilik uyumu, yakınlığı, eşler arasındaki gücün eşit paylaşımlarının görücü usulü evlilik yapan çiftlere göre daha yüksek olduğu bulgulanmıştır (Hortaçsu, 2007).

Fıfıloğlu (2001) tarafından akraba evliliği ile evlilik uyumu arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırmacı 68'i akraba evliliği, 82'si akraba olmayan evlilik yapmış toplam 150 kişi ile çalışmıştır. Araştırmanın sonucunda evlilik uyumunun akraba evliliği yapmış bireylerde daha düşük olduğu ve bu grubun geniş aile ile daha çok problem yaşadığı bulgulanmıştır.

Yapılan bir başka çalışmada evlilik uyumunun evlilik biçimlerine göre farklılaştığını bulgulanmıştır. Araştırmaya katılanlar arasında kendi tercihleri ile evlenenlerin oranı %75.4 olup, görücü usulü evlenenlerin oranı ise %24.6 olarak bulgulanmıştır. Araştırmanın sonucunda görücü usulü evlenen çiftlerin evlilik uyumlarının kendi tercih ettikleri bireylerle evlenenlere göre daha düşük olduğu bulgulanmıştır. Bunun yanı sıra duyguların ifade edilmesi, çift tatmini gibi boyutlarda da görücü usulü evlenen çiftlerin diğer gruba göre daha olumsuz konumda oldukları gözlemlenmiştir. Sonuç olarak araştırmacılar çiftlerin birbirleriyle vakit geçirmeleri, birbirlerini daha iyi tanımaları ve paylaşımında bulunmaları açısından görücü usulü evlilik biçimini daha kısıtlı olduğu sonucuna varmışlardır (Korkut ve Şendil, 2008)

Çimen (2007)'de çiftlerin evlilik doyumlarını evlilik biçimleri boyutunda incelediğinde; psikososyal yönü açısından flört ederek evli çiftlerin evlilik uyum ve doyumunu görücü usulü evli çiftlere göre daha yüksek bulgulanmıştır. Kelley (1978) de benzer şekilde geleneksel olan ve olmayan çiftlerin uyum ve doyum bakımından farklılaştığını, geleneksel evlilik biçimine sahip çiftlerin evlilik doyum ve uyumunun geleneksel olmayanlara göre daha düşük olduğunu bulgulanmıştır.

Evlilik uyumunu etkileyen pek çok faktör ele alınmıştır. Bu faktörlerden ne bir tanesi dışarıda tutulabilir ne de bu uyum tek bir tanesine bağlı kılınabilir. Eşlerin evliliklerinde uyum sağlayabilmeleri araştırmalarda geçen tüm boyutlarda bütüncül ortak bir tutum ile elde edilmektedir. Çiftlerin ilişkilerindeki ortak bir zemin, sağlıklı uyum eşlerin her birinin kendi özlüklerini kaybetmeden ve hatta ilişkiye katması ile elde edilmektedir (Küçükçelik, 2015).

1.3 Yükleme

İnsan toplum içerisinde sürekli bir iletişim halindedir. Bu iletişim içerisinde kendi davranışlarını o içinde bulunduğu bağlama göre düzenler tam da bu aşamada diğerlerinin davranışlarını inceler ve neden bu şekilde davrandıklarını anlamaya çalışır. Araştırmacılar insanların dünyayı daha anlaşılabilir kılmak için olaylar ve davranışların nedenlerine dair bir takım yapılar inşa ettiklerini bulgulanmışlardır. Bu şekilde dünya daha anlaşılabilir olarak algılanır ve bilinmezlik çözülür. Sosyal psikologlar tarafından kişilerin o an ki durumlarını, hislerini kestirebilmenin pragmatik anlamda da önem arz ettiği ifade edilmektedir (Berk, 2009). Yükleme de bu davranışların nedenlerini anlamada kullanılan yöntem olarak

adlandırılmaktadır. Diğer bir anlamda yükleme; diğer insanların ve kendi davranışlarının altında yatan sebepleri anlamaya yönelik harcanan çaba olarak da ifade edilebilmektedir (Baron ve Byrne, 2000). Literatürde yükleme olayın nedenine dair bir fikre sahip olma Şeklinde ifade edilmektedir (Dönmez, 2009).

Yüklemede, insanların davranışları anlamlandırma çabalarını, davranışların altında yatan nedenleri anlama ve çıkarımlarda bulunmayı doğal bir tepki olarak ele alınmaktadır. ngrlerimizi arttırma ve olası durumları önceden kestirebilme kapasitesi bu Şekilde geliştirilebilmektedir (Arık, 1996).

Yükleme teorisine göre; insanlar durumları veya davranışları bir bütün halinde ve aktif Şekilde ele almaktadırlar. Buna göre sadece davranışın ne olduğu değil davranışın hangi durumlarda ortaya çıktığı önem arz etmektedir. İnsanlar olayları gözlemlerken durumları da ele alır ve bu davranışlara dair yüklemeler yapar. Davranışların altında yatan durumları gözlemlerken bu yüklemeler hem o anki olayı açıklamada yardımcı olmaktadır hem de kendi davranışlarımızda da iz bulmaktadır (Arık, 1996).

İnan toplum içerisinde, diğerleri ile bir arada ve iletişimleri ile inşa olan bir varlıktır. Bu nedenle iletişimlerini ya da içinde buldukları bağlam ölçütünde kendini geliştirir ve var eder. Eşler de kendilerini bu evlilik ilişkisi içerisinde inşa ederler. Yüklemelerin bir evlilik ilişkisinin niteliği, sürdürebilirliği ve doyumunu üzerinde önemli etkilere sahip olduğu bulgulanmaktadır. Yüklemelerin evlilik içerisindeki çatışmaları uyumsuzluğu yaratabileceği ya da aradaki ilişkiyi kuvvetlendirebileceğine dair bir takım araştırmalar bulgulanmıştır (Fincham, Harold, Gano-Philips, 2000; Karney ve Bradbury, 2000). Araştırmacılar tarafından yüklemelerin çiftin arasındaki evlilik doyumunu etkilediği ve hatta depresyonla da ilişkili olabileceği ifade edilmektedir. Evlilikte yükleme kuramı Fincham, Bradbury (1988) tarafından geliştirilmiş ve “neden” sorusunun nasıl cevaplandığı üzerine inşa edilmiştir.

Yüklemeler  Őey ileri sürmektedir; bunlardan ilki; hangi durumların ne doğuracağını kestirmek yani sebepleri öngörmek, ikincisi; ileriki davranışları önceden edinilen çıkarımlara dayandırmak, üçüncüsü; tüm bu durumları belirli bir takım prensipler dahilinde olduğunu tespit etmektir (Arık, 1996).

1.3.1 Yükleme Aşamaları

Öncelikle ilk aşama durumu anlaşılabilir kılmak ve kişileri olayları ya da durumları içsel bir yerde anlaşılabilir bir zeminde oturtmayı hedeflenmektedir. Aşamalar daha çok davranışların çözümlenmesi ile ilerlemektedir (Koçak, 1998).

İlk aşama; öncelikle davranışın gözlem yoluyla analiz edilmesidir. Kişiler buldukları ortamda ilk olarak hem kendi hem de diğerlerinin davranışlarını gözlemlerler. Bu durum olması zorunlu ilk aşama olarak belirtilmiştir.

İkinci aşama; Amacın belirlenmesidir. Kişiler içinde buldukları durumdaki tüm davranışları ele almamaktadırlar. İnceledikleri amaç doğrultusunda sergilenen davranışlar ele alınmaktadır. Bu nedenle üzerine düşünülecek durum veya amaç belirlenmektedir ardından ona yönelik davranışlar ele alınmaktadır.

Öte yandan bu davranışların o kişiye özgü olduğuna tam kanaat getirebilmek için de davranışın şartlardan değil de kişinin kendisinden kaynaklandığından emin olunması gerektiği açıklanmıştır (Shaver, 1975).

Üçüncü aşama; yüklemelerin o kişinin kişilik özelliklerine bağlı olarak yapılmasıdır. Davranış gözlemlendikten sonra incelenmesi amaçlanan konu bağlamında ilgili olan davranışlar ele alınır. Sonrasında bu davranışın çevresel etmenlerden mi kişilik özelliklerinden mi kaynaklandığına dikkat edilir. Asıl etmen netleştirildikten sonra davranışa yönelik çıkarsamalarda bulunulur (Koçak, 1998).

Kişiler, davranışları öngörerek çevre üzerinde kontrol sahibi olma hissini yaşar ve yaşam üzerindeki hakimiyetinden doyum sağlar aksi takdirde bilinmezlik içeren bir yaşam endişe ve kaosu beraberinde getirebilmektedir. Bilinmezlikler çözmeye dair öngörüler yükleme ile elde edilebilmektedir. Yüklemeyle dair birden çok kuramsal yaklaşım bulunmaktadır (Freedman, Sears ve Carlsmith, 2003).

1.3.2 Yükleme Kuramları

Yüklemenin yaşamı kolaylaştırması noktası pek çok araştırmacıyı etrafında toplamış böylelikle yükleme araştırmacıların ilgi odağı haline gelmiştir. Yapılan araştırmalar sonucunda yüklemeye dair birden çok kuram elde edilmiştir.

1.3.2.1 Heider'in Kuramı

Yükleme kuramı ilk olarak en temel haliyle Fritz Heider tarafından ele alınmıştır (Cüceloğlu, 1997). Heider kişilerin diğerlerinin davranışlarını anlama çabası üzerinden araştırmalarını yürütmüştür. Heider bir kişinin ötekini davranışlarını açıklamada kendi şematik deneyimlerinden faydalandığını öne sürmektedir. Öte yandan davranıştan ziyade davranışın amacı üzerine odaklanılması gerektiğini savunur. Yüklem süreci bu davranışların nedenlerini anlama üzerine inşa edilir. Heider'e göre; iki temel faktör davranışların oluşumunda etkilidir. Bunlar; kişisel ve çevresel faktörlerdir (Koçak, 1998). Kişilik faktörleri ile meydana gelen davranışlar kişilik özelliklerine göre gerçekleşen, kişilik özelliklerine bağlı yüklem süreçlerini; çevresel faktörler sonucu gerçekleşen davranışlar çevreye bağlı yüklem süreçlerini oluşturmaktadır (Fiske ve Taylor, 1991). Esas olan yüklemenin dışsal mı içsel mi olacaktır. Dışsal yüklem kişinin davranışının nedenini kişisel özellikler dışında; şans, koşullar gibi çevresel faktörlere bağlanırken, içsel yüklem kişilik özellikleri, güdü, tutum gibi özelliklere bağlanmaktadır (Freedman, Sears ve Carlsmith, 2003).

Davranışlar değerlendirilirken gözlenen kişinin tüm koşullarının bilinmesi daha sağlıklı bilgilerin elde edilmesini sağlamaktadır; öte yandan çarpık çıkarımlar yapılabilmektedir. Davranış incelenirken; çevrenin etkisi ile mi gerçekleşti, tesadüfi bir şekilde mi meydana geldi ya da amaçlı bir şekilde mi gerçekleşti şeklinde üç ana soru sorulur. Bunun yanı sıra amaçlı bir davranış ise de kişisel özellikleri göstermekte midir şeklinde sorular sorularak davranış açıklanmaya çalışılır (Koçak, 1998). Heider'e (1958) göre; davranış ya da durumların altında yatan nedenlerin ötesinde sorumluluklarına dair algı ve tutumlar da o durum ve davranışı açıklamaya çok büyük ölçüde yardımcı olmaktadır. Yani kişinin gerçekleştirdiği amaçlı davranışın bilinçli bir niyet çerçevesinde, kasıtlı bir şekilde yapıp yapılmadığını çıkarsamak da o davranışı anlamak ve açıklık getirmek için önem arz etmektedir (Fiske ve Taylor, 1991).

Bir kişinin karşıdakini darp ettiği olgusunda; nedensellik boyutunu içeren soru "kim vurdu?" iken sorumluluk boyutunu içeren soru "kasıtlı mı istemeyerek mi vurdu?"dur (Hewston, 1994).

Sorumluluğu belirlemede Heider (1958) iki temel etmen üzerine durmaktadır: ilki; davranışı gerçekleştiren kişinin o davranışı ne kadar amaçlı olduğudur. İkincisi ise; davranışın oluşumunda çevresel faktörlerin etki derecesidir. Bakıldığı zaman amaç ve diğer etkenlerin karşılıklı etkileşimi beş bölümde oluşmaktadır.

İlk aşama: “Bağ Kuramı” kişinin dahil olduğu her türlü olay ya da etkenden kendini sorumlu tutmasıdır.

İkincisi: “Nedensellik” kişi tarafından olan her durumdan kişi sebep olarak kişi görülmektedir.

Üçüncüsü: “tahmin edilebilirlik” davranışın sonuçlarının öngörülüp görülmemesi önemlidir; kişi eğer davranış sonuçlarını öngörebiliyorsa o davranışından sorumlu tutulur.

Dördüncüsü: “niyetlilik”; davranış kişinin hakimiyetinde olduğundan amaçlı eylemine dair kişi sorumlu bulunur.

Beşincisi: “haklı çıkarmak” görüşüne göre; eylemlerinin sebeplerinin sorumluluğu tamamen kişiye atılır (Fiske ve Taylor, 1991).

Heider, psikolog olmaksızın etkileşim içerisinde bulunan her bireyin diğerlerinin davranışlarını açıklamaya çalıştığını bunun için çaba sarf ettiğini vurgular ve bunun bir sonucu olarak ‘sağduyu psikolojisi’ ne atıfta bulunur. Sağduyu Psikolojisi’nde temel olan öteki davranışların altındaki amaçlı hedef ve ilgilerin belirlenebilme yeteneğinin olmasıdır. Kişilerin davranışlarını yönlendiren eğilimlerinin belirlenmesi davranışların öngörülmesi açısından önemli bulunmaktadır (Freedman, Sears ve Carlsmith, 2003).

1.3.2.2 Jones ve Davis (1965)’in uyuşan varamalar (karşılıklı çıkarsama) modeli

Bu yaklaşımın temel aldığı durum kişilerin kişilik özellikleridir. Bir davranış değerlendirilirken o davranışı sergileyen bireylerin kişilik özellikleri ele alınarak değerlendirilmektedir. Yani kurama göre; bireylerin nasıl karar verdikleri o kişilerin kişilik özellikleri ve eğilimleri üzerinden ele alınmaktadır. Bir davranışın sadece kişilik özelliğinden kaynaklandığını ifade etmek yanıltıcı olabileceği gibi çevre ve dış etkenler etkili olmuş olabilmektedir (Jones ve Davis, 1965).

Dış faktörlerin etkili olduğu davranışlarda davranışı kişilik özelliğine bağlamak yetersiz ve hatalı bir bilgiye götürür. Bu noktada Jones ve Davis (1965) bazı davranış tiplerine dikkat etmek gerektiğini ifade etmektedir. Öncelikle kendiliğinden gelişmiş gibi görünen rastgele algılanan bir davranışa odaklanılır. Sonrasında tek bir etkenden ortaya çıkan davranışlar ele alınır. Bu tür davranışlar ile çıkarsamalar tek ortak bir neden etrafında toplanabilir, böylece daha sağlıklı veriler elde edilmiş olur. Son olarak da insanlar normalde sergilenenden farklı

bir davranış biçiminde bulduklarında kendi kişilik özellikleri hakkında bilgi sunmuş olurlar.

Kuramcılara göre; davranışın niyetli seçilmesi, ortak bir nedene bağlanması ya da çok olması beklenen bir durumda olmaması o davranışın daha çok kişilik özelliklerinden meydana geldiğini ifade etmektedir (Jones ve Davis, 1965). Özellikle davranış toplum tarafından onay görmüyorsa hatta eleştirilen bir davranış ise bu davranışın kişinin kişilik özelliğini yansıttığı ifade edilebilir. Yani “ortak olan ve ortak olmayan sonuçlar esas alınarak davranışın kişilik özelliğini yansıtır yansıtmadığına dair yüklemeler yapılabilir. Burada araştırmacıların ilgilendiği asıl soru; “Hangi durumlarda davranış kişinin içsel eğilimlerden kaynaklanır?” olmaktadır. Sonuç olarak kişilerin kişilik özellikleri ile davranışları arasındaki tutarlılık bireye dair ipuçlarını bize sunmaktadır (Bilgin, 2001). Araştırmacılar yüklemde amacın “uyuşan çakışan çıkarımlar” olduğunu iddia etmektedirler. Eylem ve niyet kişinin şahsına münhasır kişilik özelliğinde çakışmaktadır (Fiske ve Taylor, 1991).

Kuramdaki diğer önemli bir kavram da eş koşullarda diğer kişilerin yapacakları ile ilgili olan “Sosyal Arzulanırılık” tır. Jones ve Davis (1965) yapılan eylemin sonuçları kişi için istedik ise o eylem kişinin eğilimlerine dair bizlere bilgi sunmaktadır; öte yandan davranışın sonucu genel anlamda herkes tarafından istenilen bir sonuç ise bu bize kişinin kişilik özelliği hakkında pek de bilgi vermez. Sonuç olarak toplumun istediği davranışlar dışında sergilenen eylemler kişi hakkında daha sağlıklı sonuçlar elde etmemizi sağlar (Bilgin, 1991).

1.3.2.3 Kelley Küp Kuramı

Kelley araştırmalarını Heider’in çalışmalarını geliştirerek yürütmüştür. Heider yükleme kuramını açıklarken kişisel ve çevresel olmak üzere davranışlar üzerinde iki temel faktörden bahsetmiştir. Fakat hangi durumlarda hangisinin ortaya çıktığına dair bir açıklık getirmemiştir. Kelley (1978) “küp” ya da “birlikte değişme” dediği kuramında; Heider’in tamamlayıcısı niteliğinde olmuş, kişilerin hani durumlarda kişisel ya da çevresel etmenlere yükleme yaptıklarına açıklık getirmiştir (Fiske ve Taylor, 1991).

Kelley “birlikte değişme ilkesi” ile kendi açıklamalarını yapmıştır. Bu ilkeye göre; bir davranışın sebepleri ve sonuçlarının bir aradaki değişimleri incelenirken 3 farklı çerçeveye odaklanılır. İlki; uyarıcı nesne yani; varlık. İkincisi; davranışı sergileyenler yani kişiler. Sonuncusu; bağlam yani karşılıklı inşa ettikleri etkileşimleri sonucu gelişen şartlar. Sonu olarak “sebebe” ile herhangi biri arasındaki birlikte değişimin olup olmadığı önem arz

etmektedir. Birlikte değişim ilkesi yakalanan durumlarda “nedensellik yüklemeleri” yapılır. Olaylar bu üç boyut çerçevesinde ele alındığından bu kuram “küp kuramı” şeklinde açıklanmıştır (Freedman, Sears ve Carlsmith, 2003).

Bu nedensel yüklemeler yapılırken üç bilgi önemlidir;

1. Belirginlik (farklılık) bilgisi: Bu davranış tek bir varlığa (duruma ya da kişiye) mı özel yoksa diğer varlıklara da benzer bir şekilde mi bir davranış sergilenmektedir?
2. Yaygınlık (fikir birliği) bilgisi: Diğer kişiler de eş durumu yaşadıklarında benzer şekilde mi davranmaktadırlar?
3. Tutarlılık (zamanda ve durumlarda tutarlılık) bilgisi: Kişi farklı zaman ve koşullarda aynı davranışı mı sergilemektedir? Ya da her zaman ve koşulda sergilediği klasik bir davranış mıdır? (Kelley, 1978)

Kelley (1967) kuramından yola çıkarak temelinde kişisel özelliklerin yattığı davranışların; nadiren sergilenen, çelişik olamayan, farklı koşullarda da sergilenen davranışlar olduğu sonucuna varılmıştır. Fakat çelişik ve sadece koşula bağlı sergilenen davranışların temelinde durumsal koşulların bulunduğu bulgulanmıştır (Cüceloğlu, 1997). Öte yandan fikir ayrılıklarının çok, çelişikliliğin az ve ayrıcalıklılığın yoğun olduğu durumlarda hem kişisel hem de çevresel sebeplere yüklemeler yapılır (Baron ve Bryne, 2000).

Kelley kuramında davranışların nedenlerinin içsel ya da dışsal kaynaklı olup olmadığına ek olarak nedensel yüklemenin diğer boyutlarını açıklamaya yönelik iki farklı soru daha sorulmuştur. Öncelikle; davranışı etkileyen sebepler değişken midir yoksa sürekli aynı mıdır? Diğer soru ise; davranışı etkileyen nedensel faktörler kişinin iradesi ile kontrol edilebilir mi? Şeklindedir (Weiner, 1979). Böylece içsel ve dışsal boyutların dışında iki boyut daha eklenmiştir. Davranışların altında yatan içsel-dışsal, sabit-değişebilir, kontrol edilebilir-edilemez olmak üzere nedensel üç boyut elde edilmiş olunur (Weiner, 1979). Tüm bunların yanı sıra durumlar karşısında inşa edilen düşünceler davranışların sonuçlarından sorumlu olup olmamalarına bağlı olarak değişmektedir (Baron ve Byrne, 2000).

Bir çıkarım yapmak çoğu zaman yanlı olabilmektedir. Yükleme hataları yapmak insanın doğası gereği çok rahat karşılaşılan bir durumdur. Literatürde temel yükleme hatası, davranışı sergileyen ve gözleyen yanlılığı, pozitifleri içsel, negatifleri dışsal faktörlere yükleme eğilimi araştırmacılar tarafından açıklanmıştır (Baron ve Byrne, 2000).

1.3.2.4 Weiner ve Arkadaşlarının Yükleme Kuramı

Weiner ve arkadaşları da (1972) Heider'in görüşlerinden yola çıkarak kuramlarını geliştirmişlerdir. Heider'in bireyin başarı ve başarısızlığına dair kendilerinde bir açıklama getirmişlerdir. Bu kuramcılar başarı ve başarısızlığı 4 faktörden birine yüklemektedirler; yetenek, çaba, görevin güçlüğü-kolaylığı ve şans'tır. Bu dört neden üç boyutta sınıflandırılmışlardır. Boyutlar; değişmezlik, denetim odağı ve kontrol edilebilirlik.

Değişmezlik boyutu: özelliğin sabit olmasıdır. Yetenek ile işin zor –kolaylığı sabit, çaba, şans ise değişken kabul edilmiştir.

Denetim odağı boyutu: kişisel ya da çevresel etken baz alınır. Yetenek ve işin güçlüğü/kolaylığı, kişisel faktör sayılmakta, çaba ve şans da çevresel etken olarak kabul edilmektedir.

Kontrol edilebilirlik boyutu: sonucun kişinin elinde olup olmadığı ile ilişkilidir (Kottak, 2001).

1.3.3 Yükleme Kuramlarının Karşılaştırılması

Bütün yükleme kuramlarının ortak kabul ettiği birtakım ortak varsayımlar vardır (Koçak, 1998).

İlki; davranışa dair bir çıkarsamada bulunurken insanların genel-geçer bir sonuç elde etmek yerine gözlemledikleri davranışın nedenlerine odaklanmalarıdır.

İkincisi; genel anlamda insanlar davranışların nedenlerini inceleme ve çıkarsama yapma eğilimi içerisindedirler.

Üçüncüsü; bir eylemin altında yatan sebep o kişinin eylemlerinin değerlendirilmesi sonucunda elde edilmiştir fakat belli bir eşiğe kadar geçerlidir.

Üç model de çıkarsamalar yapan kişi gözlemcidir; fakat üç kuramında bunu değerlendirme yöntemi, gözlemcileri birbirinden farklıdır:

Heider'in gözlemcisi ekstra hiçbir şeyi ele almadan zihinsel çıkarım yoluyla yüklemeyi kişisel ya da çevresel nedenlere bağlayabilmektedir.

Jones ve Davis' in gözlemcisi; yüklemelerini aktörün kişisel özellikleri üzerinden gerçekleştirmektedir. Ortak olan ve olamayan ya da toplum tarafından kabul görme o davranışın kişisel mi olduğuna dair daha sağlıklı veriler sağlamaktadır.

Kelley'in gözlemcisi ise; olaya özgü bilgilerden, sebep olan durumlardan, davranışın görüldüğü sıklıklardan ve diğer insanların ortak fikir birliğinden faydalanarak çıkarsamalarını yapmaktadır.

Weiner ise gözlemcinin karşıdaki davranışları birçok etken üzerinden değerlendirdiğini ifade etmektedir. Birçok içsel, dışsal, tesadüfi gibi birçok faktör bulunmaktadır (Koçak, 1998).

1.3.4. Yükleme Kuramı ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki

Evliliğin uyumlu ya da uyumsuz olması hem çift arasındaki ilişkinin sağlığını hem de o aile içerisindeki her bireyin ilişki niteliğini önemli ölçüde etkilemektedir (Bloom, Asher ve White, 1978). Eşlerin yüklemelerine dair açıklık getirebilmek ve ilişkilerin ne şekilde daha iyi hale getirilebileceğine dair bulgulara ulaşmak anlamında bu alandaki çalışmalar önem arz etmektedir (Bradbury ve Fincham, 1990).

İlişkileri inceleyen kuramcılar evlilik uyum ve doyumunu incelerken etkileyen önemli bir faktör olarak yüklemeleri çalışmışlardır. Bazı araştırmacılara göre; yüklemeler evlilikte uyumlu olan ve olmayan çiftleri ayırtmamızı sağlamaktadır (Bradbury ve Fincham 1990).

Yükleme ile ilgili ilk zamanlarda yapılan kuramsal çalışmalarda evlilik ilişkisi bağlamında "yükleme"nin boyutları ile alakalı ortak bir fikir birliğine varılamamıştır. Bu anlamda araştırmacılar tarafından tartışmalı sonuçlar elde edilmiştir (Bradbury ve Fincham, 1992).

Çiftler arasında romantik ilişkiler incelendiğinde; çiftlerin iki boyutta yüklemeler yaptığı gözlemlenmiştir.

Birinci boyut; olaya, duruma dair nedensel yükleme iken ikinci boyut; durumun sorumluluğuna dair sorumluluk yüklemesidir. Nedensel yüklemeler olayın altında yatan sebeplerine dair bilgi vermektedirler. Nedensel yüklemeler odak, tutarlılık ve yaygınlık boyutları çerçevesinde ele alınmaktadır. Sorumluluk yüklemeleri ise; niyet, güdü, suçlama boyutları çerçevesinde ele alınmaktadır. Nedensel yüklemeler sorumluluk yüklemelerinin ön koşulu şeklinde ele alınabilir; kişilerin açıklama getirebilirliğini sağlamaktadır (Bradbury ve Fincham,1990).

Araştırmacılar uyumlu ve uyumsuz evliliklerde çiftlerin birbirlerine dair yüklemelerini incelemiştir. Uyumlu, evlilik doyumunu yüksek evliliklerde kişiler eşlerinin olumsuz davranışlarını başka sebeplere bağlı, geçici, duruma özgü şekilde yorumlamaktadırlar; fakat

uyumsuz çiftlerde bu durum terstir. Kişi olumsuz davranışın sebebini eşi olarak görmekte, olumlu davranışını ise geçici bulmakta ve dışsal sebepler bulmaya odaklanmaktadır (Karney ve Bradbury,2000).

Araştırmacılar tarafından evlilik uyumu ile yüklem arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya evlilik doyumu yüksek – uyumlu olan ve evlilik doyumu düşük - uyumsuz olan iki grup çift alınmıştır. Bu grupların yaptıkları yüklemeler açısından aralarında fark olup olmadığına bakılmıştır (Bradbury ve Fincham, 1990). Sonuç olarak araştırmacılar; çift içerisinde eşlerin birbirlerine ya da yaşantıladıkları olaylara dair yüklemelerinin evlilik doyumunu yordadığı bulgulanmıştır (Davey, Fincham, Beach ve Bradbury, 2001).

Literatürde araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalar sonucunda yüklem ve doyum arasında çift yönlü bir ilişki bulgulanmıştır. Yüksek doyumun olduğu durumlarda olumsuz yüklemeler daha düşüktür. Bununla beraber yüklemeler zaman içerisinde değişiklik gösterebilmektedir. Öte yandan araştırmacılar evliliğin ilk zamanlarında yapılan olumsuz yüklemelerin evliliğin ilerleyen zamanlarındaki çift doyumunu olumsuz yönde etkilediği bulgulanmıştır (Karney ve Bradbury, 2000).

Literatürdeki evlilik ilişkisine dair ilk boylamsal çalışma önem arz etmektedir. Buna göre; endişe, üzüntü gibi duygular yüklem ve doyum ilişkisinde yordayıcı olabilmektedir (Johnson ve ark., 2004).

Araştırmacılara göre; yüklemeler kişilerin davranışlarını etkilemektedir, bu davranışlar da eşlerin romantik ilişkilerinin niteliğine etki edecektir. Bundan yola çıkarak araştırmacılara göre; yüklem ile eşlerin evlilik ilişkisindeki doyum ve uyum birbirlerini dolaylı bir şekilde etkilemektedir. Dolayısıyla negatif yönlü fayda sağlamayan yüklemeler eşlerin davranışlarında olumsuz yönde bir etki yaratacak böylelikle; evlilikte uyum anlaşma ve çatışma çözme azalacaktır. Bunun yanı sıra yüklemeler evlilik doyumu ve uyumu üzerinde doğrudan etkiye de sahiptir. Eşin davranışını kasıtlı, olumsuz gibi yorumlamak eşi ve dolayısıyla ilişkiyi uyumsuz algılamayı getirmektedir (Bradbury ve Fincham, 1990).

Yapılan araştırmalar ile çiftlerin ilişkilerinde yaşanan sorunları birbirlerine yüklemelerinin evliliklerinde daha olumsuz davranışlar sergilemelerine algılamalarına, problemlerin sürmesine böylelikle evlilik uyumunun düşeceğine dair bulgular elde edilmiştir. Sonuçlar ele alındığında yüklemeler ile davranışlar arasında yüklemelerin yönüne bağlı değişen bir ilişki gözlenmektedir. Uyumsuz evlilik yüklemeleri daha olumsuz davranışlar ile ilişkili olup evlilik içerisinde çiftlerin uyumunu düşürmektedir (Bradbury ve Fincham, 1992). Benzer şekilde

David, Means, Pope ve Humphries (2005) tarafından da olumsuz yükleme ile evlilik uyumu arasında ters orantılı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır.

Literatür incelendiğinde evlilik uyum ve doyumunu daha düşük çiftlerin diğer çiftlere göre; daha çok negatif davranış odaklı oldukları ve bu negatifliğe daha çok karşılık verme eğiliminde oldukları gözlemlenir. Araştırmalar sonucunda, nedensel yüklemeler sorumluluk yüklemelerine bu durum da evlilik uyumuna etki etmektedir (Bradbury ve Fincham, 1990). Yüklemeler çatırdayan ilişkilerde daha yoğun bir şekilde görülmektedir (Taysi, 2007).

Yüklemelerde cinsiyete dair farklılaşmalar da ele alınmış olup buna dair spesifik sonuçlar elde edilmiştir. Tezer (1986) çalışmasında, çatışmanın nedeninin cinsiyete göre açıklamasını incelemiş, kadınların eşlerine erkeklerinkine kendilerine yüklemelerde buldukları sonucuna ulaşmıştır. Eşlerine dair yüklemeler kadınlarda doyumunu azaltmakta olup erkeklerin kendilerine dair yüklemeleri doyumunu arttırmaktadır. Başka bir araştırmada ise Curun (2001) tarafından odak ve güdü boyutlarında nedensellik yüklemelerinin kadınlarda çok daha fazla olduğu bulgulanmıştır.

Bu çalışmada alan yazına yeni bir konu bağlamında katkı sağlamak amacıyla evlilik biçimlerinde yükleme tarzları çalışılmıştır. Bu anlamda evlilik biçimlerinden görücü usulü zorla, görücü usulü evlenerek ve flört ederek evlilik biçimlerine sahip kişilerin ilişkilerinde yükleme tarzları incelenmiş olup hangi evlilik biçiminde daha olumsuz yüklemeler yapıldığına bakılmıştır. Üstelik evlilik biçimleri arasında yüklemelerin hangi boyutlarının kullanıldığı da titizlikle incelenmiştir.

1.4 Psikolojik Dayanıklılık

Bireyler yaşamları boyunca birçok olumsuz olay ve durumla karşılaşabilmektedirler. Bu durumlar ve stresli yaşam olayları çoğu zaman zedeleyici ve sarsıcıdır. Bu olumsuz yaşantılara maruz kalan bireylerin, bu süreçlere verdikleri tepkiler ve olaylarla başa çıkma stratejileri de farklılık gösterir. Bahsi geçen olumsuz yaşantıları deneyimleyen bazı bireyler bu durumlar karşısında kaygı, depresyon gibi sıkıntılar yaşamakta ve içinde buldukları olumsuz ruh hali de çok uzun bir süre devam edebilmektedir. Söz konusu olumsuz yaşantılara maruz kalan bazı bireyler ise stresli yaşam olayları ve durumların yarattığı ruh halinden kısa bir zaman diliminde kurtulabilmekte ve normal yaşantılarına dönebilmektedirler. Bireylerin

kısa bir sürede normal yaşantılarına devam edebilmeleri ve kendilerini toparlayabilmesine psikolojik dayanıklılık denir (Doğan, 2015).

Alan yazındaki diğer tanımlamalara göre psikolojik dayanıklılık; zorlu yaşam olaylarıyla, kaygı ve yasla mücadele etme becerisi (Begun, 1993), zor koşullara maruzken gösterilen içsel ve dışsal uyum (Masten, 1994), istedik olmayan yaşam olayları ya da yaşanan psikolojik stresle başa çıkma ve bu olumsuzluğa uyum gösterme yetisi (Weston ve Parkin, 2010) olarak tanımlanmaktadır.

Psikolojik dayanıklılık kavramı; hastalıklardan, zorluklardan ve stresli yaşam olaylarından kısa bir sürede kurtulabilme, kendini toparlayabilme ve uyum sağlama gücüdür. Yani psikolojik dayanıklılık, bireyin olumsuz yaşantıların üstesinden kolayca gelebilmesi ve hızlı bir şekilde uyum sağlayabilmesi şeklinde tanımlanabilir. Latince “resiliens” kelimesinden türetilen psikolojik dayanıklılık, bir maddenin esnekliğini ve önceki haline kolay bir şekilde dönebilmesini ifade eder. Latineden dilimize; psikolojik sağlamlık, kendini toplama gücü ve yılmazlık olarak çevrilmiştir (Doğan, 2015).

Alan yazında yapılmış farklı psikolojik dayanıklılık tanımları incelendiğinde tanımlarda ortak olan özellikler üç ana başlık altında ele alınmıştır. Psikolojik dayanıklılığın ilk temel özelliği, olumsuz yaşantı koşullarına rağmen içinde bulunduğu zorluklardan sıyrılabilen ve mevcut koşullarda beklenenden daha iyi bir ilerleme kaydetmelerine yardımcı olan özellik veya yeteneğe sahip olma inancına ilişkindir. Söz konusu özellik, zorlu ve olumsuz yaşantıları deneyimlemiş olmalarına rağmen ünlü veya başarılı olmuş bireyler ile ilgilidir. İkinci temel özellik ise bireyin boşanma ve aile içinde çatışma gibi stresli yaşam olayları karşısında uyum sağlayabilme kabiliyeti ile ilişkilidir. Doğal afete maruz kalma, yakın kaybı veya kaza geçirmek gibi travmatik yaşam olaylarının üstesinden gelmek de psikolojik dayanıklılığın üçüncü temel özelliğidir. Son özelliğe ilişkin yapılan çalışmalarda, travmatik yaşantıyı ve etkilerini atlatmada yardımcı olan bireysel özelliklere odaklanmaktadır (Ülker Tümlü ve Recepoğlu, 2013).

Bir araştırmada psikolojik dayanıklılık bireysel yeterlilik, sosyal yeterlilik, aile uyumu, sosyal kaynaklar ve yapısal stil faktörleri kullanılarak beş boyutta incelenmiştir. Bu boyutlar bir araya geldiklerinde bireyin psikolojik dayanıklılığını oluşturur. Bu boyutlar;

Bireysel yeterlilik kişinin kendine olan güvenini, öz yeterliliğini, kendini sevmesini, geleceğe dair umutlarını ve hayata dair gerçekçi oryantasyonlarını ifade etmektedir. Sosyal yeterlilik

ise bireyin sosyal adaptasyonunu, dışa dönüklüğünü ve sosyal aktivitelerde bulunma isteğini ifade etmektedir. Yapısal stil, bireyin günlük işlerini sürdürebilme, planlama ve organize edebilme yeteneği ile ilgiliyken aile uyumu ise bireyin ailesi ile olan kooperasyonunu ve ailesinden gördüğü desteği belirtmektedir. Son olarak sosyal kaynaklar ise kişinin arkadaşları ve akrabaları gibi yakın çevresinden gördüğü desteği ifade etmektedir (Bitmiş, Sökmen ve Turgut, 2013).

Psikolojik dayanıklılık, Arslan'a (2015) göre bireyin deneyimlediği olumsuz yaşantılar karşısında bireysel, ailesel ve sosyal başa çıkma kaynaklarını kullanarak, önceki yaşamına dönebilmesi için gerekli uyumu sağlama ve sürdürebilme yeteneği olarak tanımlanabilir. Ayrıca psikolojik dayanıklılık, risk ve koruyucu faktörler ile başa çıkmayı içeren olumlu bir uyum şeklinde de tanımlanabilir.

Psikolojik sağlamlıkla ilgili yapılan bir çalışmada, kişinin içinde bulunduğu bazı psikolojik durumlar irdelenerek incelenmiş ve psikolojik sağlamlık, bu durumlara özgü tanımlarla açıklanmaya çalışılmıştır. Bu tanımlardan bazıları şunlardır: Ebeveyn kaybından sonra çocukta kısa sürede görülen toparlanma ve iyileşme, bir çocuğun evlatlık alındıktan sonra gösterdiği uyum, riskli ortamlarda büyüyen ya da yoksulluk içinde olan çocukların okulda sağladıkları başarı ve ruh sağlığı bozuk ebeveynlere sahip oldukları halde çocukların ruhsal sağlıklarının bozulmaması (Gewirtz ve Masten, 2006). Yapılan tanımlara bakıldığında, psikolojik sağlamlığın tek bir boyutta açıklanamayacağı söylenebilir.

Psikolojik dayanıklılığı varoluşçu yaklaşımın temel kavramlarıyla birleştiren bir araştırmada, çocukta psikolojik dayanıklılığın gelişmesi için stresli yaşam olaylarıyla baş etmede ebeveynlerin tepkisi var oluşumuzun asıl sebebi olan "yaşamı düzenleyici ilkeleri" geliştirmeye yardımcı olmaktır. Böylelikle ebeveynler çocuklara kendi davranışlarının sorumluluğunu alabilmeyi öğretmeli ve desteklemelidirler. Aileler stresli yaşam olayları karşısında çocukların kendi kararlarını verebilmesini teşvik etmeli ve seçim yapma noktasında müdahale etmemelidir (Terzi, 2005).

Bunun yanı sıra ailesi tarafından ihmal edilen çocukların hayatta karşılaştıkları sıkıntılar, psikolojik dayanıklılıklarının gelişmesi açısından önemlidir. Ebeveynlerinden ilgi görmeyen bu çocuklar kendilerine ileride daha iyi bir yaşam kurabilme becerisi kazanabilmektedirler. Psikolojik dayanıklılık ile erken yaşantılar arasındaki ilişkinin incelendiği boylamsal bir araştırmada psikolojik dayanıklılığı yüksek ve düşük olan bireyler karşılaştırılmıştır. Buna göre çocukluğun erken dönemlerinde sevilen birinin (anne, baba, arkadaş gibi) kaybı, fiziksel

ve ruhsal hastalıklar, kötü maddi koşullara sahip olma gibi yaşamda stres oluşturan yaşantılara maruz kalmak psikolojik dayanıklılığın oluşumunda önemli olduğu görülmüştür. Yani araştırma sonuçlarına göre yaşamın erken dönemlerinde stresli yaşam olaylarını deneyimleyen bireyler bu olaylara takılı kalmaktan ziyade kendinde bulunan dayanıklılığı keşfedip yaşama devam etmekte ve bu şekilde stresli yaşantılar karşısında etkin bir başa çıkma sergilemektedirler (Terzi, 2005).

Varoluşçu kişilik yaklaşımı zorlu yaşam koşulları karşısında etkili bir baş etmede yardımcı kişilik özelliği olan psikolojik dayanıklılığı bağlanma, denetim ve meydan okuma olmak üzere üç boyutta açıklamıştır. Bağlanmayı, yaşam sürecinde farklı alanlara ilişkin ilgi olarak tanımlamıştır. “Psikolojik dayanıklılık teorisine göre, devam eden yaşam olaylarına katılma eğilimi olan bağlanma, amaç duygusunu, anlamlılığı ve kendini anlamayı yansıtır”. Böylelikle zorlu yaşam koşulları ile karşılaşan bireyler bu durum karşısında donakalma veya kaçma tepkilerinin aksine durumla aktif bir şekilde başa çıkarlar. Denetim, bireyin yaşam sürecinde gelişen türlü durumları etkileyebileceğine ilişkin inançtır. Bu inanç, stresli durumlar karşısında yılmak yerine olaylara ilişkin öz denetim, başarı odaklı olma, bağımsız karar verebilme yeteneği ve özgürce seçim yapabilmeyi sağlar. Değişim sanılanın aksine gelişim üzerinde olumlu ve yapıcıdır. Psikolojik dayanıklılığın son boyutu olan meydan okuma ise değişime ilişkin inanç olarak ifade edilir. Yaşamda güçlüklerle karşılaşan bireyler, çok zorlu yaşam süreçlerinde bile etkili bir değerlendirme yetisine sahiptirler. Psikolojik dayanıklılığı yüksek olan bireyler bu sorunlar karşısında yapıcı, sorunları giderici, esnek ve zamanı yönetmede etkilidirler (Terzi, 2005).

Olumsuz yaşantılara maruz kalan bireylerin uyum süreçlerini bozucu etkiye sahip kişisel ve çevresel özellikler dayanıklılığın düzeyinde etkili olan risk faktörleridir. Risk faktörlerini azaltan ya da ortadan kaldıran ve bireyin başa çıkma becerilerini arttıran faktörler ise koruyucu faktörlerdir (Arslan, 2015). Kararımak’a (2006) göre yoksulluk, genetik olarak normdışı olma, cinsel taciz mağduru olma, ebeveynlerin ayrılması, doğal afetler ve terör mağduru olma durumu risk faktörleri olarak sıralanabilir. Çünkü araştırmacılar, gerçek bir risk durumu bulunmadığında kişinin psikolojik olarak dayanıklı olduğunun savunulamayacağını ileri sürmüşlerdir. Psikolojik dayanıklılığın bir diğer yapısı da bireyin olumsuz yaşantılar karşısında yapıcı tepkiler vermesini sağlayan koruyucu faktörlerdir. Koruyucu faktörler, içsel ve dışsal (sosyal destek gibi) koruyucu faktörler şeklinde incelenebilir. Bu faktörler genel olarak aile uyumu ve desteği, kişisel yapısal özellikler ve dışsal destek sistemleri (sosyal çevre, iş arkadaşları gibi) olmak üzere üç başlık altında

toplantabilmektedir (Basım ve Çetin, 2011). Kişisel özellikler fiziksel güçlülük, sosyal olma, zekâ, iletişim becerisi ve öz yeterlilik, yetenek gibi çeşitli kişisel özelliklerdir. Ailesel özelliklere odaklanan çalışmalar ise, en azından bir ebeveynle veya ebeveyn yerine geçen birisiyle olan ilişkilerin önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Psikolojik dayanıklılığı artıran dış destek sistemleri ise, kişilerin zorlukların üstesinden gelme çabalarına yardımcı olan arkadaşlar, öğretmenler, komşular ve diğer kişileri içerebilmektedir (Basım ve Çetin, 2011).

Ayrıca yapılan bir diğer çalışmada da koruyucu faktörler; bireysel (bireyden kaynaklı) koruyucu faktörler, aile ile ilgili koruyucu faktörler ve aile dışındaki (sosyal çevre gibi) koruyucu faktörler olmak üzere üç kategoride incelenmiştir. “Öz-güven, zeka, iç kontrol odağı, akademik beceriler ve problem çözme becerileri, geleceğe dair olumlu ve iyimser bakış açısı, olumlu ruh hali ve mizah anlayışı” bireyden kaynaklanan koruyucu faktörlerdir. Ebeveynin iyi özelliklere sahip olması ve ebeveynle kurulan yakın ilişkiler, aile ile kurulan sıcak bağlar ve ekonomik yönden avantajlı olmak aile ile ilgili koruyucu faktörlerdir. İyi bir sosyal çevreye sahip olma, nitelikli okullarda öğrenim görme ve aile dışından yetişkin biriyle olumlu bir ilişki de aile dışındaki koruyucu faktörlerdir (Kararımak, 2006). Yapılan bir çalışmada, “anne-babası birlikte yaşayan çocukların psikolojik sağlık düzeylerinin daha yüksek olduğu ve psikolojik sağlık düzeylerine katkıda bulunan koruyucu faktörlerin daha fazla olduğu bulunmuştur” (Öz ve Bahadır Yılmaz, 2009).

Koruyucu faktörler -bireyden kaynaklı, aile ile ilgili ve aile dışındaki koruyucu faktörler- yetiştiği ortamda yeterli düzeyde ise çocuğun sağlıklı gelişiminde ve çocukta psikolojik dayanıklılığın artırılmasında önemli rol oynamaktadır. Söz konusu faktörler çocuğu olumsuz yönde etkilediğinde ise gelişimini engelleyici ve psikolojik dayanıklılığı azaltmaktadır. Risk faktörlerinin fazlaştığı olumsuz koşullarda yetişen çocuk ve ergenlerin sağlıklı bir gelişim sağlayabilmeleri, hayatta başarılı olabilmeleri ve ruhsal açıdan da sağlıklı olabilmeleri için söz konusu risk ve koruyucu faktörlerin belirlenmesi gerekir (Öz ve Bahadır Yılmaz, 2009).

Yapılan çalışmalar psikolojik dayanıklılığın başlangıçta bir kişilik özelliği olduğu ön kabulüyle hareket edip bazı kişilerin doğuştan ‘dayanıklı’ olduğu kabul etmiş olsalar da psikolojik dayanıklılığın zaman içinde “öğrenilebilir” ve “geliştirilebilir” olduğu kabul edilmeye başlanmıştır (Friborg ve ark.,2003). Tanımlamadaki bu farklılıklar, psikolojik sağlık kavramının ölçülmesine de yansımıştır. Kavramın ölçülmesinde kullanılan mevcut ölçekler kendini toparlayabilme ve bireyin önceki haline dönebilmesinden ziyade, psikolojik sağlamlığı sağlayan faktörler ve özellikler üzerinde durmaktadır (Doğan, 2015).

Psikolojik dayanıklılık kavramına dair kapsamlı tanımlamalara devam edersek karşımıza 'Ekolojik Model' çıkmaktadır. Ekolojik model; psikolojik dayanıklılığın oluşması sürecinde aile, arkadaş çevresi, okul çevresi gibi toplumsal faktörlerin etkili olduğu üzerinde yoğunlaşır. Çocuğun gelişimini ve diğer bireylerin çocuğun gelişimi üzerindeki etkisini, çocuğun var olduğu ekolojik yapıda ele alır (Miller-Perrin ve Perrin, 2007). Ungar (2012) psikolojik dayanıklılığın oluşma sürecini ekolojik modeli baz alarak açıklamış ve psikolojik dayanıklılığın bireysel, ailesel, toplumsal/kültürel yapılar çerçevesinde ele alınması gerektiğine dikkat çekmiştir. Evlilik ise toplumsal ve kültürel bir olgudur ve birey üzerinde oldukça etkilidir. Boran (2003) evlilik kurumuna yönelik genel olarak üç temel motivasyondan söz etmektedir. Bunlardan biri olan sosyal motivasyona göre evlenme ile birlikte kişi; toplumun beklentilerine, kurallarına uyarak yaşamının verdiği rahatlık, toplumda kabul edilen değerlere uyumla birlikte saygınlık hazzı ve güven kazanmaktadır. Alan yazında yapılan bazı çalışmalara bakıldığında; sosyal bağlılık ve aidiyet duygusu psikolojik dayanıklılığa ilişkin toplumsal düzeyde koruyucu faktörler içerisinde değerlendirilmektedir (Meredith ve ark., 2011). Toplum normuna uygun bir evlilik yapılması aidiyet duygusunu artıracığından, nasıl bir evlilik yapıldığı, evlilik içerisindeki uyum gibi evlilikle ilgili konular psikolojik dayanıklılığı olumlu veya olumsuz yönde etkileyecektir.

Ayrıca evliliklerin süresiyle ilgili yapılan bir çalışmada ilişkilerin sürekliliğinin ve niteliğinin daha çok ortak karar alma, empatik ilişki kurma becerisi, psikolojik dayanıklılık, ilişkilerde yüklenme biçimleri ile bağlantılı görülmektedir (Aydemir, 2015). Ayrıca psikolojik dayanıklılıkları yüksek olan bireyler, olumlu duygularını daha fazla, olumsuz duygularını ise daha az ifade ederler (Tugade & Fredrickson, 2004). Öte yandan başta demografik özellikler, çocuk bakımı ya da ev işlerinde iş bölümü, duyguların ifadesi, yaşam felsefesi, boş vakitlerin verimli veya birlikte kaliteli geçirilmesi, ev geçimi gibi konularda hemfikir olmalarının evlilik uyumunun önemli yordayıcılarından olduğu bulgulanmıştır (Küçükçelik, 2015). Bu iki tablodan yola çıkarak psikolojik dayanıklılıkları yüksek olan bireylerin evlilik uyumlarının, psikolojik dayanıklılıkları düşük olan bireylere göre daha düşük olacağı düşünülebilmektedir.

Johnson ve arkadaşları (2004) boylamsal çalışmaları sonucunda, eşlerin birbirlerine yaptıkları yüklemeler ile evliliklerindeki uyum arasındaki ilişkiyi belirleyen benlik saygısı, kaygı, üzüntü gibi faktörler belirlemişlerdir. Diğer bir araştırma da (Martin-Krumm ve ark., 2003) olumlu duyguların psikolojik sağlamlıkla ilişkili olduğu görülmüştür. Ayrıca aynı çalışmada elde edilen sonuçlar benlik saygısı düzeyi arttıkça, psikolojik dayanıklılığın da artacağını göstermektedir. Buradan hareketle evlilik uyumlarının yüksek olduğu ve ilişkilerine dair

pozitif yüklemelerinin bulunduğu kişilerin, psikolojik dayanıklılıklarının yüksek olduğu kanısına varılmaktadır.

Alan yazın incelendiğinde psikolojik dayanıklılığa dair çalışmalardaki odak noktanın risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine yoğunlaştığı görülmektedir ancak evlilik biçimlerini değişken olarak ele alıp psikolojik dayanıklılığın farklılaşp farklılaşmadığına bakan herhangi bir çalışma bulunmaması sebebiyle mevcut çalışma önem arz etmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma süresince kullanılan yöntem ve materyaller ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Yapılan araştırmanın deseni Betimsel Tarama Modeli şeklindedir. Bu modele göre; ele alınan olgunun sayısal veriler veya nitelik bağlamında incelenmesi söz konusudur. Araştırmada da bu amaçla farklı evlilik biçimlerine (görücü usulü zorla, görücü usulü isteyerek ve flört ederek) sahip çiftlerin evlilik uyumu, ilişkilerde yükleme tarzları ve psikolojik dayanıklılıkları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olup olmadığı araştırılmıştır.

2.2. Araştırmanın Amacı

Evlilik ailenin temel yapı taşı olup sağlıklı bir gelecek elde edilebilmesi için toplumu oluşturan bir ön koşuldur. Evliliğin kültürden kültüre hatta kişiden kişiye farklı biçimleri görülebilmektedir. Türkiye toplumunda tespit edilen 33 adet evlenme biçimi olmasına karşın en yaygın görülen görücü usulü zorla, görücü usulü isteyerek ve flört ederek olmak üzere üç evlenme biçimi ele alınmıştır. Buna göre farklı evlilik biçimleri gerçekleştiren çiftlerin evlilik içerisinde uyumu, birbirlerini evlilik öncesi tanıyan(flört ederek, görücü usulü isteyerek) ve tanımayan çiftlerin(görücü usulü zorla) birbirlerine ve ilişkiye dair yüklemeleri ve kişilerin psikolojik dayanıklılıkları evliliğin niteliği ve sürdürülebilirliği açısından önemli bir faktördür. Sağlıklı bir evlilik için bunlar birbirlerinden ayrı tutulmadan ele alınmalıdır.

Bu araştırmada görücü usulü zorla, görücü usulü isteyerek ve flört ederek şeklindeki evlilik biçimlerine sahip çiftlerin evlilik uyumu, ilişkilerde yükleme tarzları ve psikolojik dayanıklılıklarını incelemek amaçlanmıştır.

2.3. Araştırmanın Önemi

Yapılan bu araştırma iki açıdan önem arz etmektedir. Birincisi, bu alanda yeterli çalışma yapılmamış olup evlilik biçimlerini değişken olarak alıp, inceleyen çok az araştırmanın olması açısından ve toplumun bu evlilik biçimleri temelinden şekillenmesi bakımından araştırma

önem arz etmektedir. Ayrıca boşanmaların her geçen gün arttığı düşünüldüğünde; evliliğin sürekliliğini ve niteliğini etkileyen başta evlilik biçimleri olmak üzere, psikolojik dayanıklılık, yükleme tarzları ve evlilik uyumunun açıklanması ve incelenmesi bakımından aile terapileri alanında kullanılan evlilik geliştirme programlarına katkı sağlayabilme özelliğinden ötürü önem arz etmektedir.

2.4. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Doğu Anadolu bölgesinde yaşayan, farklı evlilik biçimlerine sahip, örneklemini ise 122' si Hakkari ili ve 248'i Van ilinde yaşamakta olan toplam 370 katılımcı oluşmaktadır. Bu katılımcılar rastgele seçim yöntemiyle seçilmiş olup katılımcıların 113'nü görücü usulü zorla, 119'nu görücü usulü isteyerek ve 138'ni flört ederek evlenme biçimlerine sahip kişiler oluşturmaktadır.

2.5. Problem Durumu

Araştırmanın temel problemi, "Görücü usulü zorla, görücü usulü isteyerek ve flört ederek evlenmelerde ilişkilerde yükleme tarzları, evlilik uyumu ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında fark var mıdır?" şeklindedir. Buna göre araştırmada, aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır.

1. Görücü usulü zorla, görücü usulü isteyerek ve flört ederek evlenmelerde evlilik uyumu düzeyleri arasında fark var mıdır?
2. Görücü usulü zorla, görücü usulü isteyerek ve flört ederek evlenmelerde ilişkilerde yükleme tarzları açısından fark var mıdır?
3. Görücü usulü zorla, görücü usulü isteyerek ve flört ederek evlenmelerde psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında fark var mıdır?

2.6. Araştırma Hipotezleri

Araştırmanın temel hipotezi "Görücü usulü zorla, görücü usulü isteyerek ve flört ederek evlenen bireylerin, ilişkilerde yükleme tarzları, evlilik uyumu ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır." şeklindedir. Buna göre araştırmada aşağıdaki alternatif hipotezler kurulmuştur:

H1: Görücü usulü zorla evlenen çiftlerin evlilik uyum düzeyleri, görücü usulü isteyerek ve flört ederek evlenen çiftlere göre düşüktür.

H2: Görücü usulü zorla, görücü usulü isteyerek ve flört ederek evlenenlerde ilişkilerde yükleme tarzları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

H3: Görücü usulü isteyerek ve flört ederek evlenmiş çiftlerin psikolojik dayanıklılıkları, görücü usulü zorla evlenmiş çiftlere göre yüksektir.

2.7. Kapsam ve Sınırlılıklar

Araştırmanın kapsamını Doğu Anadolu sınırları içerisinde ikamet eden katılımcılar oluşturmaktadır. Araştırmanın sonuçlarının genellenebilirliğini engellemesi açısından sınırlılıklarını ise Van ve Hakkari illerinde ikamet eden Van' dan 248, Hakkari' den 122 katılımcı oluşturmaktadır.

2.8. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak üç farklı ölçek kullanılmıştır. Bunlar; Evlilikte Uyum Ölçeği(EUÖ), İlişkilerde Yükleme Ölçeği(İYÖ) ve Yetişkinlerde Psikolojik Dayanıklılık ölçeklerinden oluşmaktadır.

2.8.1. Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ):

Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ), Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması Tutarel-Kışlak (1999) tarafından gerçekleştirilmiştir. EUÖ 15 maddeden oluşmakta olup genel evlilik kalitesini, doyumunu, ekonomik durumların düzenlenmesini – dengelenmesini, duygusal yakınlık, cinsellik ve sosyal aktivitelerine dair uyumları gibi konuları ele almakta ve bu durumlar ile ilgili bilgiler vermektedir. Ölçekten en çok 58 en az 1 puan alınabilmektedir. Ölçekten alınan puan yükseldikçe uyum artmaktadır (Kışlak, 1999).

EUÖ'de güvenilirlik katsayısının bulunması için, test-tekrar test güvenirligi, iki yarım test Güvenirligi, iç tutarlılık katsayısı ve tüm katılımcılar için madde-test korelasyonu hesaplanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık (Cronbach Alpha) katsayısı 0.90 bulunmuştur. Ölçek birbirinden farklı iki puanlamayı kapsadığından numarası tek olan ve çift olan maddeler

değerlendirilmiş ve iki yarım test güvenilirliği 0.84 olarak saptanmıştır. Test-tekrar test güvenilirlik hesaplaması ise evli 36 kişi ile yapılmış, yaklaşık 15 günde bir ölçek tekrar uygulanmış ve Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı 0.57 olarak anlamlı bir netice vermiştir (Tutarel-Kışlak, 1999).

2.8.2. İlişkilerde Yükleme Ölçeği (İYÖ):

İYÖ, Fincham ve Bradbury (1992) tarafından geliştirilmiş olup yüklemenin farklı boyutlarını ele almaktadır. Çiftlerin yüklemeleri 4 olumsuz hipotetik davranış üzerinden ele alınmaktadır (örn. eşiniz söylediğiniz bir şeyi eleştiriyor ya da eşiniz size karşı soğuk ve mesafeli davranıyor) her bir davranış incelendiğinde 6 farklı ifade (örn. eşimin bu davranışı kendi ile ilgili bir nedene bağlıydı ya da eşim beni eleştirdiği için suçlanmayı hak etmiştir) gözlenmektedir. Nedensellik boyutunu değerlendiren; odak, istikrar ve genellik olmak üzere üç ifade bulunmaktadır. Sorumluluk boyutunu ise; kasıt, güdü ve suçlama olarak üç ifade değerlendirmektedir dolayısıyla toplam 24 ifade bulunmaktadır.

Davranışlar 6'lı likert tipi derecelendirilen alt ifadelerin puanlanması ile değerlendirilmektedir. Her davranış 1 ile 6 arasında (örn. 1=tamamen yanlış, 6=tamamen doğru) puan almaktadır. Her bir yükleme boyutunu değerlendiren ifadenin aldığı puan ayrı ayrı toplanır; böylece yüklemenin alt boyut puanları hesaplanmaktadır.

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması ve geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Tutarel- Kışlak (1999) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda; İYÖ'nin güvenilirliği, yüksek iç tutarlık (.71 ile .91 arası) ve test-tekrar test (.56 ile .82 arası) korelasyonları ile saptanmış ve anlamlı olduğu ($p < .01$) bulunmuştur. İYÖ'nin geçerlik çalışmasında ise İYÖ ve Aile Yapısını Değerlendirme Aracı (AYDA) toplam puanları arasında elde edilmiş negatif korelasyon değerinin (-0.66 , $p < .01$) ölçeğin geçerliğine katkı sağladığı dile getirilmiştir (Kışlak-Tutarel, 1999).

2.8.3. Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (YİPDÖ):

Ölçek Friborg ve arkadaşları (2003) tarafından geliştirilmiş olup 5 boyut üzerinde bir değerlendirme yapmaktadır. Bu boyutlar kişisel güç, yapısal stil, aile uyumu, sosyal yeterlilik ve sosyal kaynaklar gibi faktörlerden oluşmaktadır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını ve Türkçeye çevirisini Basım ve Çetin (2011) yapmıştır. Ölçek 33 maddeden oluşmakta olup, ölçekte belirlenen minimum ve maksimum puan aralığı ya da kesme puanı yoktur. Ölçeğin

değerlendirilmesinde puanlar yükseldikçe psikolojik dayanıklılık da artmaktadır, puan düştükçe psikolojik dayanıklılık da düşmektedir. Ölçekte güvenilirlik için Cronbach Alfa katsayısı 0.86 bulunmuştur.

Friborg ve arkadaşları (2005) kişisel güç boyutunu iki bölümde incelemişlerdir; kendilik algısı ve gelecek algısı şeklinde ayrılmış 6 boyutlu bir yapı oluşturmuşlardır. Ölçekte; yapısal stil (3, 9, 15, 21) ve gelecek algısı (2, 8, 14, 20) her biri 4'er madde; aile uyumu (5, 11, 17, 23, 26, 32) kendilik algısı (1, 7, 13, 19, 28, 31) ve sosyal yeterlilik (4, 10, 16, 22, 25, 29) 6'şar madde ve sosyal kaynaklar (6, 12, 18, 24, 27, 30, 33) ise 7 madde ile ölçülmektedir. Maddelerin objektifliğini sağlayabilmek için 43 tane bir ucunda olumlu ve diğer ucunda olumsuz özelliklerin olduğu beş kutucuk bulunmaktadır. 5 kutucuk 5'li Likert şeklinde düzenlenmiştir. Puanlama şekli ölçeğin değerlendirilmesinde serbest bırakılmıştır. Bu araştırmada ölçekten alınan puan arttıkça psikolojik dayanıklılığın artması istendiğinden, cevap kutucuklarının değerlendirilmesi soldan sağa doğru 12345 olarak gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla 1-3-4-8-11-12-13-14-15-16-23-24-25-27-31-33 numaralı ters sorular değerlendirilmiş 54321 şeklinde değerlendirilmiştir.

2.9. Verilerin Toplanması

Araştırma verileri Hakkari ve Van şehirlerinde yaşayan farklı evlilik biçimlerine(görücü usulü zorla, görücü usulü isteyerek ve flört) sahip bireylerden toplanmıştır. Bireylerin bölgeyi daha sağlıklı temsil edebilmeleri adına bu şehirlerde doğup büyüyen kişiler araştırmaya dahil edilmiştir. Van İl'inden 248 Hakkari'den ise 122 kişi araştırmaya katılmıştır. Bunlardan 113'ü görücü usulü zorla, 119'u görücü usulü isteyerek, 138'i ise flört ederek evlenme biçimlerine sahip kişilerdir.

Katılımcılar öncelikle araştırmanın konusu ve amacı hakkında bilgilendirilmiştir. Gizlilik ve gönüllük başta olmak üzere etik kurallar açıklanmıştır. Bilgilerin tamamen gizli tutulacağı, sadece bu araştırma için kullanılacağı ve hiç kimseye paylaşılmayacağı ayrıca; araştırmaya katılmalarının tamamen gönüllülük esasına dayalı olduğu açıklanmıştır. Ardından üç ayrı ölçek doldurmaları istenmiştir. 2016 senesinin Mayıs – Temmuz ayları süresince veriler toplanmış sonrasında ileri istatistik analizler için uygun bilgisayar programına kodlanmıştır.

2.10. Verilerin İstatistiksel Analizi

Kullanılan envanterlerden elde edilen verileri analiz etmek için SPSS 20.0 Windows paket programı kullanılmıştır. Burada, verilerin tanımlanması için ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler gibi tanımlayıcı istatistikler kullanılmıştır. Grup ortalamalarının karşılaştırılması için de Varyans Analizi kullanılmıştır. Araştırmada homojenite sağlanamayan durumlarda test sonuçlarında ikili grupların fark analizinde Tamhane testi, homojenitenin elde edildiği test sonuçlarında Tukey testi kullanılmıştır. Tüm testler %99 güven aralığında ve $\alpha=.01$ anlamlılık düzeyinde gerçekleştirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde araştırma verilerinden istatistiksel analizler sonucunda elde edilen bulgulara ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

3.1. Araştırmaya Katılan Grupların Evlilik Uyum Ölçeğinden Aldıkları Puanların Dağılımı

H₁: Görücü usulü zorla evlenen çiftlerin evlilik uyum düzeyleri, görücü usulü isteyerek ve flört ederek evlenen çiftlere göre düşüktür.

Tablo 3.1.1: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların EUÖ'den Aldıkları Ortalama ve Standart Sapma Puanları

		N	Ort.	SS
Evlilikte Uyum Ölçeği	GUZ	113	12.58	5.98
	GUİ	119	27.78	7.74
	FL	138	40.97	12.23
	Toplam	370	28.06	14.87

GUZ: Görücü Usulü Zorla, GUİ: Görücü Usulü İsteyerek, FL: Flört

Araştırmaya alınan ve görücü usulü zorla evlenen kişilerin EUÖ' den aldıkları puanların ortalamaları 12,58, görücü usulü isteyerek evlenenlerin ortalamaları 27,78 ve flört ederek evlenenlerin ortalamaları 40,97'dir. Tabloda görüldüğü üzere flört ederek evlenen bireylerin EUÖ'den almış oldukları toplam puanların ortalamaları diğer evlilik biçimlerinin almış oldukları ortalama puanlardan yüksek çıkmıştır. Bu farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesi amacı ile ANOVA uygulanmıştır.

Tablo 3.1.2: Evlilik Uyum Ölçeği Puanlarının Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Gruplara Göre Farklaşıp Farklaşmadığına İlişkin ANOVA Sonuçları

	sd	F	p
Grup içi	2	291.15	.000
Gruplar arası	367		
Toplam	369		

Tablo 3.1.2 incelendiğinde; EUÖ'den alınan toplam puanların ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu gözlenmektedir [$F(2.367) = 291.14, p < .01$].

Gruplar arasında farkın kaynağını ortaya çıkarmak için yapılan *post-hoc* karşılaştırmalarında grupların varyansları homojen dağılmadığı tespit edilmiş olup *Tamhane Testi* kullanılmıştır. Bu karşılaştırmalarda görücü usulü zorla evlenenlerin EUÖ'den aldıkları puanların ortalaması ($X=12.58$), görücü usulü isteyerek evlenenlerden ($X=27.78$) ve flört ederek evlenenlerden ($X=40.97$) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p < .01$). Bu anlamlı farklılık görücü usulü zorla evlenenlerin diğer evlilik biçimlerine göre evlilikte uyum konusunda daha dezavantajlı olduklarını göstermektedir.

Tablo 3.1.3: Evlilik Uyum Ölçeği Puanlarının Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Gruplara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Post-Hoc Sonuçları

		Ortalamalar Arası Fark	Sig.
GUZ	GUİ	-15.19	.000
	F	-28.38	.000
GUİ	GUZ	15.19	.000
	F	-13.18	.000
F	GUZ	28.38	.000
	GUİ	13.18	.000

Çalışmada yapılan karşılaştırmalarda görücü usulü zorla evlenenlerin EUÖ'den aldıkları puanların ortalaması, görücü usulü isteyerek evlenenlerin aldıkları puan ortalamalarından ve flört ederek evlenenlerin ortalamasından düşük olduğu gözlenmektedir. Görücü usulü zorla evlenenlerin aldıkları puan ortalamaları, görücü usulü isteyerek evlenenlerin ve flört ederek evlenenlerin ortalamasından anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Bu sonuçlara göre H_1 hipotezi kabul edilmiştir ($p < .01$).

3.2. Araştırmaya Katılan Grupların İlişkilerde Yükleme Tarzları Ölçeğinden Aldıkları Puanların Dağılımı

H_2 : Görücü usulü zorla, görücü usulü isteyerek ve flört ederek evlenen kişilerde ilişkilerde yükleme tarzları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

Tablo 3.2.1: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların İlişkilerde Yükleme Tarzları Ölçeğinden Aldıkları Ortalama ve Standart Sapma Puanları

		N	X	SS
Yükleme Ölçeği	GUZ	113	107.48	35.38
	GUI	119	65.08	20.32
	FL	138	37.18	14.35
	Toplam	370	67.62	37.72

GUZ: Görücü Usulü Zorla, GUI: Görücü Usulü İsteyerek, FL: Flört

Araştırmaya alınan ve görücü usulü zorla evlenen kişilerin İYTÖ' den aldıkları puanların ortalamaları 107,48 görücü usulü isteyerek evlenenlerin ortalamaları 65,08 ve flört ederek evlenenlerin ortalamaları 37,18'dir. Tabloda görüldüğü üzere flört ederek evlenen bireylerin İYTÖ'den almış oldukları toplam puanların ortalamaları diğer evlilik biçimlerinin almış oldukları ortalama puanlardan daha düşük çıkmıştır. Bu farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesi amacı ile ANOVA uygulanmıştır.

Tablo 3.2.2: İlişkilerde Yükleme Tarzları Ölçeği Puanlarının Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Gruplara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Sonuçları

	sd	F	p
Grup içi	2	260.47	.000
Gruplar arası	367		
Toplam	369		

Tablo 3.2.2 incelendiğinde; İYTÖ'den alınan toplam puanların ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu gözlenmektedir [$F(2.367) = 260.48, p < .01$].

Gruplar arasında farkın kaynağını ortaya çıkarmak için yapılan *post-hoc* karşılaştırmalarında grupların varyansları homojen dağılmadığı tespit edilmiş olup *Tamhane Testi* kullanılmıştır. Bu karşılaştırmalarda görücü usulü zorla evlenenlerin İYTÖ'den aldıkları puanların ortalaması ($X=107.48$), görücü usulü isteyerek evlenenlerden ($X=65.08$) ve flört ederek evlenenlerden ($X=37.18$) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p < .01$). Bu anlamlı farklılık görücü usulü zorla evlenenlerin diğer evlilik biçimlerine göre daha çok yükleme yaptıklarını ve ilişkilerde yükleme tarzları konusunda daha dezavantajlı olduklarını göstermektedir.

Tablo 3.2.3: İlişkilerde Yükleme Tarzları Ölçeği Puanlarının Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Gruplara Göre Farklaşmış Farklaşmadığına İlişkin Post-Hoc Sonuçları

		Ortalamalar Arası Fark	Sig.
GUZ	GUİ	42.40	.000
	F	70.29	.000
GUİ	GUZ	-42.40	.000
	F	27.9	.000
F	GUZ	-70.3	.000
	GUİ	-27.9	.000

Çalışmada yapılan karşılaştırmalarda görücü usulü zorla evlenenlerin İYTÖ'den aldıkları puanların ortalaması, görücü usulü isteyerek evlenenlerin aldıkları puan ortalamalarından ve flört ederek evlenenlerin ortalamasından yüksek olduğu gözlenmektedir. Görücü usulü zorla evlenenlerin aldıkları puan ortalamaları, görücü usulü isteyerek evlenenlerin ve flört ederek evlenenlerin ortalamasından anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Bu sonuçlara göre H₂ hipotezi kabul edilmiştir (p<.01).

3.3. Katılan Grupların İlişkilerde Yükleme Tarzları Ölçeğinin Nedensellik Boyutu'ndan Aldıkları Puanların Dağılımı

Tablo 3.3.1: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların İlişkilerde Yükleme Tarzları Ölçeğinin Nedensellik Boyutu'ndan Aldıkları Ortalama ve Standart Sapma Puanları

		N	Ort.	SS
Yükleme Ölçeği (Nedensellik)	GUZ	113	13.5	3.77
	GUİ	119	9.03	2.92
	FL	138	6.12	2.01
	Toplam	370	9.31	4.21

GUZ: Görücü Usulü Zorla, GUİ: Görücü Usulü İsteyerek, FL: Flört

Araştırmaya alınan ve görücü usulü zorla evlenen kişilerin İYTÖ Nedensellik Boyutu'ndan aldıkları puanların ortalamaları 13,50 görücü usulü isteyerek evlenenlerin ortalamaları 9,03 ve flört ederek evlenenlerin ortalamaları 6,12'dir. Tabloda görüldüğü üzere görücü usulü zorla evlenen bireylerin İYTÖ Nedensellik Boyutu'ndan almış oldukları toplam puanların ortalamaları diğer evlilik biçimlerinin almış oldukları ortalama puanlardan daha

yüksek çıkmıştır. Bu farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesi amacı ile ANOVA uygulanmıştır.

Tablo 3.3.2: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların İlişkilerde Yükleme Tarzları Ölçeğinin Nedensellik Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşım Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Sonuçları

	sd	F	p
Grup içi	2	197.41	.000
Gruplar arası	367		
Toplam	369		

Tablo 3.3.2 incelendiğinde; İYTÖ Nedensellik Boyutu'ndan alınan toplam puanların ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu gözlenmektedir [$F(2,367) = 197.41, p < .01$].

Gruplar arasında farkın kaynağını ortaya çıkarmak için yapılan *post-hoc* karşılaştırmalarında grupların varyansları homojen dağılmadığı tespit edilmiş olup *Tamhane Testi* kullanılmıştır. Bu karşılaştırmalarda görücü usulü zorla evlenenlerin İYTÖ Nedensellik Boyutu'ndan aldıkları puanların ortalaması ($X=13.5$), görücü usulü isteyerek evlenenlerden ($X=9.03$) ve flört ederek evlenenlerden ($X=6.12$) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p < .01$). Bu anlamlı farklılık görücü usulü zorla evlenenlerin diğer evlilik biçimlerine göre ilişkilerde yükleme tarzlarından nedensel boyutta da daha fazla yükleme yaptıklarını göstermektedir.

Tablo 3.3.3: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların İlişkilerde Yükleme Tarzları Ölçeğinin Nedensellik Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşım Farklılaşmadığına İlişkin Post-Hoc Sonuçları

		Ortalamalar Arası Fark	Sig.
GUZ	GUİ	4.5	.000
	F	7.38	.000
GUİ	GUZ	-4.5	.000
	F	2.91	.000
F	GUZ	-7.38	.000
	GUİ	-2.91	.000

Çalışmada yapılan karşılaştırmalarda görücü usulü zorla evlenenlerin İYTÖ Nedensellik Boyutu'ndan aldıkları puanların ortalaması, görücü usulü isteyerek evlenenlerin aldıkları puan ortalamalarından ve flört ederek evlenenlerin ortalamasından yüksek olduğu gözlenmektedir. Görücü usulü zorla evlenenlerin aldıkları puan ortalamaları, görücü usulü isteyerek evlenenlerin ve flört ederek evlenenlerin ortalamasından anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($p<.01$).

3.4. Katılan Grupların İlişkilerde Yükleme Tarzları Ölçeğinin Sorumluluk Boyutu'ndan Aldıkları Puanların Dağılımı

Tablo 3.4.1: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların İlişkilerde Yükleme Tarzları Ölçeğinin Sorumluluk Boyutu'ndan Aldıkları Ortalama ve Standart Sapma Puanları

		N	Ort.	SS
Yükleme Ölçeği (Sorumluluk)	GUZ	113	13.11	3.20
	GUİ	119	9.58	2.45
	FL	138	7.23	6.06
	Toplam	370	9.78	4.95

GUZ: Görücü Usulü Zorla, GUİ: Görücü Usulü İsteyerek, FL: Flört

Araştırmaya alınan ve görücü usulü zorla evlenen kişilerin İYTÖ Sorumluluk Boyutu'ndan aldıkları puanların ortalamaları 13,11 görücü usulü isteyerek evlenenlerin ortalamaları 9,58 ve flört ederek evlenenlerin ortalamaları 7,23'tür. Tabloda görüldüğü üzere görücü usulü zorla evlenen bireylerin İYTÖ Sorumluluk Boyutu'ndan almış oldukları toplam puanların ortalamaları diğer evlilik biçimlerinin almış oldukları ortalama puanlardan daha yüksek çıkmıştır. Bu farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesi amacı ile ANOVA uygulanmıştır.

Tablo 3.4.2: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların İlişkilerde Yükleme Tarzları Ölçeğinin Sorumluluk Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Sonuçları

	sd	F	p
Grup içi	2	57.38	.000
Gruplar arası	367		
Toplam	369		

Tablo 3.4.2 incelendiğinde; İYTÖ Sorumluluk Boyutu'ndan alınan toplam puanların ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğu gözlenmektedir [$F(2.367) = 57.38, p <.01$].

Gruplar arasında farkın kaynağını ortaya çıkarmak için yapılan *post-hoc* karşılaştırmalarında grupların varyansları homojen dağılmadığı tespit edilmiş olup *Tamhane Testi* kullanılmıştır. Bu karşılaştırmalarda görücü usulü zorla evlenenlerin İYTÖ Sorumluluk Boyutu'ndan aldıkları puanların ortalaması ($X=13.11$), görücü usulü isteyerek evlenenlerden ($X=9.58$) ve flört ederek evlenenlerden ($X=7.23$) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p<.01$). Bu anlamlı farklılık görücü usulü zorla evlenenlerin diğer evlilik biçimlerine göre ilişkilerde yüklemelerde eşlerini daha çok sorumlu tuttıklarını göstermektedir.

Tablo 3.4.3: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların İlişkilerde Yükleme Tarzları Ölçeğinin Sorumluluk Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Post-Hoc Sonuçları

		Ortalamalar Arası Fark	Sig.
GUZ	GUİ	3.53	.000
	F	5.88	.000
GUİ	GUZ	-3.53	.000
	F	2.34	.000
F	GUZ	-5.88	.000
	GUİ	-2.34	.000

Çalışmada yapılan karşılaştırmalarda görücü usulü zorla evlenenlerin İYTÖ Sorumluluk Boyutu'ndan aldıkları puanların ortalaması, görücü usulü isteyerek evlenenlerin aldıkları puan ortalamalarından ve flört ederek evlenenlerin ortalamasından yüksek olduğu gözlenmektedir. Görücü usulü zorla evlenenlerin aldıkları puan ortalamaları, görücü usulü isteyerek evlenenlerin ve flört ederek evlenenlerin ortalamasından anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($p<.01$).

3.5. Araştırmaya Katılan Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinden Aldıkları Puanların Dağılımı

H₃: Görücü usulü isteyerek ve flört ederek evlenen çiftlerin psikolojik dayanıklılıkları, görücü usulü zorla evlenen çiftlere göre yüksektir.

Tablo 3.5.1: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinden Aldıkları Ortalama ve Standart Sapma Puanları

		N	Ort.	SS
Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	GUZ	113	62.21	23.76
	GUİ	119	117.75	17.6
	FL	138	148.04	28.92
	Toplam	370	112.09	42.86

GUZ: Görücü Usulü Zorla, GUİ: Görücü Usulü İsteyerek, FL: Flört

Araştırmaya alınan ve görücü usulü zorla evlenen kişilerin YİPDÖ ' den aldıkları puanların ortalamaları 62,21, görücü usulü isteyerek evlenenlerin ortalamaları 117,75 ve flört ederek evlenenlerin ortalamaları 148,04' tür. Tabloda görüldüğü üzere flört ederek evlenen bireylerin YİPDÖ'den almış oldukları toplam puanların ortalamaları diğer evlilik biçimlerinin almış oldukları ortalama puanlardan daha yüksek çıkmıştır. Bu farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesi amacı ile ANOVA uygulanmıştır.

Tablo 3.5.2: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinden Aldıkları Puanlara Göre Farklaşım Farklaşmadığına İlişkin ANOVA Sonuçları

	sd	F	p
Grup içi	2	396.56	.000
Gruplar arası	367		
Toplam	369		

Yapılan ANOVA analizi sonuçlarına göre; YİPDÖ'den alınan puanların ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır [$F(2,367) = 396.56, p < 0.01$].

Gruplar arasında farkın kaynağını ortaya çıkarmak için yapılan *post-hoc* karşılaştırmalarında grupların varyansları homojen dağılmadığı tespit edilmiş olup *Tamhane Testi* kullanılmıştır. Bu karşılaştırmalarda görücü usulü zorla evlenenlerin YİPDÖ'den aldıkları puanların ortalaması ($X=62.21$), görücü usulü isteyerek evlenenlerden ($X=117.75$) ve flört ederek evlenenlerden ($X=148.04$) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p < .01$). Bu anlamlı

farklılık psikolojik dayanıklılığı en düşük olan grubun görücü usulü zorla evlenen grup olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.5.3: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinden Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Post-Hoc Sonuçları

		Ortalamalar Arası Fark	Sig.
GUZ	GUİ	-55.53	.000
	F	-85.83	.000
GUİ	GUZ	55.53	.000
	F	-30.3	.000
F	GUZ	85.83	.000
	GUİ	30.3	.000

Çalışmada yapılan karşılaştırmalarda görücü usulü zorla evlenenlerin YİPDÖ'den aldıkları puanların ortalaması, görücü usulü isteyerek evlenenlerin aldıkları puan ortalamalarından ve flört ederek evlenenlerin ortalamasından düşük olduğu gözlenmektedir. Görücü usulü zorla evlenenlerin aldıkları puan ortalamaları, görücü usulü isteyerek evlenenlerin ve flört ederek evlenenlerin ortalamasından anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($p < .01$). Bu sonuçlara göre H_3 hipotezi kabul edilir.

3.6. Katılan Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Yapısal Stil Boyutu'ndan Aldıkları Puanların Dağılımı

Tablo 3.6.1: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Yapısal Stil Boyutu'ndan Aldıkları Ortalama ve Standart Sapma Puanları

		N	Ort.	SS
Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği(Yapısal Stil)	GUZ	113	6.82	2.39
	GUİ	119	10.73	3.22
	FL	138	16.33	3.26
	Toplam	370	11.62	4.96

GUZ: Görücü Usulü Zorla, GUİ: Görücü Usulü İsteyerek, FL: Flört

Araştırmaya alınan ve görücü usulü zorla evlenen kişilerin YİPDÖ Yapısal Stil Boyutu'ndan aldıkları puanların ortalamaları 6,82 görücü usulü isteyerek evlenenlerin ortalamaları 10,73 ve flört ederek evlenenlerin ortalamaları 16,33' tür. Tabloda görüldüğü üzere flört ederek evlenen bireylerin YİPDÖ Yapısal Stil Boyutu'ndan almış oldukları toplam puanların ortalamaları diğer evlilik biçimlerinin almış oldukları ortalama puanlardan daha yüksek çıkmıştır. Bu farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesi amacı ile ANOVA uygulanmıştır.

Tablo 3.6.2: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Yapısal Stil Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşım Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Sonuçları

	sd	F	p
Grup içi	2	317	.000
Gruplar arası	367		
Toplam	369		

Yapılan ANOVA analizi sonuçlarına göre; YİPDÖ Yapısal Stil Boyutu'ndan alınan puanların ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır [$F(2.367) = 316.97, p < 0.01$].

Gruplar arasında farkın kaynağını ortaya çıkarmak için yapılan *post-hoc* karşılaştırmalarında grupların varyansları homojen dağılmadığı tespit edilmiş olup *Tamhane Testi* kullanılmıştır. Bu karşılaştırmalarda görücü usulü zorla evlenenlerin YİPDÖ Yapısal Stil Boyutu'ndan aldıkları puanların ortalaması ($X=6.82$), görücü usulü isteyerek evlenenlerden ($X=10.73$) ve flört ederek evlenenlerden ($X=16.33$) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p < .01$). Bu anlamlı farklılık yapısal stil boyutunda psikolojik dayanıklılığı en düşük olan grubun görücü usulü zorla evlenen grup olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.6.3: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Yapısal Stil Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklaşım Farklaşmadığına İlişkin Post-Hoc Sonuçları

		Ortalamalar Arası Fark	Sig.
GUZ	GUİ	-3.90	.000
	F	-9.51	.000
GUİ	GUZ	3.90	.000
	F	-5.60	.000
F	GUZ	9.51	.000
	GUİ	5.60	.000

Çalışmada yapılan karşılaştırmalarda görücü usulü zorla evlenenlerin YİPDÖ Yapısal Stil Boyutu'ndan aldıkları puanların ortalaması, görücü usulü isteyerek evlenenlerin aldıkları puan ortalamalarından ve flört ederek evlenenlerin ortalamasından düşük olduğu gözlenmektedir. Görücü usulü zorla evlenenlerin aldıkları puan ortalamaları, görücü usulü isteyerek evlenenlerin ve flört ederek evlenenlerin ortalamasından anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($p<.01$).

3.7.Katılan Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Gelecek Algısı Boyutu'ndan Aldıkları Puanların Dağılımı

Tablo 3.7.1: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Gelecek Algısı Boyutu'ndan Aldıkları Ortalama ve Standart Sapma Puanları

		N	Ort.	SS
Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği(Gelecek Algısı)	GUZ	113	6.96	2.84
	GUİ	119	10.18	3.11
	FL	138	16.76	3.20
	Toplam	370	11.65	5.15

GUZ: Görücü Usulü Zorla, GUİ: Görücü Usulü İsteyerek, FL: Flört

Araştırmaya alınan ve görücü usulü zorla evlenen kişilerin YİPDÖ Gelecek Algısı Boyutu'ndan aldıkları puanların ortalamaları 6,96 görücü usulü isteyerek evlenenlerin ortalamaları 10,18 ve flört ederek evlenenlerin ortalamaları 16,76' dır. Tabloda görüldüğü üzere flört ederek evlenen bireylerin YİPDÖ Gelecek Algısı Boyutu'ndan almış oldukları

toplam puanların ortalamaları diğer evlilik biçimlerinin almış oldukları ortalama puanlardan daha yüksek çıkmıştır. Bu farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesi amacı ile ANOVA uygulanmıştır.

Tablo 3.7.2: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Gelecek Algısı Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşım Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Sonuçları

	sd	F	p
Grup içi	2	337	.000
Gruplar arası	367		
Toplam	369		

Yapılan ANOVA analizi sonuçlarına göre; YİPDÖ Gelecek Algısı Boyutu'ndan alınan puanların ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır [$F(2,367) = 336.98, p < 0.01$].

Gruplar arasında farkın kaynağını ortaya çıkarmak için yapılan *post-hoc* karşılaştırmalarında grupların varyansları homojen dağıldığı tespit edilmiş olup *Tukey Testi* kullanılmıştır. Bu karşılaştırmalarda görücü usulü zorla evlenenlerin YİPDÖ Gelecek Algısı Boyutu'ndan aldıkları puanların ortalaması ($X=6.96$), görücü usulü isteyerek evlenenlerden ($X=10.18$) ve flört ederek evlenenlerden ($X=16.76$) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p < .01$). Bu anlamlı farklılık gelecek algısı boyutunda psikolojik dayanıklılığı en düşük olan grubun görücü usulü zorla evlenen grup olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.7.3: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Gelecek Algısı Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşım Farklılaşmadığına İlişkin Post-Hoc Sonuçları

		Ortalamalar Arası Fark	Sig.
GUZ	GUİ	-3.22	.000
	F	-9.80	.000
GUİ	GUZ	3.22	.000
	F	-6.58	.000
F	GUZ	9.80	.000
	GUİ	6.58	.000

Çalışmada yapılan karşılaştırmalarda görücü usulü zorla evlenenlerin YİPDÖ Gelecek Algısı Boyutu'ndan aldıkları puanların ortalaması, görücü usulü isteyerek evlenenlerin aldıkları puan ortalamalarından ve flört ederek evlenenlerin ortalamasından düşük olduğu gözlenmektedir. Görücü usulü zorla evlenenlerin aldıkları puan ortalamaları, görücü usulü isteyerek evlenenlerin ve flört ederek evlenenlerin ortalamasından anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($p<.01$).

3.8.Katılan Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Aile Uyumu Boyutu'ndan Aldıkları Puanların Dağılımı

Tablo 3.8.1: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Aile Uyumu Boyutu'ndan Aldıkları Ortalama ve Standart

		Sapma Puanları		
		N	Ort.	SS
Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği(Aile Uyumu)	GUZ	113	8.47	2.62
	GUİ	119	17.21	5.28
	FL	138	23.86	4.67
	Toplam	370	17.02	7.68

GUZ: Görücü Usulü Zorla, GUİ: Görücü Usulü İsteyerek, FL: Flört

Araştırmaya alınan ve görücü usulü zorla evlenen kişilerin YİPDÖ Aile Uyumu Boyutu'ndan aldıkları puanların ortalamaları 8,47 görücü usulü isteyerek evlenenlerin ortalamaları 17,21 ve flört ederek evlenenlerin ortalamaları 23,86' dır. Tabloda görüldüğü üzere flört ederek evlenen bireylerin YİPDÖ Aile Uyumu Boyutu'ndan almış oldukları toplam puanların ortalamaları diğer evlilik biçimlerinin almış oldukları ortalama puanlardan daha yüksek çıkmıştır. Bu farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesi amacı ile ANOVA uygulanmıştır.

Tablo 3.8.2: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Aile Uyumu Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Sonuçları

	sd	F	p
Grup içi	2	381.9	.000
Gruplar arası	367		
Toplam	369		

Yapılan ANOVA analizi sonuçlarına göre; YİPDÖ Aile Uyumu Boyutu'ndan alınan puanların ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır [$F(2,367) = 381.87, p < 0.01$].

Gruplar arasında farkın kaynağını ortaya çıkarmak için yapılan *post-hoc* karşılaştırmalarında grupların varyansları homojen dağılmadığı tespit edilmiş olup *Tamhane Testi* kullanılmıştır. Bu karşılaştırmalarda görücü usulü zorla evlenenlerin YİPDÖ Aile Uyumu Boyutu'ndan aldıkları puanların ortalaması ($X=8.47$), görücü usulü isteyerek evlenenlerden ($X=17.21$) ve flört ederek evlenenlerden ($X=23.86$) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p < .01$). Bu anlamlı farklılık aile uyumu boyutunda psikolojik dayanıklılığı en düşük olan grubun görücü usulü zorla evlenen grup olduğunu göstermektedir. Bu bulgunun evlilik uyumu değişkeni ile paralel olduğu gözlenmektedir.

Tablo 3.8.3: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Aile Uyumu Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Post-Hoc Sonuçları

		Ortalamalar Arası Fark	Sig.
GUZ	GUİ	-8.74	.000
	F	-15.38	.000
GUİ	GUZ	8.74	.000
	F	-6.64	.000
F	GUZ	15.38	.000
	GUİ	6.64	.000

Çalışmada yapılan karşılaştırmalarda görücü usulü zorla evlenenlerin YİPDÖ Aile Uyumu Boyutu'ndan aldıkları puanların ortalaması, görücü usulü isteyerek evlenenlerin

aldıkları puan ortalamalarından ve flört ederek evlenenlerin ortalamasından düşük olduğu gözlenmektedir. Görücü usulü zorla evlenenlerin aldıkları puan ortalamaları, görücü usulü isteyerek evlenenlerin ve flört ederek evlenenlerin ortalamasından anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($p<.01$).

3.9. Katılan Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Kendilik Algısı Boyutu'ndan Aldıkları Puanların Dağılımı

Tablo 3.9.1: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Kendilik Algısı Boyutu'ndan Aldıkları Ortalama ve Standart Sapma Puanları

		N	Ort.	SS
Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği(Kendilik Algısı)	GUZ	113	8.23	2.74
	GUİ	119	16.74	5.28
	FL	138	25.17	4.06
	Toplam	370	17.28	8.11

GUZ: Görücü Usulü Zorla, GUİ: Görücü Usulü İsteyerek, FL: Flört

Araştırmaya alınan ve görücü usulü zorla evlenen kişilerin YİPDÖ Kendilik Algısı Boyutu'ndan aldıkları puanların ortalamaları 8,23 görücü usulü isteyerek evlenenlerin ortalamaları 16,74 ve flört ederek evlenenlerin ortalamaları 25,17' dir. Tabloda görüldüğü üzere flört ederek evlenen bireylerin YİPDÖ Kendilik Algısı Boyutu'ndan almış oldukları toplam puanların ortalamaları diğer evlilik biçimlerinin almış oldukları ortalama puanlardan daha yüksek çıkmıştır. Bu farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesi amacı ile ANOVA uygulanmıştır.

Tablo 3.9.2: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Kendilik Algısı Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Sonuçları

	sd	F	p
Grup içi	2	512.53	.000
Gruplar arası	367		
Toplam	369		

Yapılan ANOVA analizi sonuçlarına göre; YİPDÖ Kendilik Algısı Boyutu'ndan alınan puanların ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır [$F(2.367) = 512.53, p < 0.01$].

Gruplar arasında farkın kaynağını ortaya çıkarmak için yapılan *post-hoc* karşılaştırmalarında grupların varyansları homojen dağılmadığı tespit edilmiş olup *Tamhane Testi* kullanılmıştır. Bu karşılaştırmalarda görücü usulü zorla evlenenlerin YİPDÖ Kendilik Algısı Boyutu'ndan aldıkları puanların ortalaması ($X=8.23$), görücü usulü isteyerek evlenenlerden ($X=16.74$) ve flört ederek evlenenlerden ($X=25.17$) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p < .01$). Bu anlamlı farklılık kendilik algısı boyutunda psikolojik dayanıklılığı en düşük olan grubun görücü usulü zorla evlenen grup olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.9.3: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Kendilik Algısı Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Post-Hoc Sonuçları

		Ortalamalar Arası Fark	Sig.
GUZ	GUİ	-8.51	.000
	F	-16.94	.000
GUİ	GUZ	8.51	.000
	F	-8.42	.000
F	GUZ	16.94	.000
	GUİ	8.42	.000

Çalışmada yapılan karşılaştırmalarda görücü usulü zorla evlenenlerin YİPDÖ Kendilik Algısı Boyutu'ndan aldıkları puanların ortalaması, görücü usulü isteyerek evlenenlerin aldıkları puan ortalamalarından ve flört ederek evlenenlerin ortalamasından düşük olduğu gözlenmektedir. Görücü usulü zorla evlenenlerin aldıkları puan ortalamaları, görücü usulü isteyerek evlenenlerin ve flört ederek evlenenlerin ortalamasından anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($p < .01$).

3.10. Katılan Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Sosyal Yeterlik Boyutu'ndan Aldıkları Puanların Dağılımı

Tablo 3.10.1: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Sosyal Yeterlik Boyutu'ndan Aldıkları Ortalama ve Standart Sapma Puanları

		N	Ort.	SS
Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği(Sosyal Yeterlilik)	GUZ	113	8.53	3.03
	GUİ	119	15.12	6.11
	FL	138	23.50	4.90
	Toplam	370	16.23	7.87

GUZ: Görücü Usulü Zorla, GUİ: Görücü Usulü İsteyerek, FL: Flört

Araştırmaya alınan ve görücü usulü zorla evlenen kişilerin YİPDÖ Sosyal Yeterlilik Boyutu'ndan aldıkları puanların ortalamaları 8,53 görücü usulü isteyerek evlenenlerin ortalamaları 15,12 ve flört ederek evlenenlerin ortalamaları 23,50' dir. Tabloda görüldüğü üzere flört ederek evlenen bireylerin YİPDÖ Sosyal Yeterlilik Boyutu'ndan almış oldukları toplam puanların ortalamaları diğer evlilik biçimlerinin almış oldukları ortalama puanlardan daha yüksek çıkmıştır. Bu farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesi amacı ile ANOVA uygulanmıştır.

Tablo 3.10.2: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Sosyal Yeterlik Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Sonuçları

	sd	F	p
Grup içi	2	297.15	.000
Gruplar arası	367		
Toplam	369		

Yapılan ANOVA analizi sonuçlarına göre; YİPDÖ Sosyal Yeterlilik Boyutu'ndan alınan puanların ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır [$F(2,367) = 297.15, p < 0.01$].

Gruplar arasında farkın kaynağını ortaya çıkarmak için yapılan *post-hoc* karşılaştırmalarında grupların varyansları homojen dağılmadığı tespit edilmiş olup *Tamhane Testi* kullanılmıştır. Bu karşılaştırmalarda görücü usulü zorla evlenenlerin YİPDÖ Sosyal Yeterlilik Boyutu'ndan aldıkları puanların ortalaması ($X=8.53$), görücü usulü isteyerek evlenenlerden ($X=15.12$) ve flört ederek evlenenlerden ($X=23.50$) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p<.01$). Bu anlamlı farklılık sosyal yeterlilik boyutunda psikolojik dayanıklılığı en düşük olan grubun görücü usulü zorla evlenen grup olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.10.3: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Sosyal Yeterlilik Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklaşp Farklaşmadığına İlişkin Post-Hoc Sonuçları

		Ortalamalar Arası Fark	Sig.
GUZ	GUİ	-6.6	.000
	F	-14.96	.000
GUİ	GUZ	6.6	.000
	F	-8.4	.000
F	GUZ	14.96	.000
	GUİ	8.4	.000

Çalışmada yapılan karşılaştırmalarda görücü usulü zorla evlenenlerin YİPDÖ Sosyal Yeterlilik Boyutu'ndan aldıkları puanların ortalaması, görücü usulü isteyerek evlenenlerin aldıkları puan ortalamalarından ve flört ederek evlenenlerin ortalamasından düşük olduğu gözlenmektedir. Görücü usulü zorla evlenenlerin aldıkları puan ortalamaları, görücü usulü isteyerek evlenenlerin ve flört ederek evlenenlerin ortalamasından anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($p<.01$).

3.11. Katılan Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Sosyal Kaynaklar Boyutu'ndan Aldıkları Puanların Dağılımı

Tablo 3.11.1: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Sosyal Kaynaklar Boyutu'ndan Aldıkları Ortalama ve Standart Sapma Puanları

		N	Ort.	SS
Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği(Sosyal Kaynak)	GUZ	113	12.65	4.22
	GUİ	119	20.16	6.67
	FL	138	25.54	8.28
	Toplam	370	19.87	8.55

GUZ: Görücü Usulü Zorla, GUİ: Görücü Usulü İsteyerek, FL: Flört

Araştırmaya alınan ve görücü usulü zorla evlenen kişilerin YİPDÖ Sosyal Kaynaklar Boyutu'ndan aldıkları puanların ortalamaları 12,65 görücü usulü isteyerek evlenenlerin ortalamaları 20,16 ve flört ederek evlenenlerin ortalamaları 25,54'tür. Tabloda görüldüğü üzere flört ederek evlenen bireylerin YİPDÖ Sosyal Kaynaklar Boyutu'ndan almış oldukları toplam puanların ortalamaları diğer evlilik biçimlerinin almış oldukları ortalama puanlardan daha yüksek çıkmıştır. Bu farkın anlamlı olup olmadığının belirlenmesi amacı ile ANOVA uygulanmıştır.

Tablo 3.11.2: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Sosyal Kaynaklar Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Sonuçları

	sd	F	p
Grup içi	2	113.81	.000
Gruplar arası	367		
Toplam	369		

Yapılan ANOVA analizi sonuçlarına göre; YİPDÖ Sosyal Kaynaklar Boyutu'ndan alınan puanların ortalamaları arasındaki fark anlamlıdır [$F(2,367) = 113.81, p < 0.01$].

Gruplar arasında farkın kaynağını ortaya çıkarmak için yapılan *post-hoc* karşılaştırmalarında grupların varyansları homojen dağılmadığı tespit edilmiş olup *Tamhane*

Testi kullanılmıştır. Bu karşılaştırmalarda görücü usulü zorla evlenenlerin YİPDÖ Sosyal Kaynaklar Boyutu'ndan aldıkları puanların ortalaması ($X=12.65$), görücü usulü isteyerek evlenenlerden ($X=20.16$) ve flört ederek evlenenlerden ($X=25.54$) anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p<.01$). Bu anlamlı farklılık sosyal kaynaklar boyutunda psikolojik dayanıklılığı en düşük olan grubun görücü usulü zorla evlenen grup olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.11.3: Farklı Evlilik Biçimlerine Sahip Grupların Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin Sosyal Kaynaklar Boyutu'ndan Aldıkları Puanlara Göre Farklaşım Farklaşmadığına İlişkin Post-Hoc Sonuçları

		Ortalamalar Arası Fark	Sig.
GUZ	GUİ	-7.51	.000
	F	-12.88	.000
GUİ	GUZ	7.51	.000
	F	-5.4	.000
F	GUZ	12.88	.000
	GUİ	5.4	.000

Çalışmada yapılan karşılaştırmalarda görücü usulü zorla evlenenlerin YİPDÖ Sosyal Kaynaklar Boyutu'ndan aldıkları puanların ortalaması, görücü usulü isteyerek evlenenlerin aldıkları puan ortalamalarından ve flört ederek evlenenlerin ortalamasından düşük olduğu gözlenmektedir. Görücü usulü zorla evlenenlerin aldıkları puan ortalamaları, görücü usulü isteyerek evlenenlerin ve flört ederek evlenenlerin ortalamasından anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($p<.01$).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1.Tartışma

Bu çalışmada araştırmada görücü usulü zorla, görücü usulü isteyerek ve flört ederek şeklindeki evlilik biçimlerine sahip bireylerin evlilik uyumu, ilişkilerde yükleme tarzları ve psikolojik dayanıklılıkları incelenmesi amaçlanmıştır. O nedenle öncelikle bu üç grubun eş sayı da dağılımına önem verilmiştir. Birbirlerinden bağımsız bu üç grubun bu değişkenler bağlamında nasıl değiştikleri incelenmiştir.

Bu araştırmada evlilik uyum düzeyleri kişilerin evlilik biçimlerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır ($p<0.001$). Görücü usulü zorla evlenenlerin evlilik uyum düzeyleri, görücü usulü isteyerek ve flört ederek evlenenlere göre daha düşük bulgulanmıştır. Bulgulara göre, görücü usulü zorla evlenmenin diğer evlilik biçimlerine göre daha uyumsuz bir evlilik olacağı hipotezi desteklenmiştir. Bu alanda yapılan benzer çalışmalar bu sonuçları desteklemektedir. Örneğin; Şendil ve Korkut (2008) görücü usulü evlenen çiftlerin evlilik uyumlarının kendi tercih ettikleri bireylerle evlenenlere göre daha düşük olduğu bulgulanmıştır. Benzer şekilde; Kelley (1978) araştırmasında geleneksel evlilik yapan çiftlerin geleneksel evli olmayanlara göre uyum açısından daha düşük seviyede olduklarını bulgulanmıştır. Çimen (2007) araştırmasında evlilik biçimlerinin psikososyal yön açısından değerlendirmiş ve bu çalışmayla paralel olarak flört ederek evlenen çiftlerin evlilik uyum düzeylerini görücü usulü evli çiftlere göre daha yüksek bulgulanmıştır. Evlilik uyumunun farklılaşma sebeplerini her bir araştırma farklı nedenlerle açıklamaktadır. Şendil ve Korkut (2008) bu farklılaşmayı duyguların ifade edilmesi, daha iyi zaman geçirme, birbirini tanıma ve çift tatmini gibi kavramlar üzerinden açıklamaktadır. Öte yandan Fox (1975) çalışmasında görücü usulü evliliklerde kadınların eşlerine göre daha pasif bir konumda olduklarını ve eşleri tarafından kısıtlandıklarını bulgulanmıştır. Dolayısıyla evlilik içerisindeki uyumun gerçek bir dengeden mi kaynaklandığını veya tek tarafın hakim olduğu bir düzenden mi kaynaklandığı sorularını akla getirerek bu uyumu açıklamaya çalışmıştır.

Literatürde araştırmanın sonucuna ters düşen çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin; Rhoden (2003) araştırmasında geleneksel olmayan evliliklerde otorite ve iş bölümünün netleştirilememesi ile çift arasında daha çok karmaşa ve çatışma olduğunu bulgulanmaktadır. Böylece görücü usulü evliliklerin avantajlı grup olduğu sonucuna varılmaktadır. Ayrıca; Hortaçsu'nun (1999) çalışmasında görücü usulü evliliklerde kadınların özellikle aile

ilişkilerinde daha otoriter ve aktif olduklarını bulgulanmıştır. Böylelikle güç dengesi oluşmakta ve uyum artmaktadır.

Alan yazında yapılan çalışmalar sonucunda doyum ve yüklenme arasında çift yönlü bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır (Karney ve Bradbury, 2000). Bu çalışmada da dolaylı olarak aynı sonuç elde edilmiştir. Görücü usulü zorla evlenen kişilerin evlilik uyumları diğer evlilik biçimlerine kıyasla düşük bulunmuş olup bu kişilerin ilişkilerde yüklenme tarzlarından elde ettikleri ortalamalar diğer evlilik biçimlerine kıyasla önemli ölçüde yüksek bulgulanmıştır. Ölçekten yüksek puan alınması daha olumsuz yüklemeleri ifade etmektedir. Dolayısıyla görücü usulü zorla evlenme biçimine sahip kişilerin ilişkilerine dair daha olumsuz yüklemelerde bulunduğu sonucuna varılmıştır. Bu araştırmanın sonucuna göre; görücü usulü zorla evlenenlerin olumsuz yüklemeleri hem görücü usulü isteyerek hem de flört ederek evlenenlerden daha yüksek bulunmuştur. Görücü usulü isteyerek evlenen kişilerin olumsuz yüklemeleri de flört ederek evlenenlerin ortalamasından daha yüksektir. İlişkilerde yüklenme düzeyleri kişilerin evlilik biçimlerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır ($p<0.001$).

Alan yazında araştırmacıların bir kısmı uyum ve doyumun yüklenme üzerinde yordayıcı bir faktör olduğunu bulgularken bir kısmı da tam tersi şekilde yüklemelerin uyum ve doyumunu yordadığını bulgulamışlardır. Örneğin; Bradbury ve Fincham'a (1992) göre; olumsuz evlilik yüklemeleri ilişkiyi daha çok yıpratmakta olup evlilik içerisinde çiftlerin uyumunu düşürmektedir.

Öte yandan; ilerleyen senelerde Karney ve Bradbury (2000) tarafından evlilik uyum, doyum düzeylerine bağlı olarak kişilerin eşlerine dair yüklemelerinin değiştiği sonucu elde edilmiştir. Buna göre; uyum ve doyum yüksek evliliklerde kişiler olumsuz davranışları eşe değil başka sebeplere atfetmekte, uyumsuz evliliklerde ise olumsuz davranışın sebebi eşin kendisi olarak görülmekte ve olumlu davranış dışarıdaki sebeplere atfedilmektedir.

David, Means, Pope ve Humphries (2005) olumsuz yüklenme ile evlilik uyumu arasında ters orantılı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. Bu çalışmada ne yönde bir yordamanın olduğu ya da aradaki ilişki incelenmemiştir ancak yüklenme ile uyumun aynı grupta (görücü usulü zorla) diğer gruplara oranla daha yüksek seviyede olmak üzere aynı yönde olduğu bulgulanmıştır.

Evlilik ilişkisindeki yüklemelere dair iki boyut elde edilmiştir, ilk boyut nedensel yüklenme iken ikinci boyut sorumluluk yüklemesidir. Nedensellik yüklemelerinde; odak, tutarlılık ve

genellilik boyutları ele alınmıştır. Sorumluluk yüklemelerinde ise; niyet, güdü ve suçlama boyutları ele alınmıştır (Bradbury ve Fincham,1990). Bu araştırmada da ilişkilerde yükleme tarzlarının her iki boyutu ele alınmıştır. Üç evlilik biçimi arasındaki hem nedensel yüklemeler hem de sorumluluk yüklemeleri arasındaki fark incelenmiş olup her iki boyutta da görücü usulü evlilik biçiminin, diğer evlilik biçimlerine kıyasla en yüksek farka sahip olduğu bulgulanmıştır.

Çalışmada yapılan karşılaştırmalarda görücü usulü zorla evlenenlerin İYTÖ'nin nedensellik boyutundan aldıkları puanların ortalaması diğer iki evlilik biçiminden de anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p<0.001$). Araştırmacılara göre; nedensellik yüklemeleri sorumluluk boyutunun ön koşulu şeklindedir, kişilerin yüklemelerine dair açıklık sağlamaktadır (Bradbury ve Fincham,1990). Çalışmada benzer şekilde; karşılaştırmalarda görücü usulü zorla evlenenlerin İYTÖ'nin sorumluluk boyutundan aldıkları puanların ortalaması diğer iki evlilik biçiminden de anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($p<0.001$). Görücü usulü zorla evlenme biçimine sahip kişilerin her iki boyutta da diğer evlenme biçimlerinden önemli düzeyde yüksek ortalamalar elde ettikleri bulgulanmıştır. her iki boyutun aynı grupta yüksek düzeyde olması nedenselliğin ön koşul olduğu bilgisini desteklemektedir.

Araştırmacılara göre; nedensel yüklemeler sorumluluk yüklemelerine bu da evlilik uyumuna etki etmektedir (Bradbury ve Fincham, 1990). Bu çalışmada da evlilik uyumu düzeylerinin görücü usulü zorla evlenmelerde daha düşük bulgulandığı yani; bu evlilik biçimlerinin daha uyumsuz olduğu ve aynı şekilde nedensel ve sorumluluk yüklemelerinin de bu grup içerisinde yüksek çıktığı düşünülürse, çalışmadan elde edilen sonucun literatür ile uyumlu olduğu sonucuna varılmaktadır.

Bu çalışmada psikolojik dayanıklılık düzeyleri evlilik biçimlerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır ($p<0.001$). Alan yazında yapılan bazı çalışmalara bakıldığında; sosyal bağlılık ve aidiyet duygusu psikolojik dayanıklılığa ilişkin toplumsal düzeyde koruyucu faktörler içerisinde değerlendirilmektedir (Meredith ve ark., 2011). Bizim çalışmamızda ise evlilik biçimlerine göre kişilerin psikolojik dayanıklılıklarına bakılmış ve flört ederek evlenenlerin dayanıklılık puanlarının en yüksek, görücü usulü isteyerek evlenenlerin görece ortalama ve görücü usulü zorla evlenenlerin dayanıklılık puanlarının en düşük olduğu bulgulanmıştır. Bu sonuçlar Meredith ve arkadaşlarının çalışmaları ile aynı doğrultuda değildir. Çünkü görücü usulü evlenenler geleneksel türde bir evlilik yaptıkları ve sosyal

çevrelerinin onayını aldıkları için aidiyet duygularının ve sosyal bağlılıklarının daha yüksek olduğu düşünülürse, Meredith ve arkadaşlarına göre psikolojik dayanıklılıklarının daha yüksek olması beklenirken bizim çalışmamıza göre daha düşük çıkmıştır.

Bu çalışmada ne yönde bir yordamanın olduğu ya da aradaki ilişki incelenmemiştir ancak olumlu yükleme ile dayanıklılığın aynı grupta (flört ederek) diğer gruplara oranla daha yüksek seviyede olduğu bulgulanmıştır. Alan yazında evliliklerin süresiyle ilgili yapılan bir çalışmada ilişkilerin sürekliliğinin ve niteliğinin daha çok ortak karar alma, empatik ilişki kurma becerisi, psikolojik dayanıklılık, ilişkilerde yükleme biçimleri ile bağlantılı görülmektedir (Aydemir, 2015). Bizim çalışmamızın sonuçlarının ise bu araştırmayla aynı doğrultuda olduğu düşünülmektedir. Çünkü bu çalışmada, psikolojik dayanıklılıkları yüksek olan bireylerin evlilik uyumlarının ve ilişkilerindeki olumlu yüklemelerin daha yüksek olduğu bulgulanmıştır.

Psikolojik dayanıklılığın nasıl oluştuğunu açıklayan ekolojik sistem yaklaşımında aile yaşamı, mezosistemin önemli bir parçası olarak kabul edilmektedir (Hortaçsu, 2007). Bu nedenle aile yaşamının psikolojik dayanıklılığı etkilediği sonucuna varılabilir. Bu durum mevcut araştırmanın sonuçlarıyla aynı doğrultuda olup, evlilik uyumları yüksek olan bireylerin psikolojik dayanıklılıkları yüksek olarak bulgulanmıştır.

Johnson ve arkadaşları (2004) boylamsal çalışmaları sonucunda, eşlerin birbirlerine yaptıkları yüklemeler ile evliliklerindeki uyum arasındaki ilişkiyi belirleyen benlik saygısı, kaygı, üzüntü gibi faktörler belirlemiştir. Diğer bir araştırma da (Martin-Krumm ve ark., 2003) olumlu duyguların psikolojik sağlamlıkla ilişkili olduğu görülmüştür. Ayrıca aynı araştırmada elde edilen sonuçlar benlik saygısı düzeyi arttıkça, psikolojik dayanıklılığın da artacağını göstermektedir. Buradan hareketle evlilik uyumlarının yüksek olduğu ve ilişkilerine dair pozitif yüklemelerinin bulunduğu kişilerin, psikolojik dayanıklılıklarının yüksek olduğu kanısına varılmaktadır. Bizim araştırmamızın sonuçları ise bu çalışmalarla aynı doğrultudadır. Çünkü bu çalışmada evlilik uyumları yüksek olan, ilişkilerindeki yüklemeleri olumlu yönde olan bireylerin psikolojik dayanıklılıklarının da yüksek olduğu bulgulanmıştır.

Psikolojik dayanıklılığın aile uyumu boyutundan alınan puanların ortalamaları evlilik biçimlerine göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($p < 0.01$). Flört ederek evlenmelerde psikolojik dayanıklılık düzeyinin daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Araştırmada farklı evlilik biçimlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılan evlilik uyumunun da flört ederek

evlenenlerde daha yüksek çıkmış olması psikolojik dayanıklılığın aile uyumu boyutundan alınan sonucu destekler niteliktedir. Aile kavramının iki kişinin evlenmesiyle başladığı göz önüne alınırsa bu boyuttan elde edilen sonuç evlilik uyumu değişkeninden elde edilen sonuçların güvenilirliğini destekler niteliktedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Evlilik kişilerin önemli yaşam dönemlerinden birini oluşturmaktadır. Bu dönemde atılacak sağlıklı bir adım hayatın geri kalanının ne kadar verimli ve huzurlu geçeceğini belirlemekte önemli bir faktördür. Mutlu ve huzurlu bir evlilik kendini ilk olarak uyum ile göstermektedir. Çiftler arasındaki uyum evliliğin niteliği hakkında bilgi vermektedir. Öte yandan uyum ile ortak sonuçlar elde eden faktörlerden biri ilişkilerde yükleme tarzları diğeri ise; psikolojik dayanıklılıktır.

Bu çalışmanın sonuçlarında elde edilen sonuçlar ışığında evlilik biçimlerine bağlı olarak evlilikte uyum, ilişkilerde yükleme tarzları ve psikolojik dayanıklılık oranlarının farklılaştığı gözlenmektedir. Daha olumsuz sonuçların görücü usulü zorla evliliklerde görüldüğü, en iyi olumlu sonuçların ise flört ederek evliliklerde gözlemlendiği bulgulanmıştır. Görücü usulü isteyerek evliliklerin ise daha ortalama aralıklarda oldukları gözlenmiştir.

Evlilik biçimlerinin uyumunun düşük, ilişkilerde yükleme düzeylerinin daha yüksek ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin daha düşük olması görücü usulü zorla evlenme biçiminin ele alınan diğeri evlilik biçimlerine göre daha dezavantajlı bir grup olduğu sonucunu vermektedir. Bu şartlar düşünüldüğünde en avantajlı grubu flört ederek evlenen grup oluşturmakta, görücü usulü grup ise orta seviyede durmaktadır.

Çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda; sonraki çalışmalar, alan uygulamaları ve evlilik geliştirme programları için bir takım öneriler sunulmaktadır:

- Araştırmada örneklemin daha geniş bir evrenden, farklı daha geniş bölgelerden seçilmesi araştırmanın genellenebilirliğini arttıracaktır.
- Örneklemin daha uzun bir sürede daha güçlü olanaklar ile yapılması daha sağlıklı ve temsil edilebilirliği yüksek veriler sağlayacaktır.
- Bağımsız değişken gruplarında homojenitenin sağlanmaması bu araştırmanın kısıtlılığını oluşturmaktadır.
- Grupların belirlenmesinde ve araştırmanın değişkenlerinde demografik özelliklerin de araştırmaya katılması önemli bir faktör olacaktır.
- Bundan sonraki çalışmalarda, araştırmaya her iki eşin de çift olarak dahil edilmesi çok daha geniş bulgular sağlayacaktır.
- Araştırmada incelenen değişkenlerin birlikte daha önce araştırılmış olmaması açısından alan yazına önemli bir katkı sağladığı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Adams, B. (2004). Families and family study in international perspective. *Journal of Marriage and Family*, 66, 1076-1088.
- Akbaş, M. (2008). Endüstri meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin evlilik uyumları ile öğretmenlik tutumları arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Akdemir, A., Karaoğlan, A. D. A. ve Karakaş, A. D. G. (2006). Çift Terapisi, *Türkiye’de Psikiyatri*, Sayı 8, 122-128.
- Aktaş, S. (2009). Eşlerden birinin kaygı düzeyi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin belirlenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Alptekin, S. Bitmiş, G. ve Turgut H. (2013). Psikolojik dayanıklılığın tükenmişlik üzerine etkisi: örgütsel özdeşleşmenin aracılık rolü. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15 /2, 27-40.
- Aminjafari A., Padash Z., Baghban I., Abedi M.R. (2012). The study of marital adjustment in employers’ dual career families. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 12 (3), 559 -517.
- Ar, Ö. F. (2014). Normal gelişim gösteren çocuğa sahip ebeveynler ile otizmlili çocuğa sahip ebeveynlerin evlilik uyumu ve anksiyete düzeylerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Arık, I.A. (1996). *Motivasyon ve heyecana giriş*. İstanbul: Çantay.
- Arslan, G. (2015, Aralık). Psikolojik istismar, psikolojik sağamlık, sosyal bağlılık ve aidiyet duygusu arasındaki ilişki. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36 47-58

- Ateş, R. (2014). Evlilikte ilk yıllar, çatışmalar ve “Güç” kavramı. *Evlilik Okulu: Evlilikte Kişilerarası İlişkiler ve İletişim Becerileri* (ss. 114-124). İstanbul: Remzi.
- Ayan, D., Beder-Şen, R., Ünal, G. ve Yurtkıran, S. (2001). Ankara'da akraba evliliği. *Aile ve Toplum Dergisi*, 1, 4.
- Aydemir, S. (2015). Otizmli çocukların ebeveynlerinin evlilik uyumlarının, başa çıkma stratejilerinin ve sosyal destek algılarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Bahadır Yılmaz, E. ve Öz, F.(2009, Aralık). Ruh sağlığının korunmasında önemli bir kavram: psikolojik sağlamlık, *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 16/3, 82-89.
- Baron, R.A. ve Byrne, D. (2000). *Social psychology*. Boston: Allyn and Bacon.
- Basım, N. ve Çetin, F. (2011). Yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeği' nin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22/2, 104
- Batool, S.S. ve Khalid R. (2012). Emotional intelligence: a predictor of marital quality in Pakistani couples. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 27 (1), 65-88.
- Begun, A. L. (1993). Human behavior and the social environment: The vulnerability, risk, and resilience model. *Journal of Social Work Education*, 29(1), 26-31.
- Berk, M. (2009). Evli öğretmenlerin yüklenme tarzları ve evlilik doyum algılarının bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Bilgin, N. (1991). *Sosyal psikolojiye giriş*. İzmir: Edebiyat Fakültesi.
- Bitmiş, M. G., Sökmen A. ve Turgut H. (2013). Psikolojik dayanıklılığın tükenmişlik üzerine etkisi: örgütsel özdeşleşmenin aracılık rolü. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15 (2), (27-40).

- Bloom, B. L., Asher, S. J. ve White, S. W. (1978). Marital disruption as a stressor: A review and analysis. *Psychological Bulletin*, 85, 867-894.
- Boran, F. (2003). *Aşk ve evlilik*. İstanbul: Eplison
- Bradbury, N.B. ve Fincham, F.D. (1990). Attributions in marriage: Review and critique, *Psychological Bulletin*, 107(1), 3-33.
- Bradbury, N.B. ve Fincham, F.D. (1992). Attributions and behavior in marital interaction. *Journal of Personalitand Social Psychology*, 63(4), 613- 628.
- Bradbury, N.B., Fincham, F.D. ve Beach, S.R. (2000), Research on the nature and determinants of marital satisfaction: Adecode in review. *Journal of Marriage and The Family*, 62, 964-980.
- Burgess E.W. (1939). Predictive factors in the success or failure of marriage. *Living*, 1(1), 1-3.
- Curun, F. (2001). Yüklemeler, iletişim çatışmaları, cinsiyet ve cinsiyet rolü yönelimi ile evlilik doyumu arasındaki ilişki. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Cüceloğlu, D. (1997). *İnsan ve davranışı: psikolojinin temel kavramları*. İstanbul: Remzi.
- Çakır, S. (2008). Evli bireylerin evlilik uyumlarının ana-babalarına bağlanma düzeyleri ve demografik değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Çelen, H. N. (Ed.). (2011) "*Türkiye'de boşanma aile ve çocuklar*" çocuk ve çocukluk deneme Kitabı. İstanbul: YKY.
- Çimen, Ş.E. (2007). Görücü usulü ve anlaşarak evlenen bireylerin çeşitli sosyal psikolojik faktörler yönünden karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Davey, A. Fincham, F.D., Beach, S.R..H. ve Bradbury, G.H. (2001). Attributions in

- Marriage: Examining the entailment model in dyadic context. *Journal of Family Psychology*, 15(4), 721-734.
- Davidson, B. (1984). A test of equity theory for marital adjustment. *Social Psychology Quarterly*, 47, 36-42.
- Demiray, Ö. (2006). Evlilikte uyumun demografik özelliklere göre incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- Doğan, T. (2015). Kısa psikolojik sağlamlık ölçeği'nin türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması, *The Journal of Happiness & Well-Being*, 3(1), 93-102.
- Dowd, D.A., Means, M.J., Pope, J.F., and Humphries, J.H. (2005). Attributions and marital satisfaction, the mediated effects of self-disclosure. *Journal of Family and Consumer Sciences*, 97, 22-27.
- Dönmez, A. (2009). *Yakın ilişkiler psikolojisi*. Ankara: Nobel.
- Emiroğlu, K. (2002). *Gündelik hayatımızın tarihi*. İstanbul: İş Bankası Kültür.
- Ersanlı, K. ve Kalkan, M. (2008). *Evlilik ilişkilerini geliştirme (Kuram ve uygulama)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Fışiloğlu, H. ve Demir, A. (2000). Applicability of the dyadic adjustment scale for measurement of marital quality of Turkish. *European Journal of Psychological Assessment*, 16(3), 214-218.
- Fışiloğlu, H. (2001). Consanguineous marriage and marital adjustment in Turkey. *The Family Journal*. 9, 215-222.
- Fincham, F.D., ve Bradbury, T.N. (1988). The impact of attributions in marriage: empirical and conceptual foundations. *British Journal of Clinical Psychology*, 27, 77-90.
- Fincham, F.D., Harold, G.T., and Gano-Phillips, S. (2000). The longitudinal association between attributions and marital satisfaction: direction of effects

- and role of efficacy expectations. *Journal of Family Psychology*, 14 (2), 267- 285.
- Fiske, S. ve Taylor, S. (1991). *Social cognition*. New York: Mcgraw-Hill.
- Fowers, BJ; Applegate, B; Olson, DH and Pomerantz, B (1994). Marital conventionalization as a measure of marital satisfaction: A confirmatory factor analysis. *Journal of Family Psychology*, 8, 98-103.
- Fox, G.L. (1975). Love match and arranged marriage in a modernizing nation: Mate selection in Ankara, Turkey. *Journal of Marriage and the Family*, 37,180-193.
- Freedman, J.L., Sears, D.O., and Carlsmith, J.M. (2003). *Sosyal psikoloji*. (A. Dönmez Çev.) Ankara: İmge.
- Friborg, O., Hjemdal, O., Rosenvinge, J.H. and Martinussen, M. (2003). A new rating scale for adult resilience: what are the central protective resources behind healthy adjustment? *International Journal of Methods in Psychiatric Research*, 12, 65–76.
- Gewirtz, A.H. ve Masten, A. S. (2006). Resilience in development: the important of early childhood. encyclopedia on early childhood development. <http://www.child-encyclopedia.com/documents/Masten-GewirtzANGxp.pdf> (10 Mart 2016).
- Gladding, S.T. (2002). *Family therapy: history, theory and practice*. Merrill Prentice Hall.
- Gottman, J. M. and Krokoff, L. J. (1989). Marital interaction and satisfaction: A longitudinal view. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 57, 47-52.
- Gottman, J. M. and Notarius, C. 1. (2000). Decade review: Observing marital interaction. *Journal of Marriage & the Family*, 26, 927-948.
- Günay, S. (2007). Evlilik çatışması, nedensellik-sorumluluk yüklemeleri, eşlerin evlilik ilişkisinden sağladıkları genel doyuma ilişkin görüşleri ve evliliğe ilişkin

- değerlendirmeler arasındaki ilişkiler. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Heider, F. (1958). *The Psychology of Interpersonal Relations*, New York: Wiley.
- Hewstone, M. (1994). *Causal attribution*. Oxford: Blackwell publishers.
- Hortaçsu, N. (1999). The first year of family- and couple-initiated marriages of a Turkish sample: a longitudinal investigation. *International Journal of Psychology*, 34, 29-41.
- Hortaçsu, N. (2007). Family- versus couple-initiated marriages in Turkey: Similarities and differences over the family life cycle. *Asian Journal of Social Psychology*, 10, 103.
- Hoşgör, E. (2013). Evli çiftlerin öfke ifade tarzları ve evlilik uyumunun incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- İlericiler, K. N. (2015). Evlilik uyumunu açıklamada yakın ilişkilerde bağlanma, erken dönem uyum bozucu şemalar ve psikolojik travmanın rolü. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Johnson, M.D., Benjamin, R.K., Rogge, R. and Bradbury, T.N. (2004). Evlilikteki davranışların, yüklemeler ve evliliğin niteliği arasındaki boylamsal ilişkideki rolü (S.Üretmen Çev.). *Türk Psikoloji Bülteni*, 32, 137-141.
- Jones, E.E. and Davis, K.E. (1965). From acts to disposition: The attribution process in person perception, L. Berkowitz (Ed.) *Advances in experimental social psychology*. Vol 2, New York: Academic Press.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). *Family and human development across cultures: a view from the other side*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2007). *Family self and human development across cultures: Theory and applications*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

- Kahraman, Z. (2011). Bir evlilik ve aile hayatı eğitim programının evli kadınlarda evlilik uyumuna ve aile sistemine etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kararımak, Ö. (2006, Eylül). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3, 26.
- Karney, B.R. ve Bradbury, T.N. (2000), Attributions in marriage: state or trait? a growth curve analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(2), 295-309.
- Kelley, H.H. (1967). Attribution theory in social psychology. *Nebraska Symposium on Motivation*, 15, 192-238.
- Kelley, H. H. and Thibaut, J. W. (1978). Interpersonal relationships: A theory of interdependence. New York: Wiley.
- Kışlak-Tutarel, Ş. (1997). Evlilikte uyum ölçeğinin (euö) güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *3P Dergisi*, 7(1), 50-57.
- Kışlak-Tutarel, Ş. (1999). İlişkilerde yüklenme ölçeğinin güvenilirlik geçerlik çalışması. *3P Psikiyatri, Psikoloji, Psikofarmakoloji Dergisi* 7(3), 193-199.
- Kirkpatrick, C. (1937). Factors in marital adjustment. *American Journal of Sociology*, 43(2), 270-283.
- Koçak, R. (1998). Yüklenme biçimlerinin depresyon ve kendini ayarlamadaki rolü. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Koçak, G. (2009). Sexual self-schemas: an exploration of their impact on frequency of Masturbation and sexual activity, sexual satisfaction, and maritaladjustment. Unpublished Master's Thesis, Middle East Technical University, Ankara.
- Korkut Y. ve Şendil, G. (2008). Evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik özellikler açısından incelenmesi, *Türk Psikiyatri Dizin*i, 28, 15-34.
- Kottak, C.P. (2001), *Antropoloji: İnsan çeşitliliğine bir bakış*, Ankara: Ütopya.

- Küçükçelik, Z.M. (2015). İlişkiye dair inançlar ve bilişsel çarpıtmaların evlilik uyumuna etkisi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilim Üniversitesi, İstanbul.
- Larson, JH ve Holman, TB. (2002). Predictors of marital quality and stability. *Family Relations* 43(2), 228-237.
- Liv, C. (2014). İslâm aile hukukunda evlilik akdinin ve boşanmanın tescili. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Locke, H.J. (1946). Predicting marital adjustment by comparing a divorced and happily married group. *American Sociological Review*, 12, 187-191.
- Martin-Krumm, C.P., Sarrazin, P.G., Peterson, C., and Famose, J. (2003). Explanatory style and resilience after sports failure. *Personality and Individual Differences*, 35, 1685-1695.
- Masten, A. S. (1994). Resiliency in individual development. Succesfull adaptation despite risk and adversity. Wang M.C. Gordon, E.W. (Eds.) *Educational Resiliency in Inner City America Challenges and Prospects*. Erlbaum, Hillssdale, N. J.
- Masten A.S. and Gewirtz A.H. (2006). Resilience in development: the importance of early childhood. In: Tremblay RG, Barr RDV Peters, editors. *Encyclopedia on early childhood development*.
- Meredith, L. S., Sherbourne, C. D. ve Gaillot, S. J. (2011). *Promoting psychological resilience in the US military*: Rand Corporation.
- Miller-Perrin, C. L. ve Perrin, R. D. (2007). *Child maltreatment: An introduction*. London: SagePublication.
- Öz, F. ve Bahadır-Yılmaz, E. (2009). Ruh sağlığının korunmasında önemli bir kavram: psikolojik sağlamlık. *H.Ü. Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 16(3), 82-89.
- Özgüven, İ.E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. Ankara: PDREM.

Özüğurlu, K. (2013). *Evlilik raporu*. İstanbul: Altın Kitaplar.

Polat, D. (2006). Evli bireylerin evlilik uyumları, aldatma eğilimleri ve çatışma eğilimleri arasındaki ilişkilerin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara

Rauch, J. (2004). *Gay marriage: Why it is good for gays, good for straights, and good for America*. New York, NY: LLC.

Recepoğlu, E. ve Ülker Tümlü G. (2013). Üniversite akademik personelinin psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3/3, 205-213.

Rhoden, J.L. (2003). Marital cohesion, flexibility, and communication in the marriages of nontraditional and traditional women. *The Family Journal*, 11 (3), 248-256.

Sardoğan, M.E. ve Karahan, T.F. (2005). Evli bireylere yönelik bir insan ilişkileri beceri eğitimi programının evli bireylerin evlilik uyum düzeylerine etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38(2), 89-102.

Sezen, L. (2005). Türkiye'de evlenme biçimleri, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 27,185-194.

Sezer, Ü. (2004). *Aile yapısı ve ilişkileri*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Shaver, K.G. (1975). *An introduction to attribution process*. Cambridge: Winthrop Publishers.

Sporakowski, M. J., and Hughston, G. A. (1978). Prescriptions for a happy marriage: Adjustments and satisfactions of couples married for 50 or more years. *The Family Coordinator*, 27, 321-327.

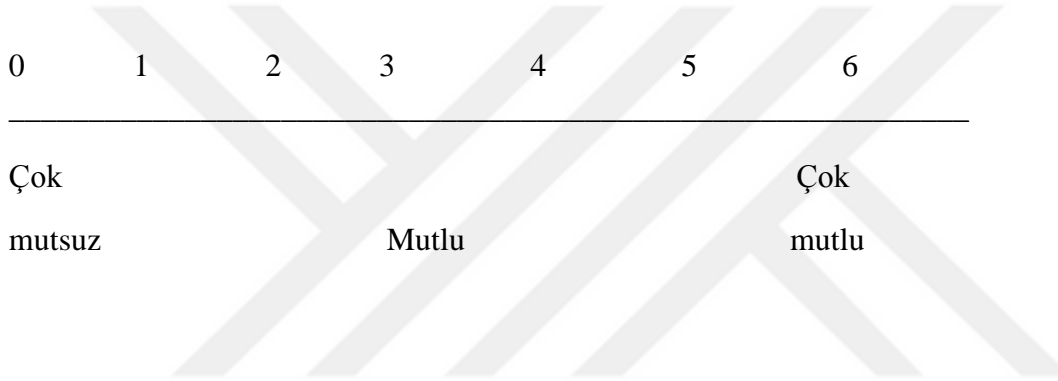
- Stanley, S. M., Ragan, E. P., Rhoades, G.K. ve Markman, H.J. (2012). Examining changes in relationship adjustment and life satisfaction in marriage. *Journal of Family Psychology, 26(1)*, 165-170.
- Stack, S. and Eshleman, J. R. (1998). Marital status and happiness: A 17-nation study. *Journal of Marriage and Family, 60(2)*, 527-536.
- Şendil, G. ve Korkut, A. (2008). Evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik özellikler açısından incelenmesi. *Türk Psikiyatri Dizini, 28*, 15-34.
- Tarhan, N. (2012). *Evlilik Psikolojisi*. İstanbul: Timaş.
- Taysi, E. (2007). İkili ilişkilerde bağışlama: ilişki kalitesi ve yüklemelerin rolü. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Temeloğlu, E. (2014). Çiftlerden birisi eksen I tanısı almış evli bireylerin evlilik uyumlarının, patolojiye dair atıfları, kontrol odakları ve baş etme yolları açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Terzi, Ş. (2005). Öznel iyi olmaya ilişkin psikolojik dayanıklılık modeli. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Tezer, E. (1986). Evli eşler arasındaki çatışma davranışları: algılama ve doyum. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Tugade, M.M., ve Fredrickson, B.L. (2004). Resilient individuals use emotions to bounce back from negative emotional experiences. *Journal of Personality and Social Psychology, 86(2)*, 320-333.
- Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çabukça, F. (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Aile ve Toplum, 2(5)*, 35-42.
- Tutarel-Kışlak, Ş ve Çavuşoğlu, Ş. (2006). Evlilik uyumu, bağlanma biçimleri, yüklemeler ve benlik saygısı arasındaki ilişki. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi 3(9)*, 61-68.

- TÜİK, (2007) Evlenme istatistikleri, Ankara: T.C. Türkiye İstatistik Kurumu
- Türk Medeni Kanunu (2001), T.C. Resmi Gazete, 4721, 22 Kasım 2001.
- Ungar, M. (2012). *The social ecology of resilience*. New York: Springer.
- Ülker Tümlü, G., ve Receptoğlu, E. (2013). Üniversite akademik personelinin psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(3), 205-213.
- Yalom, M. (2002). *Antik çağlardan günümüze evli kadının tarihi*. (Z.Yelçe ve N. Domaniç Çev.) İstanbul: Çitlembik.
- Yılmaz, A. (2001). Eşler arasındaki uyum: Kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 4(4), 49-58.
- Weston, K. J., & Parkin, J. R. (2010). From at-risk to at-promise: The resilience movement. In C. S. Clauss-Ehlers (Eds.), *Encyclopedia of Cross-Cultural School Psychology* (pp. 808-815). New York: Springer.
- Weiner, B., Frieze, I., Kukla, A., Reed, L., Rest, S., Rosenbaum, R.M. (1972). Perceiving the causes of success and failure, (in) E.E. Jones, D.E. Kanouse, H . H . Kelley, R.E. Nisbett, S. Valins, B. Weiner (eds) *Attribution: Perceiving the Causes of Behavior*, Morristown: General Learning.
- Weiner, B. (1979). A theory of motivation for some classroom experiences. *Journal of Educational Psychology*, 71, 3-25.
- White, Jenny B. (2003). *Para ile Akraba*. İstanbul: İletişim Yayınları.

EKLER

Ek 1. Evlilikte Uyum Ölçeği

1. Bu maddede yer alan ölçeği kullanarak, bütün yönleri ile evliliğinizdeki mutluluk düzeyini en iyi temsil ettiğine inandığınız noktayı **daire** içine alınız. Ortadaki 'mutlu' sözcüğü üzerindeki nokta, çoğu kişinin evlilikten duyduğu mutluluk derecesini temsil eder ve ölçek kademeli olarak sol ucunda evliliği çok mutsuz olan küçük bir azınlığı, sağ ucunda ise evliliği çok mutlu küçük bir azınlığı temsil etmektedir.

Aşağıdaki maddelerde verilen konulara ilişkin olarak, siz ve eşiniz arasındaki **anlaşma ya da anlaşmazlık** derecesini yaklaşık olarak belirtiniz. Lütfen her maddeyi değerlendiriniz.

Her zaman	Hemen her	Ara sıra	Sıklıkla	Hemen her	Her zaman
anlaşırız	zaman	anlaşamadı-	anlaşama-	zaman	anlaşa-
	anlaşırız	ğımız olur	yız	anlaşa-	mayız
				mayız	

2. Aile

bütçesini ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
idare etme

3.Boş zaman

etkinlik- ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
leri

Her zaman Hemen her Ara sıra Sıklıkla Hemen her **Her zaman**
anlaşırız zaman zaman anlaşamadı- anlaşama- zaman **anlaşa-**
anlaşırız ğımız olur yız anlaşı- **mayız**
mayız

4.Duygu-
ların
ifadesi

( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )

5.Arkadaş-
lar

( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )

6.Cinsel

ilişkiler ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )

7.Toplumsal**kurallara**

uyuma ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )

(doğru,iyi**veya uygun**

davranış)

8.Yaşam

felsefesi ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )

9.Eşin akra-

balarıyla ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )
anlaşma

Lütfen evliliğinizi en iyi ifade ettiğine inandığınız bir cevabın altını çiziniz.

10. Ortaya çıkan uyumsuzluklar genellikle:

erkeğin susması ile

kadının susması ile

karşılıklı anlaşmaya varılarak

sonuçlanır

11. Ev dışı etkinliklerinizin ne kadarını eşinizle birlikte yaparsınız?

hepsini

bazılarını

çok azını

hiçbirini

12. Boş zamanlarınızda genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih edersiniz?

dışarıda bir şeyler yapmayı

evde oturmayı

Eşiniz genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih eder?

dışarıda bir şeyler yapmayı

evde oturmayı

13. Hiç evlenmemiş olmayı istediğiniz olur mu?

sık sık

arada sırada

çok seyrek

hiçbir zaman

14. Hayatınızı yeniden yaşayabilseydiniz,

aynı kişiyle evlenirdiniz

farklı bir kişiyle evlenirdiniz

hiç evlenmezsiniz

15. Eşinize güvenir, sırlarınızı ona açar mısınız?

hemen hemen hiçbir zaman

nadiren

çoğu konularda

her konuda

Ek 2. İlişkilerde Yükleme Tarzları Ölçeği

Bu envanter eşinizin gösterdiği ya da gösterebileceği olası davranışları tanımlamak için geliştirilmiştir. Lütfen , önce eşinizin belirtilen her bir davranışı yapıyor olduğunu farz ediniz ve sonra bu davranış tanımlamasını izleyen ifadeleri okuyunuz. Her bir ifadenin sizin durumunuz için ne kadar geçerli olduğunu dikkate alarak, ifadenin altında yer alan ölçek üzerinde değerlendirmenizi yapınız.

EŞİNİZ SÖYLEDİĞİNİZ BİRŞEYİ ELEŞTİRİYOR:

- Eşimin bu davranışı kendi ile ilgili bir nedene bağlıydı

(örn., kendi kişilik yapısı, içinde bulunduğu ruh hali).

1	2	3	4	5	6
Tamamen katılmı- yorum	Katılmı- yorum	Kısmen katılmı- yorum	Kısmen katılı- yorum	Katılı- yorum	Tamamen katılı- yorum

- Eşimin beni eleştirme nedeni muhtemelen değişmez.

1	2	3	4	5	6
Tamamen katılmı- yorum	Katılmı- yorum	Kısmen katılmı- yorum	Kısmen katılı- yorum	Katılı- yorum	Tamamen katılı- yorum

- Eşimin beni eleştirme nedeni evliliğimizin diğer yönlerini de etkilemektedir.

1	2	3	4	5	6
---	---	---	---	---	---

Tamamen katılmı- yorum	Katılmı- yorum	Kısmen katılmı- yorum	Kısmen katılı- yorum	Katılı- yorum	Tamamen katılı- yorum
---------------------------	-------------------	--------------------------	-------------------------	------------------	--------------------------

- Eşim beni istemeden değil kasıtlı olarak eleştirdi.

1	2	3	4	5	6
Tamamen katılmı- yorum	Katılmı- yorum	Kısmen katılmı- yorum	Kısmen katılı- yorum	Katılı- yorum	Tamamen katılı- yorum

- Eşimin bu davranışı bencilce nedenlerden kaynaklanmaktadır.

1	2	3	4	5	6
Tamamen katılmı- yorum	Katılmı- yorum	Kısmen katılmı- yorum	Kısmen katılı- yorum	Katılı- yorum	Tamamen katılı- yorum

- Eşim beni eleştirdiği için suçlanmayı hak etmiştir.

1	2	3	4	5	6
Tamamen katılmı- yorum	Katılmı- yorum	Kısmen katılmı- yorum	Kısmen katılı- yorum	Katılı- yorum	Tamamen katılı- yorum

SON ZAMANLARDA EŞİNİZ SİZİNLE DAHA AZ ZAMAN GEÇİRİYOR:

- Eşimin daha az zaman geçirme nedeni evliliğimizin diğer yönlerini

de etkilemektedir.

1	2	3	4	5	6
Tamamen katılmı-yorum	Katılmı-yorum	Kısmen katılmı-yorum	Kısmen katılı-yorum	Katılı-yorum	Tamamen katılı-yorum

- Eşim benimle daha az zaman geçirdiği için suçlanmayı hak etmiştir.

1	2	3	4	5	6
Tamamen katılmı-yorum	Katılmı-yorum	Kısmen katılmı-yorum	Kısmen katılı-yorum	Katılı-yorum	Tamamen katılı-yorum

- Eşimin bu davranışı kendi ile ilgili bir nedene bağlıydı

(örn., kendi kişilik yapısı, içinde bulunduğu ruh hali).

1	2	3	4	5	6
Tamamen katılmı-yorum	Katılmı-yorum	Kısmen katılmı-yorum	Kısmen katılı-yorum	Katılı-yorum	Tamamen katılı-yorum

- Eşimin daha az zaman geçirme nedeni muhtemelen değişmez.

1	2	3	4	5	6
Tamamen katılmı-yorum	Katılmı-yorum	Kısmen katılmı-yorum	Kısmen katılı-yorum	Katılı-yorum	Tamamen katılı-yorum

- Eşimin bu davranışı bencilce nedenlerden kaynaklanmaktadır.

1	2	3	4	5	6
Tamamen katılmı- yorum	Katılmı- yorum	Kısmen katılmı- yorum	Kısmen katılı- yorum	Katılı- yorum	Tamamen katılı- yorum

- Eşim benimle istemeden değil kasıtlı olarak daha az zaman geçirdi.

1	2	3	4	5	6
Tamamen katılmı- yorum	Katılmı- yorum	Kısmen katılmı- yorum	Kısmen katılı- yorum	Katılı- yorum	Tamamen katılı- yorum

EŞİNİZ SİZİN NE SÖYLEDİĞİNİZE PEK DİKKAT ETMİYOR:

- Eşimin bu davranışı bencilce nedenlerden kaynaklanmaktadır.

1	2	3	4	5	6
Tamamen katılmı- yorum	Katılmı- yorum	Kısmen katılmı- yorum	Kısmen katılı- yorum	Katılı- yorum	Tamamen katılı- yorum

- Eşimin söylediğim şeye dikkat etmeme nedeni evliliğimizin diğer yönlerini de etkilemektedir.

1	2	3	4	5	6
Tamamen katılmı- yorum	Katılmı- yorum	Kısmen katılmı- yorum	Kısmen katılı- yorum	Katılı- yorum	Tamamen katılı- yorum

- Eşimin bu davranışı kendi ile ilgili bir nedene bağlıydı

(örn., kendi kişilik yapısı, içinde bulunduğu ruh hali).

1	2	3	4	5	6
Tamamen katılmı- yorum	Katılmı- yorum	Kısmen katılmı- yorum	Kısmen katılı- yorum	Katılı- yorum	Tamamen katılı- yorum

- Eşim istemeden değil, kasıtlı olarak söylediğim şeye dikkat etmedi.

1	2	3	4	5	6
Tamamen katılmı- yorum	Katılmı- yorum	Kısmen katılmı- yorum	Kısmen katılı- yorum	Katılı- yorum	Tamamen katılı- yorum

- Eşim söylediğim şeye dikkat etmediği için suçlanmayı hak etmiştir.

1	2	3	4	5	6
Tamamen katılmı- yorum	Katılmı- yorum	Kısmen katılmı- yorum	Kısmen katılı- yorum	Katılı- yorum	Tamamen katılı- yorum

- Eşimin söylediğim şeye dikkat etmeme nedeni muhtemelen değişmez.

1	2	3	4	5	6
Tamamen katılmı- yorum	Katılmı- yorum	Kısmen katılmı- yorum	Kısmen katılı- yorum	Katılı- yorum	Tamamen katılı- yorum

EŞİNİZ SİZE KARŞI SOĞUK VE UZAK DAVRANIYOR:

- Eşim bana istemeden değil, kasıtlı olarak soğuk ve uzak davrandı.

1	2	3	4	5	6
Tamamen katılmı- yorum	Katılmı- yorum	Kısmen katılmı- yorum	Kısmen katılı- yorum	Katılı- yorum	Tamamen katılı- yorum

- Eşimin soğuk ve uzak davranma nedeni evliliğimizin diğer yönlerini

de etkilemektedir.

1	2	3	4	5	6
Tamamen katılmı- yorum	Katılmı- yorum	Kısmen katılmı- yorum	Kısmen katılı- yorum	Katılı- yorum	Tamamen katılı- yorum

- Eşim bana soğuk ve uzak davrandığı için suçlanmayı hak etmiştir.

1	2	3	4	5	6
Tamamen katılmı- yorum	Katılmı- yorum	Kısmen katılmı- yorum	Kısmen katılı- yorum	Katılı- yorum	Tamamen katılı- yorum

- Eşimin bu davranışı bencilce nedenlerden kaynaklanmaktadır.

1	2	3	4	5	6
Tamamen katılmı- yorum	Katılmı- yorum	Kısmen katılmı- yorum	Kısmen katılı- yorum	Katılı- yorum	Tamamen katılı- yorum

- Eşimin bu davranışı kendi ile ilgili bir nedene bağlıydı

(örn., kendi kişilik yapısı, içinde bulunduğu ruh hali).

1	2	3	4	5	6
Tamamen katılmı- yorum	Katılmı- yorum	Kısmen katılmı- yorum	Kısmen katılı- yorum	Katılı- yorum	Tamamen katılı- yorum

- Eşimin soğuk ve uzak davranma nedeni muhtemelen değişmez.

1	2	3	4	5	6
Tamamen katılmı- yorum	Katılmı- yorum	Kısmen katılmı- yorum	Kısmen katılı- yorum	Katılı- yorum	Tamamen katılı- yorum

Ek 3. Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

Bu envanter psikolojik dayanıklılığı ölçmek için geliştirilmiştir. Aşağıdaki ifadeleri okuyunuz ve o cümleyi tamamlarken size en yakın olduğunuzu düşündüğünüz uca doğru olan kutucuğu işaretleyiniz.

1. Beklenmedik bir olay olduğunda...	Her zaman bir çözüm bulurum								Çoğu kez ne yapacağımı kestiremem
2. Gelecek için yaptığım planların...	Basarılması zordur								Basarılması mümkündür
3. En iyi olduğum durumlar şu durumlardır...	Ulaşmak istediğim acık bir hedefim olduğunda								Tam bir günlük boş bir vaktim olduğunda
4. ...olmaktan hoşlanıyorum	Diğer kişilerle birlikte								Kendi başıma
5. Ailemin, hayatta neyin önemli olduğu konusundaki anlayışı...	Benimkinden farklıdır								Benimkiyle aynıdır
6. Kişisel konuları ...	Hiç kimseyle tartışmam								Arkadaşlarımla/Aile-üleriyle tartışabilirim
7. Kişisel problemlerimi...	Cözemem								Nasıl çözebileceğimi bilirim
8. Gelecekteki hedeflerimi...	Nasıl başaracağımı bilirim								Nasıl başaracağımdan emin değilim
9. Yeni bir işe/projeve başladığımda ...	İlerive dönük planlama yapmam, derhal işe başlarım								Avrıntılı bir plan yapmayı tercih ederim
10. Benim için sosyal ortamlarda rahat/esnek olmak	Önemli değildir								Çok önemlidir
11. Ailemle birlikteyken kendimi ... hissedirim	Çok mutlu								Çok mutsuz
12. Beni ...	Bazı yakın arkadaşlarım/aile üyelerim cesaretlendirebilir								Hiç kimse cesaretlendiremez
13. Yeteneklerim...	Olduğuna çok inanırım								Konusunda emin değilim
14. Geleceğimin ... olduğunu hissediyorum	Ümit verici								Belirsiz
15. Şu konuda iyiyimdir...	Zamanımı planlama								Zamanımı harcama
16. Yeni arkadaşlık konusu ... bir şeydir	Kolayca yapabildiğim								Yapmakta zorlandığım
17. Ailem söyle tanımlanabilir ...	Birbirinden bağımsız								Birbirine sıkı biçimde kenetlenmiş
18. Arkadaşlarımla arasındaki ilişkiler ...	Zayıftır								Güçlüdür
19. Yargılarıma ve kararlarıma ...	Çok fazla güvenmem								Tamamen güvenirim
20. Geleceğe dönük amaçlarım ...	Belirsizdir								İyi düşünülmüştür
21. Kurallar ve düzenli alışkanlıklar ...	Günlük yaşamımda yoktur								Günlük yaşamımı kolaylaştırır
22. Yeni insanlarla tanışmak ...	Benim için zordur								Benim iyi olduğum bir konudur
23. Zor zamanlarda, ailem ...	Geleceğe pozitif bakar								Geleceği umutsuz görür
24. Ailemden birisi acil bir durumla karşılaştığında...	Bana hemen haber verilir								Bana sövlenmesi bir havli zaman alır
25. Diğerleriyle beraberken	Kolayca gülerim								Nadiren gülerim
26. Başka kişiler söz konusu olduğunda, ailem şöyle davranır:	Birbirlerini desteklemez biçimde								Birbirlerine bağlı biçimde
27. Destek alırım	Arkadaşlarımdan/aile üyelerinden								Hiç kimseden
28. Zor zamanlarda ... eğilimim vardır	Her sevi umutsuzca gören bir								Beni başarıya götürebilecek iyi bir sev bulma
29. Karşılıklı konuşma için güzel konuların düşünülmesi, benim için...	Zordur								Kolaydır
30. İhtiyacım olduğunda ...	Bana vardım edebilecek kimse yoktur								Her zaman bana vardım edebilen birisi vardır
31. Hayatımdaki kontrol edemediğim olaylar (ile) ...	Başta çıkmaya çalışırım								Sürekli bir endişe/kavgı kavnağıdır
32. Ailemde şunu severiz ...	İşleri bağımsız olarak yapmayı								İşleri hep beraber yapmayı
33. Yakın arkadaşlarımla/aile üyeleri ...	Yeteneklerimi beğenirler								Yeteneklerimi beğenmezler

ÖZGEÇMİŞ

26 Nisan 1990 tarihi, Hatay İli Merkez Antakya doğumluyum. İlk, Orta, Liseyi Antakya'da tamamladıktan sonra 2009 yılında Mersin Üniversitesi Psikoloji Bölümüne kaydoldum burada ilk iki seneyi okudum ardından yatay geçiş yaparak kalan iki yılını İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümünde tamamladım. Öğrencilik dönemim boyunca bütün ulusal psikoloji ve ulusal psikoloji öğrencileri kongrelerine katıldım. Bu süreçte farklı zamanlarda gerçekleşen; Nöropsikolojik Değerlendirme, Pozitif Psikoterapide Denge Modeli, Psikodinamik Duyarlılık Dinleme: Danışan Ne Söyler Terapist Ne Anlar isimli çalışma gruplarına katıldım. 2013 yılında mezun olduktan sonra İstanbul Üniversitesi'ndeki hocalarımla birlikte araştırmalara destek oldum. 15 Şubat- 27 Haziran 2014 tarihleri arasında Marmara Üniversitesinden Aile Danışmanlığı Eğitimi aldım. Ardından 2015 yılında altı aylık süren Cinsel Terapi Eğitimi aldım. 2016 senesinde Hakkari İli Halk sağlığı Kurumu'na atandım halen burada çalışmaktayım. 2016 Yılı Mart ayında Sağlık Bakanlığı tarafından Antalya ilinde düzenlenen Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet (KYAİŞ) Eğitici Eğitimini tamamladım. Bu süreçte Hakkari Üniversitesi'nde Pedagojik Formasyon Sertifika Programını tamamladım.

Gülşah GÜL